

ИНСТИТУТ ПО
ПУБЛИЧНА
АДМИНИСТРАЦИЯ

ПРИЛАГАНЕ НА ФИНАНСОВ ИНЖЕНЕРИНГ ПРИ ПУБЛИЧНО-ЧАСТНИТЕ ПРОЕКТИ

ЙОСИФ АВРАМОВ
АЛЕКСАНДЪР БАНЕВ

2016

доц. Йосиф Аврамов

инж. Александър Банев

ПРИЛАГАНЕ НА ФИНАНСОВ ИНЖЕНЕРИНГ ПРИ ПУБЛИЧНО-ЧАСТНИТЕ ПРОЕКТИ

ИНСТИТУТ ПО ПУБЛИЧНА АДМИНИСТРАЦИЯ

© доц. Йосиф Аврамов, д-р по икономика, автор, 2016

© инж. Александър Банев, автор, 2016

ISBN 978-619-7262-06-3

СЪДЪРЖАНИЕ

Увод	5
------------	---

ТЕМА 1	7
---------------------	---

Програма „Хоризонт 2020“ – Предимства. Основни различия от Седма рамкова програма на ЕС. Възможности за финансиране на технологични и социални иновации чрез ПЧП проекти в държавните и общински фирми в областта на строителните технологии, оползотворяването на отпадъци и други. Предимствата на IMProve – стандартизирана система за управление и оценка на иновациите в държавни (общински) фирми и дружества, създадени по линия на ПЧП, които ще кандидатстват по „Хоризонт 2020“

ТЕМА 2	15
---------------------	----

Възможности за финансиране на държавни (общински) дружества и публично-частни партньорства чрез ПЧП проекти от съвместните предприятия на ЕС (част от „Хоризонт 2020“): ЕКСЕЛ, Горивни клетки и водород 2 и Биотехнологични производства, в които Република България участва

ТЕМА 3	23
---------------------	----

Реализиране на ПЧП проекти от държавни (общински) дружества и от публично-частни партньорства чрез финансови инструменти посредством InnoFin и чрез предвидените схеми в Програма „Хоризонт 2020“

ТЕМА 4	32
---------------------	----

Възможности на финансиране на проекти по линия на ПЧП (в т.ч. от фондове за дялово финансиране и чрез гаранционни схеми) чрез новата Програма за малките и средни предприятия на ЕС – COSME 2014 – 2020 г.

ТЕМА 5	35
---------------------	----

Възможности за финансиране на държавни и общински проекти, както и ПЧП проекти чрез нисколихвени програми на Европейската инвестиционна банка, Европейската банка за възстановяване и развитие (в т.ч. и чрез фондовете ѝ за дялово финансиране) и Черноморската банка за търговия и развитие

ТЕМА 6	42
---------------------	----

Други видове национално финансиране за общински администрации, МСП и ПЧП – Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“, Национален иновационен фонд, Международен фонд „Козлодуй“ и Национален доверителен екофонд

ТЕМА 7	48
ФОНД НА ФОНДОВЕТЕ – Фонд мениджър на финансовите инструменти по оперативните програми на Европейския съюз в Република България	
ТЕМА 8	53
Възможности за финансиране на общински и ПЧП проекти чрез финансови инструменти по ОП „Иновации и конкурентоспособност“, ОП „Развитие на човешките ресурси“, ОП „Околна среда“ и ОП „Региони в растеж“ 2014 – 2020 г. в областите: инвестиции в енергийна ефективност, инвестиции в градско развитие и инвестиции в туризма	
ТЕМА 9	67
Възможности за финансиране на партньорски мрежи за планиране на действия по Програмата за сътрудничество УРБАКТ III 2014 – 2020 г.; Програма за сътрудничество „ЕСПОН 2020“; Европейски грантови фондове; Програма за транснационално сътрудничество „Балкани – Средиземно море“ 2014 – 2020 г. Други междурегионални програми	
ТЕМА 10.....	77
Възможности за финансиране, указания за избор на проекти и за попълване на документацията на проекти от бизнеса, публичния сектор и публично-частното партньорство в Република България по линия на т.нар. План „Юнкер“, осъществяван чрез публично-частно партньорство от Фонда за стратегически инвестиции на Европейския съюз и финансиране от частни донори	
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	91

Проблематиката на използването на финансовите инструменти в публично-частното партньорство (ПЧП) за Република България е относително нова и по нея публикацииите са крайно ограничени и недостатъчни. Ето защо авторите са използвали преди всичко литературни източници, които са от институциите, които работят или ще работят с тях.

Финансовият инженеринг е основен дял от финансовата наука и е с високо теоретичен и с високо приложен характер. Отнася се до функционирането на някои сложни финансови процеси и в основата ѝ е изследването и приложението на финансовите инструменти. Финансовият инженеринг е нов авангарден етап в развитието на финансовата наука и се счита, че **възниква** след Втората световна война, когато през 1952 г. американският учен (доцент по финанси) – Хари Марковиц публикува своя статия, в която поставя основите на теорията на портфейла, която позволява да се изчислява оптималния характер на портфейла, при който се елиминира определен риск. Според финансиста **Д. Финерти**: „Финансовият инженеринг включва в себе си проектирането, разработката и реализацията на иновационни финансови инструменти и процеси, а така също и творческо търсене на нови подходи към решаването на проблемите в областта на финансите“. Друг известен финансист **Лоурънс Галиц** определя: „Финансовият инженеринг като инструменти и техники за управление на финансовия риск“, а също така и: „Финансовият инженеринг представлява употребата на финансови инструменти за преобразуването на един съществуващ финансов профил в друг, който притежава пожелани характеристики“. Според други автори, които освен финансиста, са изследователи и в областта на математиката (вж.определение на проф. Рачо Денчев, д.м.н.): „Финансовият инженеринг има фундаментална значимост в съвременните теоретични и практически финанси. Той се основава на концепцията за финансовия пазар като стохастична динамична система, еволюцията на която се описва със съответни математически модели, използващи относително сложен математически апарат. Най-общо казано, предмет на финансовия инженеринг е конструиране на финансови инструменти (най-често портфейли от активи), чиито ценови процеси са функции на някакви случайни процеси и които инструменти имат зададени рискови и други характеристики. Техните параметри са количествено определени и се изчисляват с помощта на съответни компютърни програми. Тези инструменти могат да са търгуеми, каквито са финансовите деривативи, но могат и да са нетъргуеми. Финансовите инструменти, използвани при европейските инициативи са частни случаи от този тип“.

Налице е обстоятелството, че за разлика от грантовото финансиране, финансовите инструменти при финансовия инженеринг функционират най-близко до пазарните принципи. В определени сфери на икономиката и най-вече що се отнася до финансиране на малки и средни предприятия към този момент този подход притежава повече позитиви от грантовото финансиране. Известно е, че една голяма част от средствата на Плана „Маршал“, които САЩ отпуска на страните от разрушената от Втората световна война западна част на Европа в средата на XX в. са използвани именно по този начин – чрез разновидност на финансови инструменти, а именно: револвиращи фондове, които отпускат нисколихвени кредити на компании. Този подход е бил използван най-вече в Германия, която още тогава е пресметнала, че този механизъм на финансиране ще е много по-ефикасен отколкото ако бъдат раздадени безвъзмездно отделни грантове на фирмите. Чрез револвиращи кредити и други финансови инструменти, отпускани от

фонда, създаден по визирия План „Маршал“ до 1995 г. са отпуснати нисколихвени кредити на стойност 140 млрд. германски марки. Към момента, т.е. около 70 години по-късно, условно около 2 млрд. евро са в този фонд и все още са на разположение за компаниите от Германия.

Основната цел на настоящето учебно помагало е запознаването на по-широк кръг ръководители и експерти от държавната и общинските администрации с приложението на финансовите инструменти (слабо познати, предвид ограниченото им приложение досега у нас) в Програмен период 2014 – 2020 г. Необходимо е да се има предвид, че са налице намерения на отговорни представители на Европейската комисия (ЕК), за тяхното нарастване в относителния дял на оползотворяване на еврофондовете в следващия Програмен период 2021 – 2028 г., когато дялът на финансовите инструменти най-вероятно ще е около половината или леко ще превишава дела на грантовото финансиране.

В Програмен период 2014 – 2020 г. ЕК прилага т.нар. нова политика на ЕС при използване на финансови инструменти. Това стана с приемането на Регламент (ЕС) № 1303/2013. С него се насърчава предоставянето на подкрепа на различни корпоративни структури от бизнеса, публичния сектор, респективно и на ПЧП чрез финансови инструменти. Неговите общи разпоредби обхващат и петте европейски структурни и инвестиционни фондове, а също и приложение на финансовите инструменти по всички тематични цели и приоритети.

Експертите, които искат да се запознаят с финансовите инструменти, следва да се регистрират на интернет адрес: **www.fi-compass.eu**. Fi-compass е уникална платформа за съвети и поддържане на финансовите инструменти за Европейските структурни и инвестиционни фондове (European Structural and Investment funds) и за микрофинансиране на Програмата за заетост и социални иновации (Employment and Social Innovation). Сайтът се администрира от Европейската комисия в партньорство с Европейската инвестиционна банка.

Авторите с благодарност ще приемат всички добронамерени отзиви и препоръки към книгата.

В книгата отделните раздели са написани, както следва:

Доц. Йосиф Аврамов, д-р по икономика –
Увод и теми от 1 до 8 включително, както и Тема 10.

Инж. Александър Банев – Тема 9.

Книгата е под общата редакция на доц. Йосиф Аврамов, д-р по икономика.

Програма „Хоризонт 2020“ – Предимства.

Основни различия от Седма рамкова програма на ЕС.

Възможности за финансиране на технологични и социални иновации чрез ПЧП проекти в държавните и общински фирми в областта на строителните технологии, оползотворяването на отпадъци и други.

Предимствата на IMProve – стандартизирана система за управление и оценка на иновациите в държавни (общински) фирми и дружества, създадени по линия на ПЧП, които ще кандидатстват по „Хоризонт 2020“

В предходните програмни периоди преди „Хоризонт 2020“ в Европейския съюз (ЕС) функционираха – Седма рамкова програма, а преди нея – Шеста рамкова програма и т.н. Европейската комисия (ЕК) отчете редица пропуски при прилагането им и те се взеха предвид при разработването на новата Програма „Хоризонт 2020“. От 2013 г. е възможно българските научни организации, институти при БАН и Селскостопанската академия, университети, а също и малки и средни предприятия (МСП), да кандидатстват за финансиране по „Хоризонт 2020“. Налице са следните предимства на „Хоризонт 2020“ за МСП в сравнение с предходните рамкови програми:

1. Специални проекти за МСП, които са насочени към обществените потребности и към базовите технологии.
2. Проектите, по които МСП могат да кандидатстват, се отнасят за всички региони. Специално внимание се отделя на финансовата подкрепа на МСП по отношение на опознаване на политиката т.нар. побратимяване и работа в мрежа.
3. Подходяща схема за кандидатстване от няколко международни партньори, за които е възможен широк достъп до „Хоризонт 2020“, а също и стратегически инициативи, в случай на взаимна полза.
4. Отнася се за всички форми на иновации, включително и социалните иновации и услуги. Чрез проектите се цели стимулиране на търсенето чрез обществени поръчки, а също и стандартно внедряване на иновации.

Основната задача, поставена от Европейската комисия (ЕК), която следва да се изпълни и чрез „Хоризонт 2020“ е до 2020 г. 3 % от бюджета на държавите членки да е предназначен за иновации. Част от тях следва да се инвестират от бизнеса. За изпълнението на тази цел е отделен бюджет от 79 млрд. евро, който е значително завишен в сравнение със Седма рамкова програма, която разполагаше с 51 млрд. евро. Променена бе и организацията на Програмата, която е структурирана в три приоритета (стълба), както и обхватът ѝ, фокусиран освен в научни изследвания, още и в иновации за бизнеса. Приет е вертикално линеен принцип на структура, както и двугодишни програми, които са с тематична насоченост (досега по Седма рамкова програма те бяха едногодишни). Участието на МСП е предвидено в рамките на конкретни проекти или в инст-

румента за МСП. За тази цел в конкурсите за научно-изследователски проекти има възможност за участие на „индустрията“. Налице е изрично изискване за участие на МСП, както и нов подход при определяне на гранични условия за участие. При участие на МСП в пазарно инициирани изследвания максимално допустимото финансиране е до 7 %, а при участие на МСП в научно-изследователски и иновативни дейности – до 13 %.

Инструмент за малки и средни предприятия (МСП). Този инструмент е насочен към високоинновативни МСП, които имат амбиции да развият своя потенциал за растеж. Той предлага еднократни суми за проучвания за приложимост, субсидии за основната фаза на даден проект за иновации (демонстрация, създаване на прототип, изпитване, разработване на приложение...); на последно място етапът на комерсиализиране се подпомага индиректно чрез улеснен достъп до дългови и капиталови финансови инструменти. До участие се допускат само МСП – едно самостоятелно МСП или консорциум от МСП, установени в ЕС или в асоциирана държава. Инструментът МСП е „тип дейност“ за специфични проекти в рамките на сектори „Водещи позиции в промишлеността“ и на „Обществени предизвикателства“, които подкрепят следните три вида дейности: концепция и предпроектна оценка; иновационни дейности и търговска реализация. Основните характеристики на инструмента се свеждат до неговата насоченост към всички видове иновативни МСП, които демонстрират силна амбиция да се развият и интернационализират. Налице е още една благоприятна възможност за кандидатстване от МСП като кандидатите не се задължават последователно да обхванат и трите фази. Всеки етап е отворен за всички МСП. Етапите обхващат: разработване на концепция и предпроектна оценка и включват следните възможни дейности за подкрепа: нови пазарни приложения на съществуващи технологии; съществуващи вече решения или ноу-хау в областта на интелектуалната собственост, или препоръчани допълнителни дейности. Програма „Хоризонт 2020“ има три основни стълба:

1. Научни изследвания на границите на познанието.
2. Водещи индустриални инициативи.
3. Социални предизвикателства.

Акцентът за първи път се поставя на т. нар. социални предизвикателства, които обхващат: здравеопазване; демографски промени и качество на живот; безопасност на храните; устойчиво земеделие; морски изследвания и технологии; биоикономика; безопасна, чиста и ефективна енергия; интелигентен, зелен и интегриран транспорт; климатични промени; ресурсна ефективност и суровини и приобщаващи, иновативни и сигурни общества.

За **финансовите инструменти** по „Хоризонт 2020“ е характерно, че са насочени изцяло към координационни и подкрепящи дейности; иновационни дейности; различни по обхват научни и иновативни проекти; индивидуални проекти; предпазарни дейности; търгове за иновативни решения; инструменти за МСП, а също и към инициативи за съфинансиране като ERA-NET. Инструментът на ERA-NET по „Хоризонт 2020“ е предназначен за подпомагане на публично-частните партньорства (ПЧП) в тяхната подготовка, изграждането на мрежови структури, проектиране, изпълнение и координиране на съвместни дейности, както и доливане на единични съвместни покани и на действия с транснационален характер.

Програма „Хоризонт 2020“ предоставя финансиране за съответни дейности, както следва:

1. За научна и иновационна дейност се предоставят до 100 % грантово финансиране.

2. За демонстрационна дейност – 70 % грантово финансиране
3. За т.нар. финансиране тип overhead – 25 %.

Първото финансиране по „Хоризонт 2020“ е за срок от осем месеца и за този период средствата следва да се оползотворят от МСП. Налице са и други улеснения за бенефициентите в сравнение със Седма рамкова програма. Например: не се изисква деклариране на получените суми от лихви; ДДС е легитимен и за тези бенефициенти, които не могат да го възстановят; по-кратък период за превод – 30 дни след одобрение и по-опростена процедура на обжалване.

„Хоризонт 2020“ представлява една нова програма, обхващаща три различни предходни инициативи/програми, а именно: Седма рамкова програма, иновационната част от Програмата, функционираща в Програмен период 2007 – 2013 г. „Конкурентоспособност“ и Рамковата програма за иновации¹, и Европейския институт за иновации и технологии² в Будапеща. В нея е налице изразен акцент върху иновациите като се финансират фазите от изследванията до крайния пазар за всички форми на иновации. Тя се фокусира върху социалните предизвикателства в ЕС като здравеопазване, производство на чиста енергия и екологичен транспорт. Налице е и опростен достъп за всички фирми, университети, изследователски организации във всички държави членки и извън тях.

Финансирането на иновациите в МСП чрез „Хоризонт 2020“ са от основните инструменти, които оказват директна подкрепа за изграждане на благоприятна среда за растеж на МСП. Инструментът за финансиране „Иновации в МСП“ е специфичен за МСП, с разпределен бюджет за участие в т.нар. социални предизвикателства; лидерство в движещи и индустриални технологии, ЕВРИКА/ЕВРОСТАРС, които са транснационални проекти за иновативни МСП и различни дейности за развитие и предоставяне на по-добри услуги, в подкрепа на иновациите в МСП. Само едно МСП със стопанска цел или консорциум от малки и средни предприятия със стопанска цел могат да кандидатстват за финансиране по инструмента за МСП. Други партньори, като научно-изследователските организации (НИО) или по-големи компании, могат да бъдат включени като трети страни или като подизпълнители.

Приоритети в Програма „Хоризонт 2020“, респективно и средства за тях:

1. Приоритет I: Наука и изследвания (по него също български МСП е възможно да са партньори):

а) за Европейски научноизследователски съвет и за т. нар. гранични изследвания на най-добри индивидуални екипи – 13,268 млрд. евро;

б) за бъдещи и нововъзникващи технологии, в т.ч. и за съвместни научни изследвания за отваряне на нови иновационни области – 3,1 млрд. евро;

в) за Програма „Мария Склодовска-Кюри“³ са предоставени 6,16 млрд. евро в периода до 2020 г. Програмата подкрепя научни изследвания и умения, които подпомагат обучението и професионалното развитие на изследователи с акцент върху иновациите. С нея се финансира мобилност в световен мащаб и между секторите, благодарение на която се въвеждат висококачествени научни изследвания във всяка една област (подход „отдолу нагоре“).

¹ Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP).

² European Institute of Innovation & Technology (EIT).

³ http://ec.europa.eu/research/mariecurieactions/about-msca/actions/index_bg.htm.

г) за създаване на европейски научно-изследователски инфраструктури (включително електронни) чрез осигуряване на достъп до съоръжения на световно равнище – 2,478 млрд. евро.

д) за финансиране на дейностите и проектите чрез Европейския институт за иновации и технологии, в т. ч. и за комбиниране на научните изследвания, иновациите и обучението в общности за знания и иновации, е отделена сумата от 1,36 млрд. евро. Други 1,44 млрд. евро представляват втори транш, който ще се предостави след преглед на дейността, извършена след разходване средствата по първия транш. Общата сума е 2,8 млрд. евро.

е) за дейностите на Съвместния изследователски център (СИЦ)⁴ чрез които се осигурява стабилна, обоснована база за политиките на ЕС са отпуснати 1,962 млрд. евро. Центровете са важна част в структурата на Европейската комисия. Те подкрепят техническите и научните цели на ЕС, основани на ценностите на общността. Целта, поставена пред тях е предоставяне на възможност на държавите – членки на Европейския съюз по отношение на улесняване на установяването на техническите стандарти, използвани в индустрията и в сектор МСП, както и на директивите на ЕК в тази област.

2. Приоритет II: За индустрията и МСП предложеното финансиране за периода 2014 – 2020 г. по „Хоризонт 2020“ е значително. Европейската комисия отчита, че политическите цели на ЕС в областите климат, околна среда, енергия, транспорт и други, не могат да бъдат постигнати без иновации. До пробивни решения се достига благодарение на мултидисциплинарно сътрудничество, включително и в областта на социалните и хуманитарните науки. Отделените финансови ресурси в тази връзка са за:

а) МСП, в т. ч. базовите и промишлените технологии (т.нар. LEIT – Leadership in Enabling and Industrial Technologies)⁵ – ИКТ, нанотехнологии, нови материали, биотехнологии, производство, космически технологии) – 13,8 млрд. евро;

б) осигуряване на достъп до рисков финансиране чрез привличане на частно финансиране и рисков капитал в сферата на научните изследвания и иновациите – 3,538 млрд. евро;

в) иновации в МСП чрез стимулиране на всички форми на иновации във всички видове МСП – 619 млн. евро;

г) Досегашните програми на ЕС – ЕВРИКА и ЕВРОСТАРС – 1,2 млрд. евро.

Финансират се проекти и в следните области:

Област на въздействие 1: Водещи позиции при базовите промишлени технологии. Инвестициите във висококачествените научни изследвания, демонстрационните дейности и иновациите могат да се извършват в три базови и промишлени технологии – информационни и комуникационни технологии, нови материали и биотехнологии.

Област на въздействие 2: Нови производства и обработки. Те са свързани с водещите позиции в промишлеността и за тях са характерни:

1. Налице са стратегически инвестиции в ключови технологии (напредничави производства, микроелектроника), внедряване на иновации в съществуващи и възникващи сектори.

⁴ Joint Research Centre (JRS), които са известни и като JRC Science Hub.

⁵ www.ec.europa.eu/leadership-enabling-and-industria.

2. В голяма степен задоволяване на потребностите на ЕС от привличането на повече частни инвестиции в изследвания и иновации.

3. Отговор на потребностите на ЕС от повече иновативни МСП. Това би довело до по-голям растеж на БНП в страните от ЕС и до разкриване на нови работни места.

Нов момент в „Хоризонт 2020“ е, че за разлика от Седма рамкова програма, едно българско предприятие, включително и МСП, ще е възможно да кандидатства самостоятелно, без да се налага да търси чуждестранни партньори, както бе досега. Това се осъществява и с помощта на специално разработен нов инструмент за ТЪРСЕНЕ НА ПАРТНЬОРИ ОТ МСП И НАУЧНИ ОРГАНИЗАЦИИ И УНИВЕРСИТЕТИ – ПЛАТФОРМА „**Vision 2020**“⁶. Той позволява и търсенето на партньори с цел кандидатстване по Програма „Хоризонт 2020“. В платформата могат да се включат български фирми, които желаят да бъдат партньори в проекти, или такива, които сами разработват проектни предложения и търсят партньори. „Vision 2020“ е глобална платформа, която позволява изследователските организации и компании да участват ефективно в Програма „Хоризонт 2020“. Тя обединява водещи участници по „Хоризонт 2020“ от университети, изследователски организации, малки и средни предприятия и корпорации с цел добавяне на стойност и осигуряване на устойчиво финансиране. За включването на МСП във „Vision 2020“ е налице незначителна регистрационна такса. Друга възможност за търсене на партньори от български МСП, която е безплатна, е чрез Enterprise Europe Network (EEN).

Мрежата се отнася до създаването в България на около 15 Европейски иновационни и информационни центрове. Приоритетите, поставени пред централите от мрежата EEN до 2020 г. са осъществяване на подкрепа на българските малки и средни предприятия чрез:

- подпомагане на иновационния капацитет на фирмите като им се предлага помощ при трансфер на технологии, както и оценка на иновативния капацитет на предприятията с инструмента IMP3rove⁷ – първата европейска стандартизирана система за управление на иновациите CEN/TS 16555-1:2013;
- улеснен достъп до финансиране за МСП – мрежата предоставя информация за всички налични източници на финансиране за МСП – от участие в проекти до финансови инструменти, фондове за рисков капитал и платформи за колективно онлайн финансиране (crowdfunding);
- предоставяне на информация относно участие в европейски проекти. Мрежата EEN е първата контактна точка на предприемачите, желаещи да кандидатстват по Инструмента за МСП на Програма „Хоризонт 2020“; насочване и към участие в подходяща за конкретната фирма Оперативна програма;
- насърчаване на износа – мрежата организира мисии за растеж, бизнес мисии и делегации до перспективни за България търговски партньори;
- подкрепа за „стартъпи“ – информация за преакселератори, акселератори, инкубатори и възможности за участие в различни инициативи, подкрепящи стартиращи предприятия;
- организиране на обучения на важни за бизнеса теми като: защита правата на интелектуалната собственост, развитие на иновативен капацитет, европейски

⁶ www.ec.europa.eu/eurostat/web/ess/.../ess-vision-2020.

⁷ www.improve-innovation.eu.

проекти, европейско законодателство, Директивата REACH, достъп до финансиране, търговия в рамките на ЕС и извън, и други.

Област на въздействие 3: За отделните отрасли в икономиката на страните от ЕС е предвидено финансиране в области:

- здравеопазване, разрешаване на демографските проблеми в страните от ЕС, както и за повишаване на благосъстоянието на гражданите на ЕС – 8,033 млрд. евро;
- осигуряване на продоволствена сигурност чрез постигане на устойчиво земеделие и за развитие на биоикономика – 4,152 млрд. евро;
- осигуряване на сигурна, чиста и ефективна енергия – 5,782 млрд. евро;
- постигане на интелигентен, екосъобразен и интегриран транспорт – 6,802 млрд. евро;
- осигуряване на действия във връзка с климата и осигуряване на ресурсна и суровинна ефективност – 3,160 млрд. евро;
- постигане на приобщаващи, иновационни и сигурни общества – 3,819 млрд. евро;
- допълнително 1,788 млрд. евро се отделят за осигуряване на ядрена безопасност и сигурност;
- общо за т. нар. LEIT финансиране са отделени близо 6 млрд. евро. Те са предназначени за иновационни дейности на различни нива на рискови дейности.

Програма „Хоризонт 2020“ финансира проектното проучване, което включва и т.нар. осъществяемост на патента или полезния модел, както и научно-изследователската и развойна дейност, и демонстрацията на прототипа, разработен от колектива. Изработката на продукта не се финансира по „Хоризонт 2020“ и тя е за сметка на бенефициента. Също така е възможно да кандидатства едно предприятие, но продукцията му да има въздействие в други страни т. е. да има износ или трансфер на технологии в други страни.

Фазите от производствения процес при МСП, които Програма „Хоризонт 2020“ финансира, са съответно:

Фаза 1. При нея се финансира предпроектното проучване (Lump Sum). Срокът, за който следва да се осъществи, е с продължителност от шест месеца. Сумата, която бенефициентите получават при първата фаза, е 50 000 евро. За бенефициентите – МСП при ФАЗА 1 те следва да осъществят:

а) предпроектно проучване на технологичната, практическата и икономическата приложимост на иновативната идея/концепция, представляваща значителна новост за съответния сектор (нов продукт, процес, дизайн, услуга, технология, ново пазарно приложение на съществуваща технология);

б) дейностите могат да включват оценка на риска, пазарно проучване, привличане на клиенти, управление на интелектуалната собственост, разработка на иновационна стратегия, търсене на партньори, осъществимост на концепцията.

Фаза 2. При втората фаза се предоставят от 500 хил. евро до 2,5 млн. евро като 70 % е финансирането от „Хоризонт 2020“, а 30 % е съфинансирането от МСП. При нея следва да се изработи прототип за срок между 12 – 24 месеца. За Фаза 2 е характерно също, че тя подкрепя иновативни проекти, които отговарят на насочеността на „Хори-

зонт 2020“ и които демонстрират висок потенциал, подкрепен и със стратегически бизнес план. Дейностите следва да са фокусирани върху иновативни аспекти като: демонстрация, тестване, прототипи, пилотни проекти и мащабиране, дизайн, пускане на пазара и други дейности за индустриална готовност и комерсиализация на иновативната идея като могат да включват и елемент на научни изследвания. Предложенията трябва да се основават на бизнес план, разработен предварително или във Фаза 1. Особено внимание следва да обърнат бенефициентите на интелектуалната собственост и на нейната защита. Те следва да предоставят при изготвяне на проекта убедителни мерки за успешна бъдеща пазарна реализация. Чрез реализацията на проекти по „Хоризонт 2020“ от МСП се осъществява успешно внедряване на иновативни решения. Също е налице улесняване на достъпа на МСП до средства от бюджета на ЕС като те допълват от него своя частен капитал. По този начин МСП си осигуряват повече клиенти, както и ресурс за предлагане от тях на поддържащи услуги. Чрез мрежата EEN се предлага 7-дневен пакет за подпомагане на МСП (най-вече с консултантски услуги), за което целево са предвидени 5 млн. евро за периода 2014 – 2016 г. Предвижда се 4000 МСП от ЕС да получат пакети за услуги, които включват и 5-дневни целеви консултации. От този ресурс могат да се възползват общо 299 български МСП, като за 2014 г. – 23 МСП, а за останалите от 2015 до 2020 г. – по 46 български МСП.

За финансиране посредством програмите на т.нар. Съвместни предприятия (СП) са включени пет стратегически области: въздухоплаване и въздушен транспорт; обществено здраве; горивни клетки и водородни технологии; вградени изчислителни системи и наноелектроника. Участието на МСП, от нашата страна, в част от тези СП, е нова възможност и перспектива за иновативната индустрия в България. Тя може да се осъществи чрез съвместна технологична инициатива (СТИ) за публично-частни партньорства в промишлените научни изследвания на европейско равнище. Те са създадени през 2007 – 2008 г. и са използвани по Седма рамкова програма. За три от тези съвместни предприятия, в които Република България участва, има отделна тема, а за другите, в които засега не участваме, е характерно следното:

1. Съвместно предприятие „Въздухоплаване и въздушен транспорт (СП Чисто небе)“ (Clean Sky JU). Неговата цел е да се повиши конкурентноспособността на европейския въздухоплавателен сектор и същевременно да се намалят вредните емисии и шумът от самолетите. Например: Пред СП „Чисто небе“ е поставена задачата да се намали шума, както и емисиите на въглероден окис (CO₂) с 50 %.

2. Съвместно предприятие „Инициатива за иновативни лекарства“ (IMI JU). Пред неговите създатели е поставена целта да се подкрепи разработването на по-добри и по-безопасни лекарства за пациентите. Например: Основна задача е създаването на устройство за бърза диагностика (за по-малко от половин час) на инфекцията, от която страдат пациентите, както и спешно установяване на вида на необходимото им лечение.

В подобни съвместни предприятия участват и част от ангажираните учени, и предприемачи от следните проекти:

1. Проект POLLUX (Process Oriented Electronic Control Units for Electric Vehicles). Целта на проекта е изработка на многосистемна платформа за вградени системи в реално време за електрически превозни средства от следващо поколение. Използва се метод за проектиране въз основа на компоненти като се осъществява и тяхното програмиране.
2. Проект ESONIA (Embedded Service-Oriented Monitoring, Diagnostics and Control: Towards the Asset-Aware and SelfRecovery Factory). Колективът, ангажиран с проекта, има за цел да създаде производствена инсталация, която

да е способна да се адаптира към ресурсите и да се самовъзстановява чрез повсеместни разнородни вградени устройства на основата на IPv6. Тази инсталация предоставя вътрешни специализирани услуги, които са свързани помежду си чрез уред, който се нарича мидълуер.

3. Проект IMPROVE се отнася за изчислителни модели за поведението и историята на оборудването, позволяващи виртуална метрология, прогнозиране на техническото обслужване и планиране на адаптивен контрол, за да се подобри производителността, стабилността, възпроизводимостта и цялостната ефективност на производството на полупроводникови пластини. В рамките на IMPROVE шест производители с дейност в Европа, работиха съвместно с 14 научно-изследователски лаборатории към институции или висши учебни заведения и 10 доставчици на промишлени решения. Тяхната основна задача е постигане на значителен напредък в свързаните с производството науки и готовност за конкуренция въз основа на ефективността и иновациите.
4. Проект LENS. При него се използват върховите постижения на литографията и на практика това представлява основната технология за миниатюризация на полупроводниковите прибори. Сложността на съответното оборудване и разходите по него бързо се увеличават с намаляване на размера на структурите. В рамките на LENS успешно бе доказана приложимостта на традиционната имерсионна литография за поне още два технологични размера чрез използване на двойна експозиция или техники за удвояване на стъпката. Това ще позволи своевременното и икономически ефективното разработване на следващите поколения полупроводникови прибори.

Налице са и нови възможности за финансиране на МСП, които включват настоящите и бъдещите дейности на Европейския институт за иновации и технологии по отношение на успешните общности за знания и иновации (Knowledge and Innovation Communities) (KIC). Чрез т.нар. KIC-ове се разпространява опита и достиженията на ЕИТ по отношение на климата, ИКТ лабораториите и иновациите в енергетиката.

Чрез съвместната инициатива ЕВРИКА българските МСП, респективно ПЧП, е възможно да получат финансиране. ЕВРИКА е трансевропейска мрежа за пазарно-ориентирана изследователска и развойна дейност в областта на промишлеността. Тя подпомага конкурентоспособността на европейските фирми чрез развиването на международно сътрудничество, което води до създаването на контакти и изграждането на мрежи за иновации. Целта ѝ е да постигне пазарна реализация на резултатите от висококачествената научноизследователска и развойна дейност, и да използва мултиплициращия ефект от съвместната работа за подобряване на качеството на живота. Тя се администрира у нас от Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средните предприятия (ИАНМСП) при Министерството на икономиката и действаше и в периода 2007 – 2013 г, но не бе добре позната на българските МСП, независимо че предоставяше редица инструменти за подкрепа на иновациите. Тази инициатива е действаща и в настоящия Програмен период 2014 – 2020 г.

Налице е още един начин на финансиране на МСП или т.нар. **Директен път към иновации**. Финансирането трябва да започне през 2016 г. като пилотно действие. Непрекъснато отворените покани за участие ще са насочени към иновационни проекти, разглеждащи, която и да е технологична област или такава, представляваща предизвикателство за обществото. Пилотното действие ще претърпи задълбочена оценка по средата на „Хоризонт 2020“. Бенефициенти могат да са промишлени предприятия, включително МСП, с най-малко трима и най-много петима партньори, и максимален принос от ЕС в размер на 3 млн. евро за проект.

Възможности за финансиране на държавни (общински) дружества и публично-частни партньорства чрез ПЧП проекти от съвместните предприятия на ЕС (част от „Хоризонт 2020“): ЕКСЕЛ, Горивни клетки и водород 2 и Биотехнологични производства, в които Република България участва

По-голямата част от финансирането по „Хоризонт 2020“ ще се насочи за съвместни технологични инициативи (СТИ). Те се управляват под формата на съвместни предприятия и организират свой собствен научноизследователски план. Технологичните инициативи извършват активна дейност в редица области от стратегическа важност за ЕС: иновативни лекарства; горивни клетки и водород; по-чисти, по-тихи въздухоплавателни средства; био-базирани индустрии; и производство на електроника⁸. От средата на 2014 г. Република България участва в дейността, в т.ч. и в управителните органи и научните комитети на съвместните предприятия (СП) на ЕС (част от „Хоризонт 2020“): ЕКСЕЛ, Горивни клетки и водород 2 и Биотехнологични производства. Това предоставя възможности за финансиране на държавни (общински) дружества и публично-частни партньорства (ПЧП) чрез ПЧП проекти от техния бюджет. Условието за кандидатстване пред тях са различни.

Съвместното предприятие „Биотехнологични производства“ (СП БП) е публично частно партньорство между Европейската комисия (ЕК) и Консорциума „Bio-based Industries“ (BIC)⁹. Основните цели на СП са: **насърчаване доставките** на биомаса чрез повишаване производителността и изграждане на нови вериги за доставки – био-рафинерии; **оптимизиране ефективността** на преработка чрез изследвания и доказване на ефективност и икономическа жизнеспособност на големи знакови пазари на био-рафинерии, продукти и политики, както и **развитие на пазарите** на био-базирани продукти и оптимизиране на политическата рамка. Консорциумът е асоциация, създадена през 2012 г. за представяне на партньорите от частния сектор в СП и включва участници от различни сектори: селско стопанство, хранително-вкусова промишленост, доставчици на технологии, горски пулп и хартия, химикали, енергетика и крайни потребители. С почти 250 членове (пълноправни и асоциирани), вкл. големи компании, МСП, клъстери от МСП, научноизследователски организации, университети, технологични платформи и асоциации от цяла Европа, Консорциумът обединява авторитетен пул от крос-секторна и мултидисциплинарна експертиза в областта на биотехнологичните производства. Общо 3,7 млрд. евро ще бъдат инвестирани в био-базирани индустрии в периода 2014 – 2020 г. Участие на Европейския съюз (ЕС): 975 млн. евро чрез Консорциума за био-базирани индустрии и 2,7 млрд. евро (от които 1,8 млрд. евро ще са предназначени за т. нар. „водещи проекти“ (Flagship projects).

Ефектът и ползите от Съвместното предприятие се свеждат до разработване на потенциала за използване на **отпадъци**, в т.ч. и в **аграрния и в горския** сектори. На второ място е осъществяване на **диверсификация и увеличаване доходите на ферме-**

⁸ Актуален списък е публикуван на: <http://bit.ly/H2020Partners>.

⁹ www.bbi-europe.eu/participate/participate.

рите: допълнително до 40 % на база наличните отпадъци, в т.ч. и замяна на най-малко 30 % от химикалите и материалите на петролна база с био-материали и био-разградими такива до 2030 г. На трето място е създаване на **конкурентна био-базирана инфраструктура** в Европа, както и увеличаване броя на работните места, 80 % от които ще бъдат в селски и слабо развити райони. На четвърто място е доставка на био-базирани продукти, **сравними и/или превъзхождащи продуктите, произвеждани от изкопаеми ресурси** по отношение на цена, функции, наличност и екологични ползи. Новосъздадените био-продукти ще намалят средно с 50 % емисиите от CO₂ в сравнение с алтернативните им продукти, получавани от полезни изкопаеми.

Основните цели, които са поставени пред Съвместното предприятие „Биотехнологични производства“, както и пред фирмите от ЕС в тази област, които кандидатстват за паричен ресурс по програмите му са:

1. **От дървесно целулозни материали към съвременни био-горива, био-химикали и био-материали:** създаване на материална и технологична база за следващата генерация горива, химикали и материали.

2. **Следваща генерация вериги от стойност, базирани на горската промишленост:** използване на пълния потенциал на горската биомаса чрез подобряване и развитие на новосъздадени продукти и пазари.

3. **Следваща генерация вериги от стойност, базирани на агро-сектора:** реализиране на висока устойчивост и добавена стойност чрез подобрена агро-продукция, продукти и пазари с нова добавена стойност.

4. **Възникване на нови вериги от стойност от органични отпадъци:** от проблеми с отпадъците към икономически възможности чрез реализиране на устойчиви технологии за превръщане на отпадъците в стойностни продукти.

5. **Интегрирани био рафинерии за производство на енергия, пулп и химикали:** реализиране на устойчиво био-енергийно производство.

Малките и средни предприятия (МСП), включително държавни или общински дружества, или такива, създадени по линията на ПЧП, могат да участват по следния начин:

Стъпка 1 – Откриване на подходяща конкурсна процедура. На Participant Portal се публикуват всички процедури от научно-изследователските и иновационни програми. Допълнителна информация за други процедури може да се намери в сектор „Other Funding Opportunities“ на този портал. Ако кандидатствате за първи път и не познавате програмите, ще е полезно да прочетете **H2020 Online Manual**. Това ще помогне при избора на най-подходящата програма във вашата област и профил. Малките и средни предприятия могат да потърсят информация и в Enterprise Europe Network.

Стъпка 2 – Съвместни проекти. Повечето, финансирани от ЕС проекти, са съвместни проекти на **най-малко 3 организации** от различни държави – членки на ЕС или асоциирани страни. Различни услуги за търсене на партньори (partner search services) улесняват и помагат да се намерят организации, които биха желали да участват в проектните предложения. МСП могат да публикуват предложения/оферти за съвместна работа на тези сайтове. Програма „Хоризонт 2020“ също цели засилване на кооперирането в научните изследвания в ЕС, а също и сътрудничеството с участници – учени от не-европейски страни.

Стъпка 3 – Индивидуален изследовател или екип. Възможно е да изпратите проектните предложения като индивидуален изследовател, екип или организация. По-

добни проекти се финансират с грантове от „Хоризонт 2020“ (European Research Council) и дейности по Програма „Мария Склодовска-Кюри, а отделно МСП може да кандидатства индивидуално по инструмента на „Хоризонт 2020“ – **SME instrument**.

Стъпка 4 – Ако притежавате вече профил на Participant Portal или т. нар. профил ECAS, можете да го използвате за бъдещи дейности. **Създаването на профил** става чрез кликване на **REGISTER**.

Стъпка 5 – На Participant Portal се поддържа **online register** на организациите, участващи в програми на ЕС, което позволява постоянна актуализация на данните и избягване на повторни запитвания за същата информация. Ако желаете да участвате в проектно предложение е необходимо да се **регистрирате** и да получите дигитален **Participant Identification Code (PIC)**, който е уникална идентификация на вашата организация и се използва при осъществяване на кореспонденцията с вас. Консорциумът трябва да включва **най-малко три** юридически лица, несвързани помежду си, от минимум три държави членки или асоциирани членове. Дейностите по координация и подкрепа могат да бъдат изпълнявани само от едно юридическо лице, създадено в държава членка или асоциирана страна. Конкурсните процедури са открити за всички видове участници (вж. **Guide for Applicants for Eligibility of Participants**). Размерът и обхвата могат да варират съобразно темата като СП БП насърчава участието на МСП в дейностите си.

Съвместното предприятие „Горивни клетки и водород 2“¹⁰ (СП ГKB2) е предприятие, основано на принципа на публично-частното партньорство. То подкрепя научните изследвания, технологичното развитие и дейности в технологиите, които са свързани с авангардните енергийни методи на база горивните клетки и водорода в страните от ЕС. Пред него е поставена цел, която се свежда до ускоряване въвеждането на пазара на тези технологии, както и реализация на потенциала им като инструмент за постигане на нисковъглеродна енергийна система. Развитие на горивните клетки, като ефективна конверсионна технология и на водорода като чист енергиен носител. Те имат голям потенциал в борбата с въглеродните диоксидни емисии като чрез тяхното използване се намалява зависимостта от въглеродните съединения, изхвърляни в атмосферата. Целта на СП ГKB2 е да реализира тези ползи за гражданите на ЕС като се търсят концентрирани усилия от страна на всички сектори. Предприятието е основано от Европейската комисия (ЕК), представител на индустрията за производство на горивни клетки и водород, в лицето на NEW Industry Grouping, както и на научноизследователската общност, представена от Research Grouping N.ERGHY.

Съвместното предприятие „Горивни клетки и водород 2“ е създадено с оглед постигането на ускоряване на развитието и на внедряването на технологиите в областта на горивните клетки и водорода. Например: едно МСП разработи H2Station (станции за зареждане с водород на автомобили, автобуси и други) и H2Drive (системи от горивни клетки за товаро-разтоварни машини). Предприятието е подало досега 13 заявки за патенти.

На 6.05.2014 г. Съветът на ЕС официално одобри продължаването на Инициативата Fuel Cells and Hydrogen Joint Technology по Рамкова програма „Хоризонт 2020“ на ЕС. Съвместното предприятие „Горивни клетки и водород 2“ е създадено за период до 31.12.2024 г. и обединява обществен и частен интерес в нова структура за реализация, начело с индустрията, осигуряваща съвместно дефинирани изследователски програми, отговарящи на нуждите и очакванията на индустрията, чрез фокусиране и уско-

¹⁰ www.fch.europa.eu/page/call-2015.

ряване комерсиализацията на технологиите за горивни клетки и водород. Разходите за управление няма да надвишават 38 млн. евро, а оперативните ще се покриват от финансови вноски от ЕС до 646 млн. евро, плюс вноски в натура (in-kind) от държавите членки. Предприятието ще предоставя финансова подкрепа основно под формата на грантове за участниците в резултат на открити конкурсни процедури за набиране на предложения. Най-малко една процедура (call for proposals) ще бъде обявявана всяка година въз основа на Годишен работен план (Annual Work Plan). Три вида дейности ще бъдат подкрепяни от СП ГКВ2:

- **Research and Innovation Actions (RIA)**, включващи дейности, насочени към създаване на ново знание и/или изследване приложимостта на съвременни или подобрени технологии, продукти, процеси, услуги или решения. Необходимото ниво на технологична готовност (Technology Readiness Level (TRL)) ще бъде от 3 до 5.
- **Innovation Actions (IA)**, включващи дейности, насочени към съставяне на планове за производство и дизайн на нови, променени или подобрени продукти, процеси или услуги, и ще включва прототипи, демонстрационни или пилотни, и дейности за пазарни репликации. Проектите могат да включват лимитирани research и innovation дейности, основно с TRLs от 6 до 8.
- **Coordination and Support Action**, включваща координационни и подкрепящи дейности, съдържащи мерки като стандартизация, разпространение, повишаване разпознаваемостта и комуникации, networking, услуги за координиране или подкрепа, и проучвания.

За раздела **Research and Innovation Action** могат да кандидатстват най-малко 3 юридически субекта, всеки един от които е от различна държава членка или асоциирана страна. И трите субекта следва да са независими един от друг. В раздела **Innovation Action** могат да кандидатстват най-малко 3 юридически, независими един от друг субекта, от различни държави членки или асоциирани страни. В раздел **Coordination and Support Action** може да кандидатства най-малко един юридически субект от държава членка или асоциирана страна.

Първата фаза на СП ГКВ2 ще има общ бюджет **1,33 млрд. евро**, предоставени съвместно от ЕС, индустрията и научно-изследователската общност. Втората фаза ще засили този ангажимент чрез създаването на реална европейска платформа за горивни клетки и водород, където индустрията, науката, местните, национални и европейски официални лица съвместно ще работят за решаване на основните предизвикателства в социално-икономически аспект, а също и на околната среда чрез създаване и разработване на технологии. Проектите по СП ГКВ2 ще подобрят дейностите, намалят стойността на продуктите, а също ще демонстрират готовността на технологиите за навлизане на пазара в областта на **транспорта** (автомобили, автобуси и зареждаща инфраструктура) и **енергията** (производство на водород и дистрибуция, съхранение на енергия и стационарни мощности за генериране). Всички предложения трябва да отговарят на условията, заложи в Правилата за участие в „Хоризонт 2020“. Проектното предложение ще се счита за допустимо, само в случай, че съдържанието му отговаря, изцяло или частично, на описанието на темата, по която то е представено, в съответната част от работния план, както и че отговаря на условията за допустимост.

Програмата на СП ГКВ2 за изследвания и иновации е структурирана около две изследователски и иновационни направления: транспортни и енергийни системи (**Transportation and Energy Systems**). Проекти, интегриращи транспортните и енергийните технологии, допълват тези две направления. Направление „Транспорт“ обхва-

ща всички аспекти на използване на водород в транспорта, както и с пътни, железопътни, морски и авиационни приложения, в допълнение към необходимата инфраструктура от водородни станции за зареждане на превозните средства и системи. Направление „Енергия“ ще подкрепя проекти в четири области:

1. Производство на водород за съхранение на енергия и балансиране на мрежата от възобновяема електроенергия – включително производство на „зелен“ водород и съхранение. Първоначалният фокус ще е върху ролята на водорода за интегриране на източници на възобновяема енергия (ВЕИ) в мрежата.
2. Производство на водород с ниско съдържание на въглерод от други източници – ще се разработват други водородни пътеки и при необходимост те ще бъдат демонстрирани.
3. Системи горивни клетки – покриващи технически разработки, необходими за намаляване на разходите, увеличаване живота и подобряване ефективността.
4. Съхранение на водород, пренасяне и дистрибуция – позволяваща съхранение в основния център за производство и дистрибуция до потребителската база.

Необходимо е бъдещите български бенефициенти – клъстери, общински администрации, държавни и общински фирми, и ПЧП (може и съвместно с научен институт или университет) да познават механизмите как да изготвят своите проектни предложения. По отношение изготвянето на проект за кандидатстване за научноизследователско финансиране от СП ГКВ2, то следва те да открият подходяща конкурсна процедура или партньори по проекта си и да изпратят своето предложение на програмния портал на „Хоризонт 2020“¹¹, както и да открият собствена сметка, да регистрират своята организация и да изпратят проектното предложение.

Съвместното предприятие „Електронни компоненти и системи“ (СП ЕКСЕЛ) е създадено въз основа на публично-частното партньорство с цел поставянето на обединена Европа в авангарда на развитието на технологиите. То е образувано на 5.06.2014 г. и ще продължи да съществува десет години, и ще функционира в областта на нанотехнологиите и вградените системи. Съвместното предприятие включва Европейската технологична платформа за интегриране на интелигентни системи – ЕроSS от съществуващите до 2014 г. СП ENIAC и СП ARTEMIS като в неговото създаване участват: Европейският съюз (чрез Комисията); държавите членки и асоциираните страни към Рамковата програма „Хоризонт 2020“ на доброволна основа, както и три асоциации (ЕРоSS, AENEAS и ARTEMIS Industry). Те представляват водещите производители от областта на микро и нано електрониката, интелигентни интегрирани системи и вградени кибер-физически системи. Предприятието е на практика публично-частно партньорство между частния и общественния сектори за електронни компоненти и системи с оглед индустриалният сектор „Електроника“ да изготви и предложи на ЕК план за превръщане на ЕС в глобален лидер в микро и нано електрониката. Програмите му са насочени към развитието на нанодиапазонна полупроводникова технология; високо производителни изчислителни устройства, както и към интелигентни интерфейси и интегриране. На следващо място главните базови технологии в посочените области имат проекция във всички промишлени отрасли и в почти всички аспекти на живота като например: смартфон, смарт карта, интелигентна енергийна мрежа, умен град, дори и смарт

¹¹ <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/funding/index.html>.

управление. На практика, всички тези сфери, пред които може да се постави думата „умен“ се основават на интегрирането на полупроводникови чипове, работещи с вграден софтуер. Те осигуряват тъканта, на която работи интернет; „дават живот“ на преносими телефони и таблети; карат коли – без шофьори и влакове – без машинисти, а самолетите летят – без пилоти, т.нар. безпилотни летателни апарати, в т.ч. и сателити. В днешно време, няма национална икономика, която може да спечели в глобалната конкуренция, без овладяването на тези технологии, които имат стратегическо въздействие.

Съвместното предприятие ЕКСЕЛ подбира проекти от отделните държави – членки на ЕС чрез открити годишни покани за участие в конкурси като следват процедура за представяне и оценяване на предложения на един или два етапа. Те предоставят финансиране на съвместни проекти и осъществяват координационни и спомагателни дейности. През 2012 г. големите дружества, които участваха, представляваха 31,1 % от всички участници, а МСП – 30 %. Малките и средни предприятия участват с конкретни теми за научни изследвания на съвместните предприятия по съвместните технологични инициативи. Това се дължи на стабилността и приемствеността на научно-изследователската и иновационната среда, условията за финансиране и участието на по-големи вериги за създаване на добавена стойност. По линия на двете предприятия, които се обединиха в ЕКСЕЛ, МСП получи около 170 млн. евро, което представлява приблизително 27 % от цялото финансиране от страна на ЕС, предоставено след оценката. За сравнение – участието на МСП в специалната програма „Сътрудничество“ на Седма рамкова програма възлизаше на 19 %. Повиши се и ефективността на МСП от 35 % на 44 %.

Съвместното предприятие „Вградени изчислителни системи“ (ARTEMIS JU) е създадено с цел подпомагане на европейската промишленост, за да може тя да се укрепи и да засили своите водещи позиции в тази област. В последните няколко години все повече МСП се включват в мрежи от заинтересовани страни за създаване на прототипи и опитни образци, експерименти и полеви изпитвания. Те постигат намаляване на развойните разходи и ускоряване на подготовката за пускане на пазара на произведените от тях продукти.

Другата част от СП ЕКСЕЛ е бившето **Съвместно предприятие „Нано електроника“ (ENIAC JU)**. Пред неговите създатели е поставена целта да се постигне много високата степен на миниатюризация, необходима за следващото поколение нано-електронни елементи, например: пускане в експлоатация, оценка и подбор на пет производствени пилотни линии. Съответните проекти включват съвременна среда за научно-изследователска и развойна дейност (НИРД), позволяваща изпитването и демонстрирането на нови технологии в условия, близки до производствените. Целите, които ЕК е поставила пред екипа на СП ЕКСЕЛ са:

- принос към развитието в ЕС на силни и на конкурентоспособни в световен мащаб електронни компоненти и системи за промишлеността;
- наличие на електронни компоненти и системи от страните от ЕС за ключови пазари, с оглед на преодоляване на предизвикателствата пред обществото. Поставяне на ЕС в авангарда на развитието на технологиите, преодоляване на пропастта между научните изследвания и развойната дейност, респективно експлоатация на иновациите, укрепване на иновационните способности и създаване на икономиката на знанието в Европейския съюз;
- изготвяне на стратегии в държавите членки, за да се привлекат частни инвестиции в областта на ИТ индустрията;

- поддържане на устойчив ръст на развитието на полупроводниците, както и на интелигентна система за производство в Европа;
- укрепване на водещата позиция на инженерните системи на страните от ЕС;
- осигуряване на достъп на всички заинтересовани страни до инфраструктурата за дизайн и производство от световна класа;
- изграждане на динамична екосистема, включваща малки и средни предприятия (МСП), укрепване на съществуващите фирми и създаване на нови клъстери;
- развитие на системен инженеринг, софтуерна архитектура и моделно базирано проектиране; добавена приложна стойност, особено за комплексни, високо зависими системи.

Проектите, които фирмите от държавите от ЕС и асоциираните държави могат да подават пред СП ЕКСЕЛ са в следните няколко направления:

На първо място: създаване на т.нар. Pilot Lines and Test Beds. Проектът от типа пилотна линия се изпълнява от индустриален консорциум, включващ университети, малки, средни и големи предприятия. Могат да участват най-малко 3 независими партньора от три различни държави, които са насочени към високи нива на технологични изследвания, както и към използване на иновативни технологии и разработване на иновативни решения във връзка със стратегическите инициативи на ЕКСЕЛ. На следващо място – изграждане на нови и реалистични среди за развойна дейност и технологично развитие (R&D&I), свързани с индустриална среда като например: пилотна линия с капацитет да произвежда продукти в достатъчен обем, за да изградят своята стойност и потенциал. Тези дейности са специфично свързани с микро и нано електрониката и включват необходимата работата по подготовка на иновацията за излизане на пазара, с акцент върху валидирането и демонстрацията в релевантна и експлоатационна среда, която се изгражда още в рамките на проекта. Освен това, изпълнението и квалификацията трябва да бъдат част от целите на проекта. От друга страна, малки части от планираните проекти може да се нуждаят от насочване към по-ниските нива TRL, за да се подготвят научната и инженеринговата бази за пилотните дейности.

Друг възможен обхват на проектите, които могат да се изготвят и подават пред СП ЕКСЕЛ е за т.нар. демонстратори на иновативни пилотни проекти и на зони на тестване в естествени мащаби (full-scale). Иновативният пилотен проект има следните особености: изпълнява се от индустриален консорциум, включващ университети, малки, средни и големи предприятия – най-малко 3 независими партньора от три различни държави. Насочен е към по-високи нива на TRL (от ниво 4 до ниво 8) като използва иновативни технологии. Други възможни проекти са: разработване и демонстриране на иновативни решения, свързани със стратегическите инициативи на СП ЕКСЕЛ, също и изграждане на нова и реалистична среда за R&D&I, свързана с индустриална среда като например: зона за пълно мащабни тестове. На следващо място, демонстриране на продукти в релевантна среда, за доказване на тяхната стойност и потенциал; разработване на разгърнат план, водещ до производство/комерсиализация в ЕС; демонстриране на иновативни пилотни проекти и зони на тестване в естествени мащаби (full-scale), в т.ч. зони на пълно мащабни тестове на нови и появяващи се открития в областта на компютърните системи. Чрез него се извършва обширна инвестиция в оборудване и/или обновяване на инфраструктури, както за частното, така и за публичното пространство, включително домове, офиси, транспортни системи, училища, болници и заводи. Те изискват наличие на публично-частно партньорство, включващо ИКТ верига от достав-

ки и индустрии като инженеринг, енергетика, строителство, здравеопазване, туризъм, финансови институции. Пилотните проекти за иновации, които се подават пред СП ECSEL могат да допълват съществуващите партньорства по инициативите – „Smart Cities European Innovation Partnership“ и „Energy Efficient Building“ в рамките на Програма „Хоризонт 2020“. По този начин могат също така да подготвят бъдещи широко-машабни иновативни пред търговски дейности с обществени поръчки в областта на „Smart Everything Everywhere“.

Кандидатите – МСП и фирми, създадени по линия на ПЧП, които представят проекти пред трите съвместни предприятия, в които България е заявила участие, могат да разчитат на съфинансиране от 50 % от фондовете на трите предприятия. Тези, които участват с проекти пред СП ЕКСЕЛ, могат да разчитат и на 25 % национално съфинансиране, което за 2015 г. бе от 0,5 млн. евро като това бе заложено в бюджета на Министерството на икономиката. Предвид това, че няма спечелен проект от български участник в конкурсите на СП ЕКСЕЛ – то никое МСП не се е възползвало от възможността за държавно съфинансиране през 2015 г.

Реализиране на ПЧП проекти от държавни (общински) дружества и от публично-частни партньорства чрез финансови инструменти посредством InnovFin и чрез предвидените схеми в Програма „Хоризонт 2020“

Европейската комисия (ЕК) предприе определени мерки, за да преодолее изоставането при внедряване в индустрията на научно-изследователска и развойна дейност. Факт е, че в това отношение Европа изостава в сравнение със САЩ, Канада, Австралия, Япония и други развити страни. Програма „Хоризонт 2020“ осигурява и достъп до използване на финансови инструменти чрез „InnovFin – финансиране от ЕС за новатори“, с което се осигуряват кредитни гаранции и рисково финансиране, от които е възможно да се възползват предприятията, (в т. ч. и малките и средни предприятия) от държавите – членки на ЕС. Тези инструменти са предназначени за новаторските фирми, които чрез тях по-лесно могат да получават достъп до финансиране. Иновативните дружества и други организации често пъти изпитват затруднения при осигуряването на достъп до финансиране за високорискови нови идеи или за тяхното разработване. Програма „Хоризонт 2020“ помага за запълването на тази „празнина по отношение на иновациите“ посредством заеми и гаранции, както и чрез инвестиране в иновативни малки и средни предприятия (МСП) и дружества с ниска или средна капитализация. Тази подкрепа действа като катализатор за привличане на частно финансиране и рисков капитал за научни изследвания и иновации. Изчислено е, че всяко 1 евро, което Европейският съюз (ЕС) инвестира, генерира 5 евро в допълнително финансиране. Размерът на първоначалното финансиране от бюджета на „Хоризонт 2020“ е 2,842 млрд. евро. През следващите години се очаква – благодарение на „InnovFin – финансиране от ЕС за новатори“ – да бъде общо осигурено финансиране на стойност над 24 млрд. евро (според някои прогнози – до 48 млрд. евро) за научно-изследователска и развойна дейност на малки, средни и големи предприятия, и организатори на проекти за научно-изследователска инфраструктура. Очаква се и чрез InnovFin да се постигне поставената от ЕК цел – до 2020 г. в ЕС 3 % от БВП да се инвестират в научно-изследователска и развойна дейност (НИРД).

Целево разработените нови финансови инструменти „InnovFin – финансиране от ЕС за новатори“ включват кредитни продукти в широк диапазон: от гаранции за посредници, които отпускат кредити на МСП, до преки заеми за предприятия. По този начин ще се подпомагат, както най-малките, така и най-големите проекти за научно-изследователска и развойна дейност в ЕС и страните, асоциирани към „Хоризонт 2020“. Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) ще предоставя кредити на средни и големи предприятия или гаранции на банки, които ще им отпускат кредити. Европейският инвестиционен фонд (ЕИФ) вече предоставя гаранции на банки, отпускащи кредити на малки и средни фирми, а на по-късен етап ще инвестира във фондове за рисков капитал, които извършват капиталови инвестиции в стартиращи и бързо разрастващи се фирми.

Гаранциите и кредитите, отпускани по линия на InnovFin, са финансирани със средства, които са заделени по Програма „Хоризонт 2020“ и ЕИБ. Предвид това обстоятелство, финансирането по всички инструменти се определя от търсенето, без предва-

рително да се разпределят средства по сектори, страни или региони. В близко бъдеще тези дългови инструменти ще бъдат допълнени от набор от капиталови инструменти, управлявани от ЕИФ. За продуктите InnovFin са характерни следните особености, отнасящи се до финансирането на МСП:

1. Продуктите InnovFin имат за цел подобряване на достъпа до рисково финансиране на научно-изследователска и развойна дейност на големи предприятия, средни и големи дружества със средна пазарна капитализация; за университети и научно-изследователски институти; за научно-изследователска инфраструктура (включително благоприятстваща иновациите инфраструктура); за публично-частни партньорства и за предприятия или проекти със специално предназначение (включително за първи по рода си демонстрационни проекти на промишлени решения с търговско измерение). На бенефициенти от тази група предприятия ЕИБ е възможно да отпуска кредити на стойност от 7,5 – 300 млн. евро.
2. С финансирането на НИРД за индустрията и конкретно на предприятия, с оглед на техния растеж, InnovFin за дружества със средна пазарна капитализация предлага привилегировани и подчинени заеми или гаранции (включително мецанин и квазикапиталово финансиране) с цел подобряване на достъпа до финансиране, предимно за иновативни по-големи дружества със средна пазарна капитализация (с до 3000 служители), но и за МСП, и дружества със средна пазарна капитализация. Европейската инвестиционна банка ще предоставя пряко кредити на стойност от 7,5 – 25 млн. евро на бенефициенти от държавите членки и асоциираните в ЕС за иновативни проекти в по-големи дружества със средна пазарна капитализация (до 3000 служители). Инструментът се управлява от ЕИБ, а финансирането се предоставя чрез посредници-банки и финансови институции в държавите членки и асоциираните към ЕС държави. Финансовите посредници получават гаранции за покритие на част от своите потенциални загуби от ресурс на ЕИБ, която също така ще предлага насрещни гаранции на гаранционните институции.
3. В гаранционните схеми на InnovFin се предлагат гаранции и насрещни гаранции за дългово финансиране на стойност между 25 000 евро и 7,5 млн. евро с цел подобряване на достъпа до финансиране за иновативни малки и средни предприятия и за малки дружества със средна пазарна капитализация (с до 499 служители). Инструментът се управлява от ЕИФ, а финансирането ще се предоставя чрез банки и финансови институции – посредници в страните от ЕС и асоциираните страни. Европейският инвестиционен фонд предоставя гаранции на финансовите посредници за част от техните загуби по дългово финансиране, обхванато от инструмента.
4. Консултантските услуги InnovFin, които се предлагат от екипи на ЕИБ въз основа на заделен ресурс от 28 млн. евро от бюджета на „Хоризонт 2020“ имат за цел подобряване на финансовата осъществимост, както и на инвестиционната готовност на големи проекти, които се нуждаят от значителни и дългосрочни инвестиции. Предлагат се също и компетентни съвети от консултанти, с оглед на подобряване на условията за достъп до рисково финансиране за НИРД. Основната целева група са организаторите на големи проекти за НИРД, които съответстват на приоритет „Обществени предизвикателства“ на „Хоризонт 2020“. Очаква се, благодарение на консултантските

услуги, да се ускори разработването на крупни проекти, които са на обща инвестиционна стойност от около 20 млрд. евро.

В края на януари 2016 г. две български банки – ПроКредит банк и Райфайзен-банк – подписаха споразумения с ЕИФ, които се отнасят до предоставяне на гаранции с ресурс от InnovFin с оглед да насърчат кредитирането на иновативни малки и средни предприятия и на малки дружества със средна пазарна капитализация. Ресурсът, който ще ползват двете банки е от различни източници. Целта на Механизма за гарантиране InnovFin МСП е да насърчи банки или други финансови институции да отпускат кредити на МСП и на малки дружества със средна пазарна капитализация (с по-малко от 500 служители), които се нуждаят от инвестиции и/или оборотен капитал за финансиране на научни изследвания, развойна дейност и иновации с финансовата подкрепа на ЕС. Финансовите институции се подбират от ЕИФ след покана за изразяване на интерес за финансови посредници в цяла Европа. Програмата за гаранции InnovFin МСП предоставя гаранции и контрагаранции за дългово финансиране между 25 000 евро и 7,5 млн. евро, за да се подобри достъпа до дългово финансиране на иновативни малки и средни предприятия и малки дружества със средна пазарна капитализация (до 499 служители). Програмата за гаранции се управлява от ЕИФ и се осъществява чрез финансови посредници (банки и други финансови институции) в държавите – членки на ЕС и асоциираните страни. На финансовите посредници по Програмата ще бъдат предоставени гаранции срещу част от загубите им по дълговото финансиране. Програмата за гаранции InnovFin МСП е част от „InnovFin – ЕС финансиране на иновации“ – нова гама продукти на Групата на ЕИБ (включително ЕИФ и ЕИБ) за улесняване на достъпа до финансиране на иновативни бизнеси. Този механизъм се поддържа с финансовата подкрепа на ЕС по линия на финансовите инструменти „Хоризонт 2020“.

Първата банка, която сключи споразумение с ЕИФ по линия на InnovFin е ProCredit Holding AG & Co. У нас банката оперира на българския банков пазар над 15 години. KGaA, със седалище във Франкфурт на Майн, Германия, е компанията-майка на ПроКредит Груп, включваща ПроКредит банки, които оперират в развиващи се страни и нововъзникващи икономики, както и ПроКредит банк (Германия). Към 30.11.2015 г. общите активи на групата възлизат на 6,1 млрд. евро. Общият текущ кредитен портфейл е на стойност 4,6 млрд. евро срещу обща клиентска депозитна база от 4,1 млрд. евро. Капиталовата база на групата възлиза на 612 млн. евро. Споразумението на ProCredit Holding е за общо 250 млн. евро, с които ще се подпомогнат малки и средни иновативни предприятия в Албания, Босна и Херцеговина, България, Македония, Молдова, Румъния и Сърбия. ПроКредит банк (България) има готовност да генерира у нас портфейл от 80 млн. евро (близо 1/3 от общия ресурс) за кредити за българските предприемачи за иновации и модернизация на бизнеса им. На 1.02.2016 г. е одобрен и първия заем по инициативата. ПроКредит банк вече финансира по Програмата клиенти от различни сектори на икономиката, сред които от: фармацевтичната, химическата и текстилната промишленост, мебелната индустрия, машиностроенето и производство на машинни части, всякакви видове производство, търговия на едро и дребно, секторът на услугите – туризъм, транспорт, дистрибуция, а също така и земеделски бизнес. За финансиране могат да кандидатстват проекти по внедряване на нови или подобряване на съществуващи продукти, нововъведения или подобряване в производствените процеси, реорганизации в работните процеси и други, например: инсталиране на GPS системи за проследяване на транспортни средства; внедряване на нови машини, използвани при производството на облекла или козметика; пускане на нова реклама в медиите; вкарване на нов символ на търговската марка; придобиване на нови производствени помеще-

ния или офиси, а също и за обучение на работниците и служителите на фирмите – заемоскателки по тази Програма.

Втората банка, която сключи споразумение по InnovFin е Райфайзенбанк (България) ЕАД, дъщерна търговска банка на Райфайзен Банк Интернешънъл АГ (Австрия), която от около 20 години банкира у нас. Този ресурс е предназначен преди всичко за финансиране, в т.ч. и за кредитни гаранции за иновативни МСП. Споразумението по InnovFin с Райфайзенбанк е част от Плана „Юнкер“, тъй като парите за него са компонент от допълнителния ресурс по него. Мениджърите на Райфайзенбанк и тези от Европейският инвестиционен фонд, подписаха гаранционно споразумение в тази връзка, чиято цел е да увеличи финансирането за иновативни малки предприятия и средни компании в България. Трансакцията се осъществява с подкрепата на Европейския фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ) – основата на Инвестиционния план за Европа. Това споразумение е насочено за насърчаване финансирането на иновациите в рамките на InnovFin с подкрепата на ЕФСИ. Споразумението е в резултат на усилията на Групата на Европейската инвестиционна банка за бързо реализиране на конкретни инициативи по ЕФСИ, в съответствие с очакванията на държавите членки, Европейската комисия и Европейския парламент. Основната му цел е да насърчи кредитирането и гаранционните споразумения като допринесе за откриването на нови работни места, респективно и за икономическия растеж в България. Благодарение на новото споразумение с ЕИФ, през следващите две години, Райфайзенбанк ще осигури финансиране в размер на 35 млн. евро за иновативни компании в България. Кредитите ще се отпускат с гаранционно покритие от ЕИФ, в рамките на инициативата „InnovFin – ЕС финансиране на иновации“ с финансовата подкрепа на Програма „Хоризонт 2020“.

Налице са и други източници на финансиране чрез Програма „Хоризонт 2020“. Посредством партньорства Програмата ще предприеме по-тесни съвместни действия с национални и регионални програми, ще насърчи повишаването на частните инвестиции в научните изследвания и иновациите, и ще обедини европейските ресурси с цел справяне с най-големите предизвикателства. Публично-частните партньорства (ПЧП) също позволяват организациите от публичния сектор в държавите – членки на ЕС да изготвят съвместни научно-изследователски програми. Обхванатите области включват: подкрепа за високотехнологични МСП; нови терапии за болести, свързани с бедността; нови технологии за измерване, както и технологии, които позволяват на възрастните хора и хората с увреждания да живеят безопасно в собствените си домове.

Съфинансирането на програми е твърде съществена част от предлаганите от Европейската комисия (ЕК) възможности за реализиране на проекти от МСП, в т.ч. и от ПЧП. Основната цел на действията по „Съфинансиране на програми“ е допълването на отделни покани за участие или програми. Например: налице са покани за предложения между национални научноизследователски програми (съфинансиране ERA-NET); на второ място – покани за участие в търг за публични доставки на развойни продукти или обществени поръчки за иновативни решения (съфинансиране **доставки на развойни продукти (РСР) срещу обществените поръчки за иновации (РРІ)** и на трето място – програми за мобилност (съфинансиране по „Мария Склодовска-Кюри“).

В предходния Програмен период 2007 – 2013 г., когато функционираше Седма рамкова програма (на част от тези проекти продължава реализацията им и в настоящия Програмен период) на ЕС, т.нар. „Фабрики на бъдещето“ (ФБ) бяха разглеждани като част от Плана за възстановяване, както и като инструмент за поддържане на производството на добро ниво, особено на МСП. Това се налагаше с цел МСП да се реализират в повече конкурентни сектори след края на кризата. Създаването им се изисква поради

това, че европейското лидерство бе застрашено от конкуренти и най-вече от фирми от САЩ и Индия. Те функционираха като развойна дейност и технологично развитие проекти (R&D&I), предложени от фирми от индустрията; координирани конкурси между темите на Седма рамкова програма, ИКТ и NMP H2020-NMP-2014-2015 – схема по „Хоризонт 2020“ за: нанотехнологии, материали и нови производствени технологии като интелигентните продукти предлагат нови възможности за създаване на стойност и работа. В тях участваха: R&D&I ключови играчи от европейските технологични платформи ARTEMIS, ENIAC, EPOSS, EUROP, NESSI, PHOTONICS21, MANUFUTURE и Технологични и индустриални потребители (големи и МСП), академични изследователи. В Програмен период 2007 – 2013 г. те разполагаха с общ бюджет от 645 млн. евро – 245 млн. евро (ИКТ) + 400 млн. евро (NMP). Така наречената Пътна карта на фабриките на бъдещето им предоставя развитие в няколко подобласти – устойчиво производство, интелигентно производство с ИКТ и експлоатация на нови материали чрез производството.

Фокусът на тези авангардни технологии бе на първо място върху т.нар. „Умни фабрики“. Предложенията трябваше да използват развити ИКТ-базирани технологии в производството; да бъдат „водени“ от индустрията и да имат силен валидационен елемент с измерими цели по 34 получени предложения за проекти. Поисканото финансиране бе за около 160 млн. евро (35 млн. евро инд. бюджет – 1:5). То бе насочено за комплексни инженерни платформи, в т.ч и за обмен на интердисциплинарна информация, интегриране на работния процес и усвояване на знания. На второ място – за средства за симулация и виртуален прототип. Например: по-добри модели с динамична конкурентност, модел за автогенерация и оптимизация. На трето място – за средства за холистично моделиране и симулация на пълен комплекс продукти и процеси с мултифизични качества, позволяващи промени в толеранса, както и за симулация на поведението на продукт/процес от атомно ниво нагоре.

Цел FOE.ICT.2010.1	Задържани проекти	Включени теми	Невключени теми
Интегриран процес автоматизация и оптимизация за устойчиво производство	PLANTCOCKPIT FOFDATION	Всички	
ИКТ и сензорен мониторинг в реално време на използваната енергия и материалите	КАР	Всички	
Роботизирано производство процесите тествани и валидирани в реални условия	ROBOFOOT FLEXIPACK TAPAS	Всички	
Лазерни приложения	QCOALA	Производство на „екологично-приятелски“ продукти	Лазерни системи за енергийно-ефективни процеси
Европейски ИКТ за ФБ	ACTIONPLANT	Всички	

В Програма „Хоризонт 2020“ третият конкурс за 2015 г. бе за т.нар. **„Фабрики на бъдещето“** като крайният срок за кандидатстване за него бе 4.02.2015 г. Бюджетът, отделен за този конкурс, е над 143 млн. евро. При него се финансираха иновативни ИТ проекти, които оптимизират производствения процес, както и на нови системи в тази сфера. През следващите пет години ще се обявяват и други подобни схеми.

По отношение на т.нар. **„Умни фабрики“** е поставена една основна цел: повече автоматизация и по-добър контрол, както и оптимизация на процесите. За постигането ѝ са използвани следните средства: софтуерни, лазерни, в т.ч. и интелигентни устройства, вградени в машините и в инфраструктурата на фабриките. По отношение на т.нар. **„Виртуални фабрики“** целта им се свежда до управление на веригата на доставките и създаване на стойност чрез интегриране на продукти и услуги като се използва софтуер за връзки и управление. За т.нар. **„Цифрови фабрики“** е характерно, че е налице стремеж да се „види“ продукта преди да се произведе като се използва специализиран софтуер за цифрово представяне и тестване на продуктите и процесите, преди тяхното производство и употреба. Производството претърпява радикални промени, а същевременно са налице и фрагментирани пазари за този вид изделия. От простата доставка на продукти до доставката на продуктова функционалност. Днешните сложни продукти (например: avionics) изискват тестване на по-ранен (цифров) прототипен етап. Очакваните резултати от Фабриките на бъдещето са:

1. Разпределена, адаптивна, интероперабилна виртуална околна среда на предприятията чрез интегриране на нови управленски методи и ИКТ за преминаване на виртуалните фабрики зад съществуващата оперативна способност.
2. Реално управление на жизнено производство чрез постигане на нови отношения между акционерите въз основа на знанията и уменията, в т.ч. и отнотно веригата на добавената стойност.
3. Компонентно-базирани способности, позволяващи иновативно и динамично създаване на услуги чрез устойчиво управление на продуктово-базирани услуги, както и интернет-базирано сътрудничество, насочено към потребителя, с помощта на реални средства, включително нови производствени бизнес модели и практики за подобряване и за поддържане на продуктово-базирани услуги спрямо веригата на добавена стойност.

В заключение е необходимо да се посочи, че един от ефектите на т.нар. **„Фабрики на бъдещето“** са комплексните инженерни платформи. Те служат за обмен на интердисциплинарна информация, интегриране на работния процес, както и за усвояване на знания чрез използване на средства за симулация и на виртуален прототип. Например: разработка на по-добри модели с динамична конкурентност, модели за авто-генерация и за оптимизация. На второ място, разработка на средства за холистично моделиране и за симулация на пълен комплекс продукти и процеси, са ефективни и имат мултифизични качества, позволяващи промени в толеранса, а симулацията на поведението на продукт/процес се ситиуира от атомно ниво нагоре. Фокусът на **„Виртуалните фабрики“** е в интегрирането на разпределени производствени предприятия (вкл. веригата на доставките) и в интегриране на продукти и услуги, както и в управление на променливи производствени преимущества. Фокусът на **„Цифровите фабрики“** е в изграждането на инженерни платформи чрез средства за създаване на симулационни и виртуални прототипи, и чрез средства за моделиране и симулация на комплексни продукти/процеси. Предложенията за тях трябва да използват напреднали ИКТ-базирани технологии за производството и следва да бъдат породени от индустрията, както и да имат силен ва-

лидационен елемент и да са налице количествени измерения в резултат на целенасочени изследвания.

Водещи фирми в ИТ сектора и в телекомуникациите са сред ключовите индустриални компании, специализирали в разработки на т.нар. „Фабрики на бъдещето“, сред които са SAP, Alcatel-Lucent, ATOS Origin, BT, Telefonica, France Telecom, T-Systems и т.н. Други ключови индустриални „играчи“, които са изготвили разработки в тази област са: Dassault Systèmes, Delcam, Siemens PLM Systems, Eigner+Partner, както и много високотехнологични МСП, но засега няма такива МСП от България. В България тези няколко големи фирми разполагат с относително големи филиали и биха могли да кандидатстват по тази линия.

Сред другите схеми, които се отнасят предимно до държавните учреждения, общинските администрации, както и към общинските фирми и МСП, създадени по линия на ПЧП, през 2015 г. бяха отворени четири схеми по „Хоризонт 2020“. През следващите пет години тези или сходни процедури ще бъдат отворени отново. Досега отворените са:

1. **DRS-17-2014/2015: Защита на градските меки цели и градските критични инфраструктури** (Protection of urban soft targets and urban critical infrastructures). Целта на схемата е да се ангажират МСП в областта на изследванията и развитието на сигурността и по-специално – да се улесни и ускори внедряването на техните разработени продукти/услуги на пазара. Действията и дейностите, предвидени по тази процедура, са свързани с опазване на градските меки цели и градските критични инфраструктури. Специфично внимание трябва да се обърне на т. нар. „градски меки цели“, които са подложени на увеличаване на заплахите за сигурността. Тези цели могат да бъдат определени като градски райони, в които голям брой граждани са свободно допуснати, за обичайни дейности, специални събития или пребивават, или се събират рутинно. Те включват паркове, площади и пазари, молове, влакови и автобусни гари, пътнически терминали, хотели и туристически курорти, културни, исторически, религиозни и образователни центрове, банки и други. Секторите на критичните инфраструктури, включени в Европейската програма за защита на критичната инфраструктура (European Programme for Critical Infrastructure Protection – EPCIP) – енергийни инсталации и мрежи, комуникационни и информационни инфраструктури, финанси и финансови институции (банки, ценни книжа и инвестиционни фондове), вода и водни обекти (язовири, водни резервоари, водопреносни мрежи), веригата за доставки и държавното управление (например: критични услуги, съоръжения, информационни мрежи, активи и ключови национални обекти и паметници на културата) са от значение не само в национален мащаб, но могат да се считат и за критични инфраструктури за градските условия.
2. **IT-1-2014/2015: Бизнес иновационни изследвания за транспорта** (Small business innovation research for Transport). Европейският сектор на транспорта трябва да има капацитета да доставя най-добрите продукти и услуги по ефективен (както финансово, така и времево) начин, за да запази лидерството си и да създаде нови работни места, както и за да се справи с проблемите на околната среда и мобилността. Ролята на МСП по отношение на отговора на тези предизвикателства е от решаващо значение, тъй като те са ключови играчи във веригите за доставки. Засилване на участието на по-слабите иг-

рачи в иновационни дейности, както и улесняването на стартирането и появата на нови високотехнологични МСП е от първостепенно значение.

3. **SIE-1-2014/2015: Стимулиране на иновационния потенциал на МСП за нисковъглеродна и ефикасна енергийна система** (Stimulating the innovation potential of SMEs for a low carbon and efficient energy system). Тази схема се отваря предвид това, че МСП играят решаваща роля в развитието на ресурсно-ефективни, рентабилни и достъпни технологични решения за намаляване на въглеродните емисии и изграждане на по-ефективна и устойчива енергийна система. Очаква се тази система да допринесе значително за преодоляването на всички предизвикателства, очертани в правната основа на „Хоризонт 2020“. Такова е общественото предизвикателство „Сигурна, чиста и ефективна енергия“, по-специално по отношение на: намаляване на консумацията на енергия и на въглеродния отпечатък чрез интелигентна и устойчива употреба (включително енергийно ефективни продукти и услуги, както и „Интелигентни градове и общности“); ниски разходи, доставка на нисковъглеродна електроенергия (включително енергия от възобновяеми източници, както и чрез улавяне и съхранение на въглероден диоксид и повторна употреба); алтернативни горива и мобилни източници на енергия; една единствена интелигентна европейска електропреносна мрежа; нови знания и технологии, както и ясно вземане на решения и обществена ангажираност. Проектите за иновации ще бъдат подпомогнати, ако адресират специфичната цел, очертана в правната основа на „Хоризонт 2020“ – обществено предизвикателство „Сигурна, чиста и ефективна енергия“ и демонстрират висок потенциал по отношение на конкурентоспособността си и перспективите си за растеж, подкрепени от стратегически бизнес план. Дейностите трябва да се фокусират около нововъведението – демонстрации, тестове, изграждане на прототипи, пробни полети, мащабиране, миниатюризация, дизайн, пазарно възпроизвеждане и други подобни дейности, които се стремят да доведат иновационната идея (продукт, процес, услуга и т.н.), до равнище в което може да се внедри в индустрията и постепенно да се въведе на пазара. За технологичните иновации се предвижда достигане на готовност от ниво 6 или по-високо (или съответното ниво за нетехнологичните иновации).
4. **INSO-9-2015: Иновативни мобилни приложения за електронно правителство** (Innovative mobile e-government applications by SMEs). Актуалните обществени и икономически предизвикателства, както и повишаващите се очаквания за намаляване на тежестта върху потребителите, оказват натиск върху всички публични администрации да осигурят ефективни, открити и ориентирани към гражданите услуги. Поради увеличеното използване на мобилните технологии, както и увеличаването на наличността на публична информация, данни и онлайн услуги, обществените услуги могат да бъдат трансформирани. Съчетаването на открити публични данни и услуги с информация и услуги, предоставяни от частния сектор, може да доведе до иновативни и персонализирани удобни услуги, които да бъдат лесно достъпни. Благодарение на своя размер, знания и бързина, МСП са ключови участници в предоставянето на тези иновативни услуги. Пазарът за мобилни устройства и приложения е много динамичен и на него най-вече липсват приложения, създадени специално за публичния сектор. Поради това ангажирането на МСП в потенциално огромния държавен сектор на пазара на иновациите е предизвикателство за местните и регионалните публични власти.

С бъдещето използване на посочените схеми по „Хоризонт 2020“ в българския публичен сектор би могло частично да се преодолее хроничния недостиг на финансов ресурс особено в повечето общински администрации и най-вече в общини със слабо развитие на индустрията, селското стопанство и услугите. За постигането на тази цел общинските администрации следва да подобрят своя административен капацитет като привлекат и обучат квалифицирани експерти по управление на средствата от ЕС, и то не само по оперативните програми, а и по други програми, по които се кандидатства директно пред ЕК и ЕИФ.

Възможности на финансиране на проекти по линия на ПЧП (в т.ч. от фондове за дялово финансиране и чрез гаранционни схеми) чрез новата Програма за малките и средни предприятия на ЕС – COSME 2014 – 2020 г.

Съпътстващо финансиране по европейски програми малките и средни предприятия (МСП) могат да получат освен по „Хоризонт 2020“ и по Програмата за конкурентоспособност на предприятията и малките и средни предприятия 2014 – 2020 г. (COSME), приета с Регламент (ЕС) №1287/2013 г. на Европейския парламент и на Съвета от 11.12.2013 г. Програма COSME е насочена към специфичните нужди на МСП и надгражда Програмата за предприемачество и иновации, създадена в периода 2007 – 2013 г., в съответствие с Рамковата програма за иновации, с изключение на иновационните дейности, които се подкрепят от Програма „Хоризонт 2020“. Европейската комисия (ЕК) е отговорна за изпълнението на Програма COSME като частично е делегирано изпълнение от Европейската изпълнителна агенция за малки и средни предприятия в Брюксел, а за финансовите инструменти е делегирано изпълнението от Европейският инвестиционен фонд (ЕИФ) в Люксембург. От средата на 2015 г. Програма COSME е част от т.нар. План „Юнкер“.

Програма COSME¹² е с общ бюджет от 2,3 млрд. евро за периода 2014 – 2020 г. В обхвата ѝ са четири специфични цели на подпомагане, в т.ч.:

1. Подобряване достъпа до финансиране за МСП под формата на капиталови и дългови инструменти.
2. Подобряване достъпа до пазарите за МСП по-специално в рамките на Съюза, но също и в световен мащаб.
3. Подобряване на рамковите условия за конкурентоспособност на предприятията от Съюза, по-специално във всички сектори, вкл. в сектора на туризма.
4. Насърчаване на предприемачеството и на културата на предприемачество.

В настоящия програмен период, Програма COSME се разглежда преди всичко като инструмент за финансиране, защото улеснява достъпа на МСП до финансиране.

За тази цел за периода 2014 – 2020 г. почти 1,4 млрд. евро от бюджета на COSME се разпределя за заеми и рисков капитал, които могат да се допълват с използването на национални финансови инструменти за МСП.

Финансовите инструменти на Програма COSME включват: Механизъм за гарантиране на заеми (в т.ч.: покриване на гаранции за заеми до 150 000 евро, предназначени за МСП) и Капиталов механизъм за растеж (включва подкрепа на фондове за рисков капитал, с особен акцент върху разширяването и фазата на растеж на МСП).

Останалите 1 млрд. евро от бюджета на Програма COSME са предназначени основно за голяма част от успешните програми на предходния програмен период от Програма за иновации. Това са мрежата Enterprise Europe Network (EEN), Програмата

¹² http://ec.europa.eu/growth/smes/cosme/index_en.htm.

„Еразъм за млади предприемачи“, програми за интернационализацията на МСП, за подкрепа на клъстери, за обучение в предприемачество, за информационните бюра относно правата на интелектуалната собственост на МСП, за програми за намаляване на административната тежест за предприятията и т.н.

Чрез Програма COSME се подпомага и прилагането на европейските политики в полза на МСП от държавите членки, както и насърчаването на предприемачеството, особено сред новите предприемачи, младите хора и жените предприемачи.

Министерството на икономиката, в качеството си на държавна институция, е представител на Република България в Комитета по Програма COSME към ЕК. Министерството е оторизирано да популяризира Програмата, да публикува и да разпространява актуална информация за финансовите инструменти и за грантовите помощи чрез интернет страницата си, както и чрез специализирани събития и семинари.

Управлението на финансовите инструменти по Програма COSME се извършва от Европейския инвестиционен фонд, който през август 2014 г. обяви Поканите за заявяване на интерес към финансовите посредници от държавите членки. Отворени процедури за финансовите инструменти по Програмата в срок до 30.09.2020 г. са: Покана за заявяване на интерес към финансовите посредници за Механизма за гарантиране на заеми (EFG) и Покана за заявяване на интерес към финансовите посредници за Капиталовия механизъм за растеж (LGF). Кандидатстването от страна на финансовите посредници от държавите членки става директно в ЕИФ без намесата на държавна институция от съответната държавата членка.

В Република България Програма COSME засега е представена с едно гаранционно споразумение по Механизма за гарантиране на заеми.

Европейският инвестиционен фонд и СИБАНК сключиха първото споразумение по Програма COSME в България с подкрепата на Европейския фонд за стратегически инвестиции. Споразумението позволява на СИБАНК да предостави 200 млн. лв. (близо 100 млн. евро под формата на кредити за МСП в България) през следващите три години – до октомври 2018 г. Кредитите ще бъдат предоставени в резултат на гаранция от ЕИФ по Програма COSME и ще дадат възможност на СИБАНК да предостави допълнително финансиране при благоприятни условия за над 1 000 МСП. Това е не само първото гаранционно споразумение по Програма COSME за България, но и едно от първите в Европа.

Програмата осигурява гаранционни схеми под формата на частично обезпечаване на нови кредити и банкови гаранции като по този начин се улеснява достъпа до финансиране на предприятията. Налице са облекчени изисквания към предоставяне на обезпечения в сравнение със стандартните изисквания на СИБАНК и възможност за гратисен период по инвестиционни кредити, както и възможност за ползване на ресурс от външни за банката финансови институции. Няма такса за включване в Гаранционната програма COSME. Кредитополучателите могат да са микро, малки и средни предприятия, регистрирани на територията на Република България и отговарящи на критериите на действащия закон за МСП. Предназначението на кредита е: финансиране на инвестиционни проекти като покупка на ДМА (машини и оборудване, транспортни средства); изграждане, обновяване на производствени складове, административни площи; покупка на суровини и запаси и други; финансиране на оборотните нужди на предприятието – покупка на суровини, материали, стоки, външни услуги, ДДС по инвестиционни проекти и други под формата на овърдрафт, кредитна линия или кредит на вноски; банкови гаранции за участие в търг, добро изпълнение, плащане и други. Минималният срок на кредита е 12 месеца, а максималния срок е от 60 до 120 месеца в зависимост от

размера му – в лева или в евро. За сектори товарен автомобилен транспорт (НКИД 49.4): максимален размер 1 500 000 евро (или равностойност в лева) за кредити със срок до 60 месеца; максимален размер 750 000 евро (или равностойност в лева) за кредити със срок до 120 месеца. За всички останали сектори: максимален размер 3 000 000 евро (или равностойност в лева) за кредити със срок до 60 месеца; максимален размер е 1 500 000 евро (или равностойност в лева) за кредити със срок до 120 месеца. Необходимо е да се има предвид, че по Програма COSME не се финансира реализацията на проекти по оперативни програми, а също и/или по други донорски програми. Не са допустими и кредити за рефинансиране на съществуващи такива от други финансови институции, в т.ч. и от СИБАНК.

Възможности за финансиране на държавни и общински проекти, както и ПЧП проекти чрез нисколихвени програми на Европейската инвестиционна банка, Европейската банка за възстановяване и развитие (в т.ч. и чрез фондовете ѝ за дялово финансиране) и Черноморската банка за търговия и развитие

Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) предоставя финансиране за проекти, в т.ч. инфраструктурни, за развитие на бизнеса в регионите и други, които помагат за постигане на целите на Европейския съюз (ЕС) във и извън него. Страните от ЕС съвместно са съсобственици (съакционери) на ЕИБ. Целите, поставени пред екипа на банката се свеждат до: повишаване потенциала на страните от ЕС по отношение на работните места и заетостта; подкрепа за действия за смекчаване на изменението на климата; подкрепа за политиките на ЕС извън неговите предели. Банката взема назаем средства на капиталовите пазари и с тях кредитира при благоприятни условия проекти, подкрепящи целите на ЕС. Около 90 % от кредитите се предоставят в страни от ЕС. На банката не се отпускат никакви средства от бюджета на ЕС. Европейската инвестиционна банка предоставя три основни вида продукти и услуги: кредитиране – около 90 % от общите финансови ангажименти на банката – банката отпуска кредити на клиенти от всякакъв размер, за да подкрепя растежа и заетостта като често тази подкрепа помага за привличане на други инвеститори; смесено финансиране – то позволява на клиентите да съчетават финансиране от ЕИБ с допълнителни инвестиции, както и консултации, и техническа помощ – за постигане на максимална рентабилност. Банката отпуска пряко кредити в размер над 25 млн. евро. В случаите, когато става дума за по-малки заеми, тя открива кредитни линии за финансови институции, които след това предоставят тези средства под формата на заеми. Решенията на банката се вземат от Управителен съвет и Съвет на директорите, който одобрява операциите по получаване и отпускане на заеми, както и Одитен комитет проверява дали операциите на ЕИБ са извършени в съответствие с правилата. В Съвета на директорите на ЕИБ всяка държава от ЕС е представена от един директор – представител на съответната държава. В него участва и директор, излъчен от Европейската комисия. Банката взема решенията си за получаване и отпускане на заеми въз основа на качествата на всеки проект и възможностите, предлагани от финансовите пазари. В ЕС банката има специфични приоритети за кредитиране. Като независим орган, тя самостоятелно решава дали да взема и дали да предоставя кредити. Кредитополучатели на ЕИБ са собственици на предприятия или субекти от публичния сектор (общински и регионални администрации), които имат проект, който може да допринесе за постигането на целите на политиката на ЕС и отговарят на условията за получаване на кредит от ЕИБ. Те, за да кандидатстват за финансиране, следва да се свържат с ЕИБ посредством електронна поща, чрез уеб формуляр или чрез някой от нейните офиси. Потенциалните кредитополучатели следва да предоставят достатъчно информация, за да може банката да прецени дали проектът им отговаря на нейните цели за кредитиране и дали имат добре разработен бизнес план.

Европейската инвестиционна банка, както и нейната дъщерна структура – Европейски инвестиционен фонд (ЕИФ), имат представителство и в София, както и във

всички останали държави от ЕС. В Република България няколко банки са сключили споразумения с ЕИБ за нисколихвено кредитиране:

1. УниКредит Булбанк. Съгласно сключен договор от 21.03.2014 г. Европейската инвестиционна банка отпуска 50 млн. евро на банката за финансиране на фирми от малкия и среден бизнес и техни проекти, а общият размер на ресурса е 100 млн. евро, чрез който малки, средни и средноголеми предприятия в сектора на селското стопанство, промишлеността и услугите могат да получат кредити при облекчени условия. Със средствата от ЕИБ се очаква да се подобри достъпа на малките, средните и средноголемите предприятия, с оглед да се повиши тяхната активност в тези сектори. Подобряването на достъпа на тези предприятия до дългосрочно финансиране е жизненоважно за развитието на българската икономика с цел създаване на нови работни места и растеж. Този ресурс се предоставя за осъществяването на приоритетни проекти като насърчава конкурентоспособността и разнообразяването на българската икономика. Предоставянето на допълнителни възможности на малките и средните фирми при преференциални условия е изключително важно за развитието на българската икономика чрез въвеждане на иновации и повишаване на конкурентоспособността на бизнеса. Максималният размер на финансиране на една фирма е 12,5 млн. евро, а срокът за изплащане на кредита е от 2 до 12 години. Предоставеният кредит се отпуска съгласно Съвместния план за действие на международните финансови институции в Централна и Източна Европа като има за цел да предостави по-добър достъп до дългосрочно финансиране на малките и средни предприятия в Европа за намаляване на последиците от финансовата криза. Средствата ще подпомогнат растежа като засилят дългосрочната конкурентоспособност чрез увеличена наличност на дългосрочни кредити. До този момент ЕИБ е предоставила в предишни години шест кредита на най-голямата българска банка и стойността на кредитните линии възлиза на 200 млн. евро. Предишните кредитни линии са успешно разпределени по предназначение като с тях са предоставени кредити на малките и средни предприятия в България, които са се възползвали от по-благоприятните лихвени проценти и от по-дългия падеж на погасяване на заема към банката.

2. СИБАНК. Европейската инвестиционна банка и СИБАНК сключиха през февруари 2014 г. четвъртото поред споразумение на стойност 50 млн. евро, които са предназначени за подкрепа на малките и средни предприятия (МСП). По време на подписването на споразумението се установи, че е налице седем пъти по-бързо усвояване на бизнес кредитите, отпускани с кредитни линии от ЕИБ за МСП. От 2009 г. до сега, подкрепените бизнес проекти на МСП, са на обща стойност над 110 млн. евро. Отпуснатите кредити за 2013 г. като обем и брой са с 3 пъти повече в сравнение с тези през 2012 г. Средният размер на кредитите, отпускани с ресурс на ЕИБ, е 215 хил. евро. Съотношението на броя кредити от началото на сътрудничеството между банката и ЕИБ, според целта на тяхното отпускане, е 60 % за кредити за оборотни нужди към 40 % за инвестиционни средства като най-голям обем е финансирането в секторите земеделие, производство и услуги. Партньорството между СИБАНК и ЕИБ е от 2008 г. с кредитна линия за 25 млн. евро. През 2012 г. банката сключва споразумение за още 30 млн. евро, а през есента на 2013 г. – за 50 млн. евро (първата част от общо одобрения лимит от 100 млн. евро). Към май 2014 г. от ЕИБ е получено предварително одобрение за проекти на стойност от близо 8 млн. евро, които ще бъдат финансирани, благодарение на новата, кредитна линия. Споразумението дава възможност на СИБАНК да финансира при поизгодни условия инвестиционни проекти и оборотни кредити на малки, средни и средноголеми (с до 3000 служители) предприятия в почти всички сектори на икономиката. Представителите на малкия и средния бизнес е възможно да кандидатстват за финансиране за кредитните продукти, разработени въз основа на този ресурс. Кредитите са с

преференциални лихвени нива и без такса за разглеждане на искането за кредит, а допълнително удобство е възможността от комбиниране с гаранционни инструменти. Линията може да се използва и за кредитиране на бенефициенти по европроекти, в т.ч. и публично-частни партньорства (ПЧП).

3. Societe Generale Експресбанк. През юни 2013 г. Европейската инвестиционна банка и банката, подписаха споразумение на стойност 100 млн. евро в подкрепа на малките и средни предприятия. Те ще се използват за финансиране на проекти с цел насърчаване на заетостта и повишаване на конкурентоспособността на българската икономика. Със средствата ще бъдат финансирани проекти на малки и средни предприятия в индустрията и услугите, включително туризма. Подкрепата за финансирането на проекти на МСП и дружества със средна капитализация формират т.нар. „гръбнак“ на българската индустрия. Тези предприятия, създават значителен брой работни места и нови възможности за трудова заетост, както и генерират съществен дял от БВП на България и особено, ако реализират проекти чрез които се насърчава устойчивото развитие на икономиката ни. Основната цел на този заем, който се предоставя на банката като посредническа институция по линия на Съвместният план за действия за стимулиране на растежа в Централна и Източна Европа на международните финансови институции, е да се подпомогне растежа на МСП в ЕС чрез извършване на икономическо реструктуриране, консолидация, диверсификация и дългосрочна конкурентоспособност на средните предприятия у нас чрез използване на осигурения по-голям дългосрочен кредитен ресурс.

Societe Generale Експресбанк ще ползва част от тези средства и за проекти по линия на публично-частното партньорство, които имат отношение към управлението и съфинансирането, в подкрепа на устойчивото развитие на българските градове. Тази банка бе водещ акционер в „Регионален фонд за градско развитие“ АД по линия на Холдингов фонд „Джесика“, който бе под егидата на Европейската инвестиционна банка и на практика бе част от ОП „Регионално развитие“ (ОПРР). Има и изисквания към МСП, които следва да могат да осигурят съфинансиране и да имат опит в реализация на проекти по линия на ПЧП. Банката е осигурила за микропредприятията с персонал до 10 души и с годишен оборот до 4 млн. лв. и друга кредитна линия от ЕИБ при преференциални условия като таванът на получения кредит по нея е 25 000 евро. Тя може да се ползва освен от МСП и от представителите на свободните професии. Тя е сключена от банката с ЕИБ за 8,5 млн. евро и е по Програмата на Европейския парламент и Европейския съвет по микрофинансиране за заетост и социална ангажираност. Преференциалните условия по нея се изразяват в това, че заемите са с лихвен процент около 6 %, както и че при тях няма такси за усвояване, за ангажимент и за управление на кредита.

Европейска банка за възстановяване и развитие (ЕБВР) е международна финансова институция, основана през 1991 г. с цел подпомагане прехода към пазарна икономика в страните от Централна и Източна Европа. Освен в тях тя оперира в общо 35 държави от бившия Съветски съюз (ОНД), Монголия, Турция и някои арабски страни като Египет, Йордания, Мароко и Тунис. Акционери на банката са 64 държави и 2 организации (ЕС и ЕИБ). Тя има капитал от 30 милиарда евро, а Република България има в нея 0.8 % дялово участие. Банката е международно призната финансова институция и е готова да дели рисковете по проекти, вкл. и т.нар. политическия риск, а сътрудничеството с нея осигурява на МСП дългосрочна перспектива. Основната задача на ЕБВР е да подпомага прехода към пазарна икономика чрез финансиране на частния сектор, както и да мобилизира преки чужди инвестиции, а също и да осигурява добри общински услуги с крайна цел подобряване на жизнения стандарт на населението. Банката финансира и проекти, които подобряват и зачитат околната среда и цялост

устойчиво развитие, както и финансира бенефициенти, в т.ч. и МСП (предимно средни фирми) които имат: много добра бизнесрепутация и т.нар. чистота в отношенията си с клиенти; прозрачност в управлението; доказан опит в даден сектор и отлично познаване на пазара; ангажимент за акционерно участие от страна на клиента; проектът, който се предлага за финансиране, да е финансово рентабилен и да има изготвен добър бизнес план, който съдържа всички изискани от ЕБВР компоненти за конкретния проект, както и МСП да е с устойчива кредитоспособност.

Европейската банка за възстановяване и развитие изисква кредитираното МСП или ПЧП с държавно и общинско участие да има готовност да бъдат вложени в него т.нар. акционерни инвестиции под формата на дялово участие на банката, които са ключов фактор в бъдещата му дейност. По този начин ЕБВР си гарантира възвръщаемост на капитала. Друго изискване към МСП или ПЧП е да осигури добра доходност на проекта, което е ключов фактор при неговата реализация, както и приемливо съотношение на покритие по обслужването на дълга му към банката. От досегашната ѝ, над 20-годишна банкова практика на ЕБВР, може да се направи извода, че всяко евро от банката, мобилизира приблизително 3 евро допълнително финансиране, което е съществено преимущество за бъдещата бизнес дейност на МСП и ПЧП. Банката осигурява и безвъзмездни средства за подготовка и изпълнение на проекти. ЕБВР участва във финансирането на МСП по следните два начина:

1. Чрез предоставяне на заеми, включително и с т.нар. старши, подчинен, младши (мечанин) или дълг, конвертируем в капитал, като се осигурява гъвкаво обезпечение на кредита, съобразено с потребностите кредитоискателя. Този заем е възможно да се деноминира и в основни световни валути като евро или долари. Възможно е предоставяне на синдикиран кредит с други търговски банки. Заемите, отпуснати от ЕБВР, са с матуритет от 1 до 15 години.
2. Чрез дялово участие като предоставя акционерен капитал, който се осигурява от ЕБВР при спазване на определени изисквания. Този вид финансиране се предоставя за ограничен срок от време чрез обикновени или преференциални акции. Участието на ЕБВР е миноритарно като тя осигурява гъвкава стратегия на излизане от капиталовото си участие. Предоставят се и т. нар. „мечанин заеми“, които не са особено популярни у нас и представляват смесен вид финансиране, което е микс от дялово и дългово.

През 2013 г. ЕБВР е предоставила кредити в България с общ размер – 174 млн. евро в следните предприятия: София-Мед (е към категорията на големите) – 40 млн. евро; Бони Холдинг със заем от 10,5 млн. евро и Биомашин – 3 млн. евро. Последните две предприятия са от групата на средните български фирми. Банката е финансирала също и кредитни линии за енергийна ефективност в дома и за бизнеса в размер на 42 млн. евро към български търговски банки, както и проект на община Варна за интегриран градски транспорт – 7,9 млн. евро. Банката е предоставила нов кредитен ресурс за Фонд „ФЛАГ“, който се отнася за общините, от 35 млн. евро. От тези кредитни линии могат да се възползват българските МСП, предимно от секторите „Строителство“ и „Търговия със строителни материали и климатична и отоплителна техника“, които изпълняват общински поръчки с ресурс от Фонда, който служи за осигуряване на съфинансиране на общините по европроекти, както и по отношение на енергийната ефективност. Българските МСП могат да се възползват от финансиране от ЕБВР чрез директен заем – насочен за производство, услуги, износ, с чужд или местен партньор, както и чрез заем от българска търговска банка, на която ЕБВР е отпуснала кредитна линия за

финансиране за енергийна ефективност в дома; енергийна ефективност за конкурентноспособна индустрия (т.нар. енергийна ефективност и зелена икономика); кредитна линия за малки и средни предприятия); партньорство за растеж и кредитна линия за търговско финансиране. Банката участва във финансирането на Програма „Зелена икономика и енергийна ефективност“, която е съвместна инициатива на Министерство на икономиката и ЕБВР, одобрена през 2012 г. Чрез нея се финансират МСП с оглед постигане подобряване на енергийната ефективност на производствените процеси и на конкурентноспособността на българската индустрия. Тази Програма обединява в един процес схема за безвъзмездна финансова помощ, финансирана със средства от Структурните фондове на ЕС и заемно финансиране от определените от ЕБВР търговски банки – Алианц Банк, Банка ДСК, ПроКредит Банк, Райфайзенбанк, УниКредит Булбанк, ОББ, Пощенска банка и Пиреос Банк. За тази цел ЕБВР предоставя пакет от кредитни линии на търговските банки посредници в общ размер до 150 млн. евро. Те са предназначени за предоставяне на заеми на МСП за проекти за енергоспестяващи мерки, но към този момент тази кредитна линия трудно се усвоява. Банката осигурява и други възможности за финансиране чрез дялово финансиране, което се предоставя на средни фирми, които търсят акционерно финансиране или реструктуриране на дълг. Тези средни предприятия може да се обърнат към 16 действащи акционерни фонда, които се финансират отчасти от ЕБВР, сред които: Emerging Europe Accession Fund; Regional Enterprise Fund 2012; 3TS CEE Fund III (с фокус върху технологиите); Mid Europa Fund IV; ADM CEECAT Recovery Fund; ARX PEF; Syntaxis Mezzanine Fund II; Resource Eastern European Equity Partners I; CEE Special Situations Fund; Bancroft 3; Accession Mezzanine Capital III (с т.нар. мецанин или смесено финансиране – дялово и дългово); Emerging Europe Accession Fund; Meridiam Infrastructure Eastern Europe Fund (с акцент върху инфраструктурни проекти); Crescent Clean Energy (за възобновяема енергия); Darby Converging Europe Fund III (мецанин финансиране); Earlybird Digital East Fund (за МСП в начален стадий на развитие); Mid Europa Fund IV и Bulgaria Mezzanine Capital I. Малките и средни фирми, които търсят акционерно финансиране и/или заем, може да ползват Програмата за местно предприемачество (Local Enterprise Facility) на Европейската банка за възстановяване и развитие, по която могат да получат заем и/или акционерно финансиране от 1 до 10 млн. евро. Малките и средни предприятия, които са строителни или проектантски фирми, могат да участват в тръжни процедури по публични инфраструктурни и енергийни проекти, финансирани от ЕБВР, както в България, така и в съседни страни и в целия регион на операции (вкл. новите страни на операции от Северна Африка и Близкия Изток). Консултантските фирми, могат да се регистрират като консултанти в базата данни на ЕБВР и да участват в избора на такива, които предоставят техническа помощ при подготовката и/или изпълнението на проекти, финансирани от ЕБВР в целия регион на операции.

Налице е още една финансова структура, от която МСП, ПЧП и публични субекти могат да получат финансиране, в която участва ЕБВР. Това е новият **Фонд „Earlybird Digital East Fund“**, който следва да инвестира 110 млн. долара в България и региона на Централна и Източна Европа. Инвеститори в него са, както международни финансови институции като Европейската банка за възстановяване и развитие, Европейския инвестиционен фонд и Международната финансова корпорация (част от Световната банка), също така и турската коинвестиционна Програма „Istanbul Venture Capital Initiative“. Един от първите финансирани проекти ще е свързан с България и ще е предназначен за развитие на нови ИТ бизнеси. Някои от производствата за компоненти на електронното ни правителство могат евентуално да потърсят финансиране от Фонда и да се произведат у нас, вместо да се внесат от чужбина. Успоредно с набирането на капитала си екипът на Фонд „Earlybird Digital East Fund“ разглежда и потенци-

ални проекти. Досега са селектирани няколко десетки финансируеми проекти от над 1300 представени. Този фонд ще влага парите си само в компании, които търсят присъствие на международните пазари. Фондът си е поставил за цел да инвестира в млади технологични компании и фирми, които предлагат услуги, базирани на технологични платформи (technology-enabled services). Това на практика може да обхване доста широко поле от ИТ компании. Фондменеджърите на този фонд се надяват да направят поне 20 инвестиции с наличния ресурс като се очаква да се инвестира средно между 5 и 8 млн. долара на компания в няколко етапа на финансиране. Те могат да правят вложения от 100 хил. долара до 15 млн. долара на различни етапи от живота на всеки проект.

Инвестиционната компания „Earlybird“ е създадена през 1997 г. и оттогава досега е набрала и инвестирала общо 700 млн. евро (900 млн. долара) капитал през пет фонда. Подкрепила е над 100 компании, включително технологични, някои от които впоследствие са били придобити от по-големи корпоративни играчи или са направили първично публично предлагане. „Earlybird Digital East Fund“ е шестият фонд на компанията.

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА МСП ОТ ЧЕРНОМОРСКАТА БАНКА ЗА ТЪРГОВИЯ И РАЗВИТИЕ

Черноморската банка за търговия и развитие (ЧБТР) е международна финансова институция на страните от Черноморския басейн и на прилежащите към него държави, и е основана на 24.01.1997 г. Дейността ѝ се регулира от Споразумението за учредяване на Черноморската банка за търговия и развитие, регистрирано в Организацията на обединените нации. Целта, поставена при създаването на ЧБТР, е да подпомага икономическото развитие на страните от региона на Черно море, да финансира и насърчава изпълнението на регионални проекти от държавния и частния сектор. Банката разполага с капитал от 3 млрд. специални права на тираж (около 3,5 млрд. евро). Българското дялово участие в уставния капитал на банката е в размер на 13.5 % или 270 000 акции. Банката, за разлика от Международния валутен фонд, не налага ограничения и условия на държавите-длъжници, чрез които да упражнява контрол върху тяхната монетарна политика. След първоначалния си инвестиционен рейтинг от Moody's, който е предоставен още през 2004 г., оценката на ЧБТР е повишавана три пъти. Към средата на 2014 г. банката притежава дългосрочен рейтинг A2 от Moody's, както и дългосрочен рейтинг A от Standard&Poof's. ЧБТР е своеобразен финансов стълб на Организацията за черноморско икономическо сътрудничество (ЧИС) и фокусира финансовата си активност върху икономическото развитие на региона. Дейността на банката е насочена към насърчване на интеграцията, сътрудничеството и търговската дейност между държавите-акционери, каквато е и България. През 2013 г. размерът на активния портфейл на банката възлиза на 1,24 млрд. евро като средствата са разпредели в 123 операции.

От учредяването си до средата на 2014 г. ЧБТР е одобрила за финансиране в България около 269 млн. евро, разпределени в 30 проекта. Те са за развитието на МСП, а също в енергетиката и във финансите. Досега, успешните инвестиции на ЧБТР, са в големи български предприятия като ТЕЦ „Марица Изток 3“ и в оздравяването и реструктурирането на Комбината за цветни метали (КЦМ) в Пловдив. Оперативно-стратегическите цели на ЧБТР за 2011 – 2014 г. са увеличаване на дела на проектите в публичния сектор и публично-частните партньорства в портфейла на банката до 25 %, осъществяване на секторна диверсификация и нови финансови инструменти. Сред целите попада и увеличаването на мобилизацията на ресурси и съфинансирането с парт-

ньорски международни финансови институции. Проектите, които банката подкрепя, са основно в енергийния и във финансовия сектор (у нас – предимно към общини и държавни предприятия от енергетиката), но има и насочени към развитие на малкия и средния бизнес. Банката предоставя финансиране също и на проекти в областта на насърчаване на износа, стимулиране на малките и средни предприятия, преустройство и модернизация на енергийния сектор, модернизация на телекомуникациите и транспортния сектор, развитие на финансовия сектор, както и в повишаване потенциала за развитие на производствения и аграрния сектор. В Стратегията на ЧБТР за периода 2011 – 2014 г. за България е предвидено осигуряване на финансиране между 40 – 50 млн. евро годишно и достигане до края на периода на ниво от 200 млн. евро. Банката приоритетно финансира в страната предприятия от енергетиката и фирми, които са внедрили технологии за повишаване на енергийната ефективност; пътната инфраструктура; управлението на отпадъците; развитието на МСП.

Финансирането на културния туризъм също е предмет на интерес от страна на ЧБТР. Реална възможност за финансиране на българските МСП от ЧБТР е индиректно чрез кредитните линии, подписани с нея от Българската банка за развитие (ББР). Между двете банки има подписано и споразумение за техническа помощ за споделяне на знания и добри практики в областта на търговското финансиране. Програмата за техническа помощ включва тренинги, семинари, преки консултации със служители, специализиращи в търговското финансиране.

Друга възможност за финансиране на МСП индиректно от ЧБТР е чрез подписания през юни 2014 г. Договор за предоставяне на финансиране на лизинг в размер на 3 млн. евро и срок на валидност от пет години. Тези средства са предоставени от банката на филиала на германската лизингова компания „БМ Лизинг“ у нас. Финансирането се използва за предоставяне на машини и съоръжения на лизинг предимно на малки и средни предприятия, ПЧП, общински администрации за закупуване на производствено оборудване, автомобили и недвижима собственост на лизинг. По този начин българските МСП и публични дружества вече могат да диверсифицират източниците си на финансиране.

В заключение е необходимо да се уточни, че ЧБТР е относително слабо известна, не само сред представителите на публичния сектор у нас, но и сред тези от бизнеса. Ето защо е необходимо фирмите да се насърчат да ползват за повече проекти, в т.ч. и по линия на ПЧП, нейния финансов ресурс.

Други видове национално финансиране за общински администрации, МСП и ПЧП – Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“, Национален иновационен фонд, Международен фонд „Козлодуй“ и Национален доверителен екофонд

Налице са и някои други възможности за финансиране на малки и средни предприятия (МСП), част от които са почти непознати на повечето български предприемачи и особено на тези от малкия и средния бизнес. Някои от тези възможности са:

1. Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“

Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“ (ФЕЕВИ) функционира като юридическо лице и осъществява своята дейност съгласно разпоредбите на Закона за енергийната ефективност, Закона за енергията от възобновяеми източници и споразуменията с донорите. Той не е част от консолидирания държавен бюджет и е първоначално капитализиран изцяло с грантови средства, получени от различни донорски програми. Основни донори са Глобалният екологичен фонд на ООН, чрез Международната банка за възстановяване и развитие (част от групата на Световната банка) – с 10 млн. долара, Правителството на Република Австрия – с 1,5 млн. долара, Правителството на България – с 3 млн. лв. и частни български спонсори. Фондът изпълнява функциите на финансираща институция за предоставяне на кредити и гаранции по кредити, в т.ч. и предимно на малки и средни предприятия, както и на център за консултации. Той оказва съдействие на българските фирми, общини и частни лица в изготвянето на инвестиционни проекти за енергийна ефективност. Фондът предоставя финансиране, съфинансиране или гарантиране пред други финансови институции. Основен принцип в управлението на ФЕЕВИ е публично-частното партньорство (ПЧП). Той следва ред и правила, разработени с техническата помощ, предоставена от Световната банка и одобрени от Министерски съвет.

Фондът е финансирал следните обекти до средата на 2014 г.:

Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“ към 1.09.2013 г.	Брой на проектите	Обем проекти в млн. лв.	Обем финансиране от ФЕЕВИ в млн. лв.
Финансирани проекти	160	64,8	43,87
Общини	91	34,9	22,9
Корпоративни клиенти	50	17,4	12,3
Болници	9	8,4	5,9
Университети и други	10	4,0	2,8
Кредитни гаранции	32	22,9	3,8
Портфейлна гаранция по ESCO проекти	29	16,9	0,6
Частични кредитни гаранции (по договори за кредит)	3	5,9	3,2

Друго важно направление, което е застъпено от Фонда, е предоставянето на портфейлни гаранции за:

- 1) Компании за енергийни услуги (ESCO) – за привличане на повече ESCO фирми в този бизнес и за осигуряване на по-добри условия за работата им чрез гарантиране на риска от страна на техните партньори – бенефициенти по проектите.
- 2) Саниране на многофамилни жилищни сгради – за начален тласък на пазара на енергийната ефективност инвестиции в жилищния сектор чрез осигуряване на пазарни продукти, преодоляващи липсата на национално законодателство в тази област.

За МСП се предоставят т.нар. ESCO портфейлни гаранции по схемата:

Обичайната практика на ESCO фирмите е да се явят на търг за един проект, а след това да се обърнат към банка за осигуряване на финансирането му, или да имат готова линия за финансиране, която да обезпечават с проекти. Недостатъкът на този подход е, че типичните ESCO фирми разчитат до голяма степен на дългови инструменти за финансиране на своите договори за изпълнение. Това изисква паричните им потоци от бизнеса да бъдат много прецизно бюджетираны и разчетени по време. Забавени плащания или необслужвани кредити от страна на клиентите могат сериозно да нарушат обслужването на дълговете на самата фирма. С нашите ЕСКО портфейлни гаранции ние **поемаме част от риска на ESCO фирмата** и гарантираме, че ще покрием подобни смущения във вземанията.

2. Национален иновационен фонд

Националният инвестиционен фонд (НИФ) се администрира от Изпълнителна агенция за насърчване на малките и средните предприятия (ИАНМСП) към министъра на икономиката. Средствата за него се предвиждат в държавния бюджет като те са част от бюджета на Министерството на икономиката. Националният иновационен фонд е учреден през 2005 г. През 2012 г. Фондът обяви нова шеста конкурсна сесия. Кандидатстваха 67 проекта, от които бяха одобрени 36. Според отчета на УС на Фонда в края на 2013 г. – първата година от изпълнението на договорите, са оползотворени 82 % от договорената субсидия. За НИФ държавния бюджет досега е заделил: 5 млн. лв. – за 2005 г.,

7 млн. лв. – за 2006 г., 12 млн. лв. – за 2007 г., 15 млн. лв. – за 2008 г., 5 млн. лв. – за 2012 г. Поредната – седма конкурсна сесия за набиране на проектни предложения е с бюджет от 5 835 268 млн. лв. Началната дата за кандидатстване бе 1 февруари, а крайният срок за подаване на проекти – 31.03.2014 г.

Националният инвестиционен фонд финансира **два типа проекти**: за научно-изследователска развойна дейност и за техническа осъществимост.

а) първият тип проекти са насочени към технологичното развитие на нови продукти, процеси и услуги или върху същественото им усъвършенстване. Максималната стойност на субсидията е 500 хил. лв. Безвъзмездната помощ от Фонда не трябва да надвишава 50 % от приемливите разходи по проекти за индустриални научни изследвания и 25 % – за експериментално развитие;

б) вторият тип проекти са свързани с изследване на възможността за бъдеща реализация на даден научно-приложен продукт. Малките и средните предприятия могат да получат допълнителна субсидия в рамките на 10 % от стойността на проекта. Сумата може да нарасне с още 10 %, ако в екипа участва научна организация, университет или друго висше училище. Срокът за изпълнение на одобрените предложения варира между 6 и 36 месеца.

Проектите се оценяват от комисия по два критерия: иновативност (60 % тежест) и икономическа перспектива (40 %). Комитет от представители на бизнеса и науката с доказана професионална репутация, както и от служители на ИАНМСП извършва оценка на конкурсната документация. Независими експерти с квалификация в съответната научна област също помагат на оценяващия комитет. В началото на 2014 г. УС на Фонда одобри и приоритетните сектори и области на индустриалните изследвания и на експерименталното развитие за седмата конкурсна сесия: машиностроене, електроника и електротехника, хранително-вкусова промишленост, информационни и комуникационни технологии в сферата на предприятията, както и творчески индустрии. В **Правилата за управление на средствата** бяха направени промени, които се основават на балансиран подход, който облекчава административната тежест и улеснява достъпът на МСП, и респективно на научните колективи до финансиране. Прилага се и по-ефективен, експертен контрол, както и се намалява броят на изискваните документи. Част от обстоятелствата, които ще се удостоверяват с тях, вече се проверяват служебно от експертите на ИАНМСП. Съществено нововъведение е облекченият достъп до финансиране – предвидена е възможност за авансово ползване на до 50 % от договорените субсидии и тази промяна ще осигури на фирмите оперативни средства, необходими за реализиране на проектите. При реализиране на правилата в Седмата сесия се засилва ролята на Оценяващия комитет – това ще бъде постоянно действащ орган, който ще наблюдава изпълнението на проектите през целия срок от датата на подписването им. Промяната осигурява допълнителна техническа експертиза и по-ефективен мониторинг, което ще гарантира качествено изпълнение на проектите и постигане на желаните резултати. За субсидия от Националния иновационен фонд вече могат да кандидатстват всички лица, регистрирани по Търговския закон и реализиращи проектите си на територията на България. Те могат да работят самостоятелно или в партньорство с други фирми, висши училища, БАН, научни организации или колективи, както и с български организации, включени в международни проекти по Програма ЕВРИКА.

През Седмата сесия бяха въведени максимални ставки за участниците в проектите (хабилитирани преподаватели, технически сътрудници и т.н.), което трябва да улесни фирмите при определянето на разходите. Вече се прилагат различни методи за оценка на двата типа финансирани от НИФ проекти – научноизследователски и проек-

ти за техническа осъществимост, тъй като вторите досега бяха в по-неблагоприятно положение, а част от изискваните документите ще бъдат заменени с декларации от кандидатите. Организирането на Седмата сесия стана възможно благодарение на приетия в края на миналата година Регламент на Европейската комисия (ЕК) за удължаване действието на схемата, която иначе трябваше да приключи през 2013 г. Седмата сесия спомогна на МСП у нас за попълване на „вакуумът“ между края на приключилия програмен период по ОП „Конкурентоспособност“ и началото на настоящия Програмен период 2014 –2020 г.

През 2016 г. се очаква да бъде обявена Осмата сесия на НИФ като се очаква да влезе в сила нова Методика за кандидатстване и оценяване на проектите.

3. Международен фонд „Козлодуй“

През ноември 1999 г. българското правителство и Европейската комисия (ЕК) подписват споразумение, според което българското правителство поема твърд ангажимент за затваряне и извеждане от експлоатация на блокове 1 – 4 на АЕЦ „Козлодуй“. Създаден е Международен фонд „Козлодуй“ (МФК), администриран от Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР), за подпомагане дейностите по извеждане от експлоатация и намаляване на негативните последици от ранното затваряне на блоковете. Част от целите на МФК обхващат подпомагане при извършване на необходимото реконструиране, подновяване и модернизиране на секторите по производство, пренос и разпределение на енергия, както и подобряване на енергийната ефективност. През 2004 г. българското правителство одобрява стратегически документ – Стратегия в енергийния сектор за намаляване на негативните икономически, екологични и социални последици от ранното затваряне на реактори тип ВВЕР-440 на АЕЦ „Козлодуй“ в неядрения сектор. Идентифицирани са няколко направления в енергийния сектор, които да бъдат подпомогнати от МФК. Проектите трябва да допринасят за намаляването на негативните последици от ранното затваряне на блокове 1 – 4 на АЕЦ „Козлодуй“. На практика по програмите на този фонд кандидатстват общински администрации и държавни субекти, които имат необходимост от подобряване на енергийната ефективност на своите сгради. Супервайзър на изпълнението на мерките за енергийна ефективност в обществените сгради, финансирани от Международен фонд „Козлодуй“ следи за стриктното изпълнение на проектите. В тази връзка осъществяването им следва да доведе до следните резултати:

- намаляване на потреблението на енергия в резултат на подобряване на енергийната ефективност и/или;
- увеличаване на производството на енергия чрез въвеждане на нови мощности или рехабилитация и модернизиране на съществуващи производствени мощности и/или;
- намаляване на разходите на енергия (в резултат на понижаване на загубите при преноса и разпределението) и/или;
- повишаване на надеждността и качеството на снабдяване и достъпността на енергията за крайните потребители, включително и социален ефект чрез пониски цени на енергията и/или;
- повишаване на сигурността и ефективността на функциониране на енергийната система на страната.

4. Национален доверителен екофонд

Националният доверителен екофонд (НДЕФ) е основан през октомври 1995 г. Фондът акумулира и разпределя на конкурсен принцип средства, предоставени целево от държавния бюджет, включително по силата на суапови сделки за замяна на „Дълг срещу околна среда“ и „Дълг срещу природа“. Средства също се набират от международна търговия с предписани емисионни единици (ПЕЕ) за парникови газове, от продажба на квоти за емисии на парникови газове за авиационни дейности, както и на средства, предоставени на база на други видове споразумения с международни, чуждестранни или български източници на финансиране, предназначени за опазване на околната среда в Република България. Екофондът функционира в съответствие с Закона за опазване на околната среда, Закона за ограничаване изменението на климата, Наредбата за устройството и дейността на Националния доверителен екофонд и Правилника за работата му.

Във Фонда са налице две оси:

Ос 1: Енергийна ефективност. В тази ос се финансират публични проекти за енергийна ефективност на сгради и проекти в транспортния сектор. Бенефициентите са общини и държавни институции – до 85 % от инвестиционните разходи; сдружения на собствениците, регистрирани по реда на Закона за етажната собственост – до 70 % и юридически лица, регистрирани по реда на Търговския закон – до 30 %.

Ос 2: Енергия от биомаса. В тази ос се финансира производството на енергия от биомаса като бенефициенти могат да бъдат общини и държавни институции, и юридически лица, регистрирани по реда на Търговския закон.

Екофондът има пет програми:

1. *Инвестиционната програма за климата (ИПК)* е най-новата програма на НДЕФ. Тя е своеобразно продължение на Националната схема за зелени инвестиции (НСЗИ). Тази Програма е предназначена за инвестиране в мерки за предотвратяване влиянието на климатичните промени на нашата планета и в частност у нас.

2. *Националната схема за зелени инвестиции* е създадена с промените през 2010 г. в Закона за опазване на околната среда, с които се възлага на НДЕФ управлението на постъпленията от продажбата на предписани емисионни единици (ПЕЕ). Дейността на НСЗИ обхваща сравнително широк кръг от екологични проекти в областта на енергетиката, транспорта, селското и горско стопанство, управление на отпадъците и водите, индустрията и други сектори на националната икономика, които водят до намаление на емисиите на парникови газове или поглъщането им, като значително подобряват качеството на околната среда, включително намаляване замърсяването на въздуха, водата и почвата.

3. *Дълг срещу околна среда.* През 1994 г. Правителството на Република България заявява интереса си за осъществяване на суапова сделка „Дълг срещу околна среда“ в контекста на преговорите си с Парижкия клуб за реструктуриране на външния дълг на България. Декларацията на Министерския съвет е подкрепена от Световната банка и скоро след това е предложен модел за сключване на сделката. През февруари 1995 г. Правителството на Конфедерация Швейцария предлага сключването на двустранно суапово споразумение, а през март се провеждат преговорите между двете страни. Те завършват успешно през април с подписването на Протокол. Споразумението се сключва официално на 25.10.1995 г., по време на Третата министерска конференция „Околна среда за Европа“ в София. Общата стойност само на плащанията по дълга възлиза на 20 249 673 CHF и следва да се изплати от държавния бюджет на осем равни

шестмесечни вноски в български лева, по курса на БНБ, в деня на плащането. Първото частично плащане е извършено на 31.03.1996 г., а последният транш е преведен на 30.09.1999 г. Общо 100 проекта са финансирани от НДЕФ по тази Програма. Общата сума на одобреното финансиране възлиза на 26 548 665 лв. като средно 19 % от общата стойност на проекта е финансирана от НДЕФ.

4. *Пилотна програма за възстановяване на околната среда (ППВООС)* е изготвена в сътрудничество със Световната банка. Тя има за цел елиминиране на значителното екологично замърсяване от Медодобивния комбинат (МДК) в Пирдоп.

5. *Фонд „Защитени територии“ (ФЗТ)* е създаден като специализиран вътрешен фонд на 5.10.2004 г. с решение на Управителния съвет на Националния доверителен екофонд в съответствие с Правилника за работа му. Стратегията на Фонд „Защитени територии“ е създадена с участието на представители на всички заинтересовани страни – Правителството на Република България, международните донори в сферата на природозащитата, потенциалните получатели на финансиране – администрации на защитени територии, общини, неправителствени организации, други партньори. Финансовата и експертната подкрепа е осигурена от Американската агенция за международно развитие, Правителството на Конфедерация Швейцария и Глобалния екологичен фонд чрез Световната банка. Мисията на Фонда е да подпомага опазването на ландшафта, естествените местообитания и биологичното разнообразие в защитените територии на България, в съответствие с националната политика за опазване на биологичното разнообразие чрез устойчиво финансиране, допълващо бюджетните разходи на правителството и съфинансирането от донорски проекти за защитените територии.

ФОНД НА ФОНДОВЕТЕ – Фонд мениджър на финансовите инструменти по оперативните програми на Европейския съюз в Република България

В Програмен период 2007 – 2013 г. управлението на финансовите инструменти (ФИ) се осъществяваше изцяло от Европейския инвестиционен фонд (ЕИФ), който е дъщерно дружество на Европейската инвестиционна банка (ЕИБ). От 2015 г. повечето от финансовите инструменти в Програмен период 2014 – 2020 г. ще се управляват от ФОНД НА ФОНДОВЕТЕ (ФФ) или „Фонд мениджър на финансови инструменти в България“ ЕАД. Той е учреден с Решение № 3 от 22.07.2015 г. на Министерския съвет като еднолично акционерно дружество с държавно участие. Фондът е с предмет на дейност: управление на финансовите инструменти, които са прилагани по програмите, съфинансирани от Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд, както и по Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство в България през Програмен период 2014 – 2020 г. Той отговаря за изпълнението на финансовите инструменти, които заедно с другите форми на подкрепа, предвидени в Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17.12.2013 г., са част от помощта, предоставена на България от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) чрез оперативните програми. Фондът на фондовете би следвало да работи според изискванията за добро корпоративно управление и би следвало да ограничи риска от политическо влияние над оперативните решения за управлението на финансовите инструменти¹³.

Създаването на „Фонд мениджър на финансови инструменти в България“ ЕАД се оценява като предизвикателство пред българската държавна администрация (тя досега почти не е боравела с финансовите инструменти и по-голямата част от нея не ги познава все още). Ето защо се очакват и някои трудности при учредяването му, което в известна степен ще забави прилагането на повечето инструменти. Най-вероятно повечето от тях ще станат достъпни за бенефициентите през 2017 г. Преминаването от грантово финансиране към финансиране с ФИ изисква от българския публичен сектор много голяма подготовка, както от страна на държавните органи, така и от страна на бенефициентите. Бе отчетена слабост в Програмен период 2007 – 2013 г., в който е налице липса на връзка между реалните потребности на българския пазар и това, което се предлагаше и се предлага като финансови инструменти от действащите и в момента инициативи. В оперативните програми за новия период има предвидени 777,2 млн. евро за инициативи под формата на ФИ и те ще управляват от управляващите органи (УО) на оперативните програми – Оперативна програма „Региони в растеж“ (ОПРР), Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ (ОПИК), Оперативна програма „Околна среда“ (ОПОС) и Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ (ОПРЧР). От тази сума допълнително, в преговори с Европейската комисия (ЕК), беше взето решение 102 млн. евро да бъдат заделени за Инициативата за малките и средни предприятия. Това е нова Оперативна програма, която се отдели и ще ползва ресурс от

¹³ Повече информация може да се намери на сайта на Министерство на финансите – www.minfin.bg.

Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ като тя единствено ще се управлява от Европейския инвестиционен фонд (ЕИФ). Фондът ще отговаря и за оползотворяването на т.нар. рециклиран ресурс по старата Оперативна програма „Конкурентоспособност“, т.е. по Инициативата „Джереми“ (Съвместни европейски ресурси за микро- до средни предприятия).

В рамките на регламентите и правилата, по които се управляват европейските средства и понастоящем, има изградени контролни механизми, както и сертифицирани процедури и правила, които ще се прилагат и по отношение на дружеството. Обстоятелството, че в Надзорния съвет са включени ръководителите на управляващите органи е достатъчна гаранция за връзка между целите на оперативните програми и дейността на Фонда и за това, че по максимално прозрачен начин ще се управляват тези финансови инструменти. Дали това е точно така, ще покаже времето в периода до 2020 г. Самата организация и начин на управление – двустепенната система плюс механизмът, по който ще функционира Фондът, не допускат и не предполагат политическа намеса. Въпросът за оценка на кредитния рейтинг на Фонда не стои, защото той не е финансова институция и няма да извършва финансови операции. Ресурсът, който ще му бъде представен за управление, ще бъде „разпространен“ през финансовата система, която функционира в България, на база на договори между него и финансови институции. Това, че управлението и дизайнът на отделните инструменти ще се осъществяват в България, ще даде възможност максимално бързо и точно да се отговорят на потребностите на българския пазар. Финансовите институции, с които ще се работи, не са предизвестни, тъй като те ще бъдат избирани на базата на конкурентни процедури. Решението за създаване на Фонда е национално и не подлежи на одобряване от Европейската комисия. Размерът, отделен за финансови инструменти през предходния програмен период, е бил около два пъти по-малко от отделения в новия период т.е. около 380 млн. евро.

Към ръководството на Министерството на финансите, респективно към ръководството на Фонда на фондовете, бяха отправени през ноември 2015 г. от авторският екип на книгата няколко въпроса, на които бе предоставен следния писмен отговор:

1. Кога ориентировъчно ще се сключат договорите между Фонда на фондовете и четирите УО на ОП?

Планирано е договорите с управляващите органи да бъдат подписани в рамките на първото тримесечие на 2016 г.

2. Кога ще се учреди Консултативния съвет към Надзорния съвет и Управителния съвет на Фонда? Кои организации могат да излъчват предложения за членове на Консултативния съвет? Например: възможно ли е БТПП да излъчи свой представител?

Вероятно Консултативният съвет ще бъде формиран в рамките на първото шестмесечие на 2016 г.

3. Обслужващите банки на отделните фондове с конкурс ли ще се определят и кога той ще се проведе?

Обслужваща банка на Фонда на Фондовете ще бъде БНБ.

4. В Оперативна програма „Региони в растеж“ се предвижда създаването на 5 фонда. Могат ли различни банки да участват в конкурс за управление на средствата, а също и възможно ли е една банка да управлява средствата на два и повече фонда в тази ОП?

Управлението на всеки фонд ще се определя на база публичен конкурс, отворен, както за банки, така и за други институции. Конкурсите ще бъдат независими един от друг. Няма ограничение за броя фондове, които една институция да може да управлява.

- 5. По Инициативата „Джеремид“ първоначално бяха прехвърлени 200 млн. евро от ОП „Конкурентоспособност“ и те се считаха за усвоени средства. В & 11 на Проектозакон за управление на средствата от ЕС¹⁴ е предвидено, че средствата за финансови инструменти т.е. 777,2 млн. евро, се прехвърлят в БНБ. Тази транзакция наведнъж ли ще се осъществи или по години т.е. до 2020 г. за всяка година – определена сума?**

Средствата по оперативните програми, предвидени за финансови инструменти ще бъдат трансферирани по сметката на Фонда на Фондовете на траншове, съгласно Регламент на ЕС 1303/2013. Всеки транш представлява до 25 % от сумата, предвидена за финансови инструменти по съответната програма. Първият транш се трансферира при сключване на споразумение между управляващия орган и Фонда на Фондовете, а последващите след усвояване на поне 60 %/85 % от предходните.

- 6. Отделните УО на ОП ще имат ли отделни звена за мониторинг върху финансовите инструменти? В Програмен период 2007 – 2013 г. УО на „Конкурентоспособност“ и на УО на „Региони в растеж“ нямаха пряк контрол върху фондовете по Инициативата „Джеремид“ и Програма „Джесика“, а на практика офиса в София на ЕИФ ги наблюдаваше, вместо УО на двете ОП.**

Управляващите органи ще осъществяват мониторинг съгласно установените им функции в Регламент 1303/2013 г. и Насоките, издадени от службите на Европейската комисия за Програмен период 2014 – 2020 г., касаещи управленските проверки (EGESIF_14-0012_02 от 17.09.2015). По същество, Фондът на фондовете, който осъществява изпълнението на финансовите инструменти, ще контролира възложените на финансови посредници отделни дейности. Управляващите органи ще получават регулярна детайлна информация за състоянието на портфейла по съответните финансови инструменти, както и за ефекта от тях по отношение на целите на оперативните програми.

- 7. Европейският инвестиционен фонд (ЕИФ) би следвало да отговаря в Програмен период 2014 – 2020 г. за финансовите инструменти по ОП „Малки и средни предприятия“ или SME initiative, Програма COSME и Програма InnoFin (част от „Хоризонт 2020“ и за част от ресурса на Фонда за стратегически инвестиции т.е. за част от Плана „Юнкер“). Фондът на фондовете ще има ли отношение към тези финансови инструменти?**

На този етап, Фондът на Фондовете няма да има отношение към тези програми.

- 8. Досегашните 5 лицензирани фонда по Инициативата „Джеремид“ – Лонч Хъп, Илевън, Невек 2, Емпайър и Блек Пик могат ли да кандидатстват за ресурс пред ФФ от този за Програмен период 2014 – 2020?**

Публичната процедура за избор на финансови посредници ще бъде отворена за всички организации, отговарящи на предварително заложените критерии.

- 9. При участие на нови фондове за финансовия ресурс (около 253 млн. евро остават като от 355 млн. евро се извадят 102 млн. евро за Оперативна**

¹⁴ Закон за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове (Обн. ДВ., бр. 101 от 22.12.2015 г.).

програма „Инициатива за малки и средни предприятия“ (ОП ИМСП) по ОПИК какви ще бъдат критериите за фонд мениджърите, по които те ще бъдат допуснати? За част от фондовете по „Джереми“ критериите за избор на фонд мениджъри се оценява от финансовите среди като доста неясни и размити?

Критериите ще бъдат изготвени в процеса на структуриране на Фонда на Фондовете със съдействието на международни финансови институции. Основно ще се базират на управленски капацитет, организационен капацитет и капацитет за генериране на допълнителен ресурс.

10. Ще има ли определена сума за техническа помощ за изготвяне на методики и указания към Министерството на финансите, респективно към Фонда на фондовете, или ще се ползва ресурса за техническа помощ на 4-те оперативни програми, където ще има финансови инструменти?

На този етап не се предвижда Фондът на Фондовете да предоставя допълнителна техническа помощ.

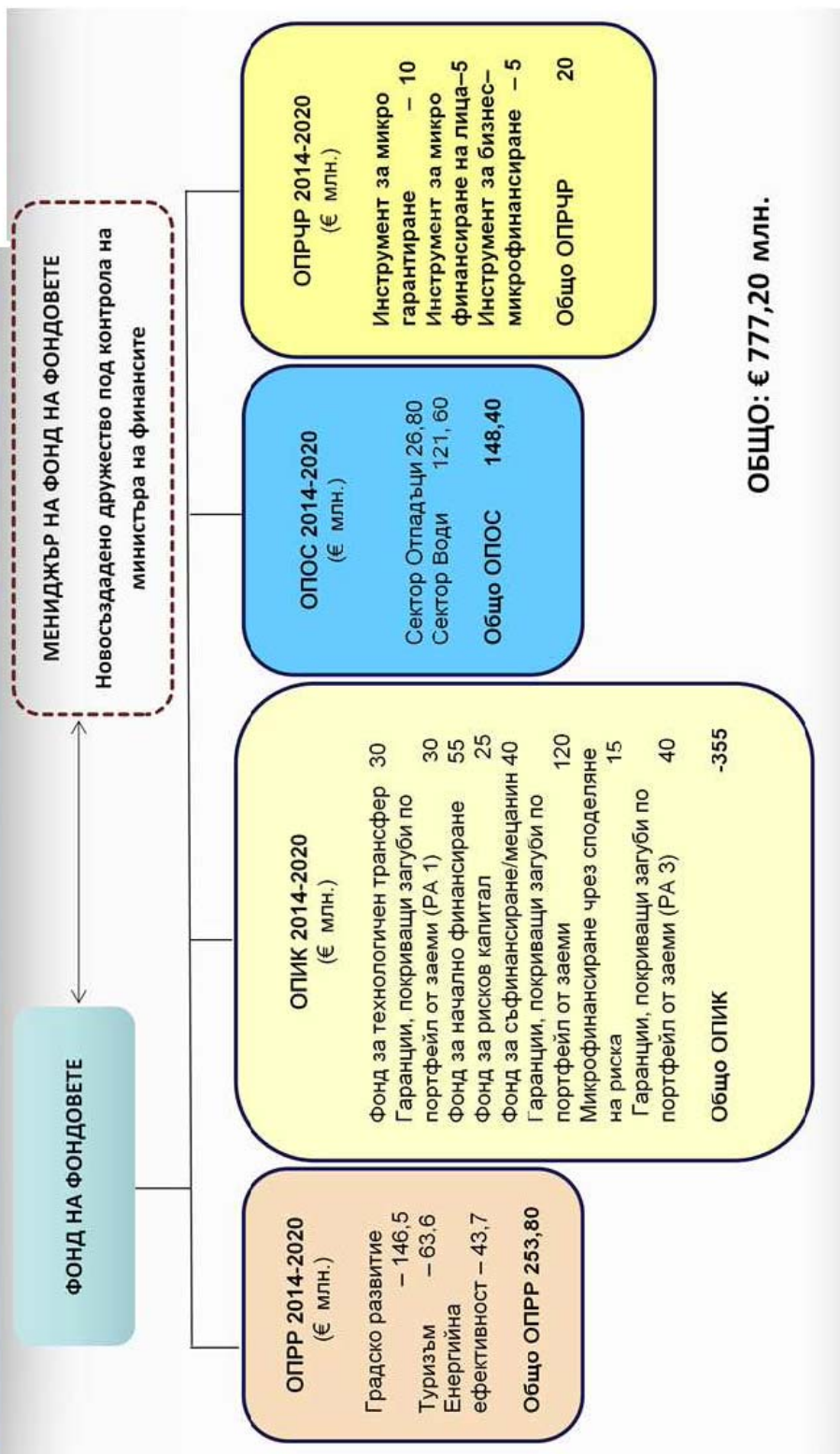
11. Кога, т.е. през кое тримесечие на 2016 г., ще се обявят конкурсите за избор на фонд мениджърите на фондовете по отделните оперативни програми?

Конкретните процедури ще се провеждат поетапно. Целта ни е първите процедури да бъдат обявени през втората половина на 2016 г. По част от инструментите се предвижда това да се случи през 2017 г., поради спецификата на оперативните програми.

Правителството на Република България сключи споразумения за предоставяне на консултантски услуги между Министерството на финансите (МФ) и Световната банка (СБ) за създаването на Фонд на фондовете за управление на финансовите инструменти по оперативни програми на ЕС за Програмен период 2014 – 2020 г. и между Министерството на финансите и Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР). Одобрените споразумения с двете финансови институции са изготвени въз основа на сключените през 2012 г. и 2013 г. договорености с ЕБВР и СБ за оказване на техническа помощ и подкрепа за изпълнението на проекти. Целта им е българските институции да ползват експертизата на банките в областта на стратегическото планиране, проектирането и управлението на проекти с оглед успешното усвояване на средствата от ЕС. Сключването на новите две споразумения експертно ще подпомогне МФ в процеса на създаването на Фонд на фондовете. Целта е структурирането на Фонда на фондовете и Мениджър на Фонда (държавно търговско дружество, което ще управлява структурата). Управлението на инструментите за финансов инженеринг по оперативни програми на ЕС за Програмен период 2014 – 2020 г. трябва да отговаря на изискванията на европейското законодателство като се гарантира професионално и ефективно управление на средствата от ЕСИФ и използване на възможностите на финансовите инструменти да мултиплицират публичния ресурс чрез мобилизиране на частен финансов ресурс.

Разпределението на ресурса на Фонда на фондовете по оперативни програми може да се види на следната схема:

„ФОНД МЕНИДЖЪР НА ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ В БЪЛГАРИЯ“ ЕАД

Възможности за финансиране на общински и ПЧП проекти чрез финансови инструменти по ОП „Иновации и конкурентоспособност“, ОП „Развитие на човешките ресурси“, ОП „Околна среда“ и ОП „Региони в растеж“ 2014 – 2020 г. в областите: инвестиции в енергийна ефективност, инвестиции в градско развитие и инвестиции в туризма

В Програмен период 2007 – 2013 г. финансови инструменти се използваха по три програми като общо възлизаха на около 380 млн. евро. По Програма „Конкурентоспособност“ бяха създадени пет фонда по Инициативата „Джеремидж“, за които отговаряха мениджърите от Европейския инвестиционен фонд (ЕИФ). По Оперативна програма „Регионално развитие“ функционираха два фонда за градско развитие по Програма „Джесика“ като за тях отговаряше непосредствено Европейската инвестиционна банка (ЕИБ). По Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) се създаде Гаранционен фонд, който се управлява от държавната Българска банка за развитие (ББР), респективно от нейната дъщерна структура Национален гаранционен фонд (НГФ).

В Предварителната оценка за прилагане на финансовите инструменти по Оперативна програма „Региони в растеж“ (ОПРР), изготвена от екип на Прайс Уотърс Хаус Купърс (PwC) по поръчка на Министерството на финансите е посочено, че основните поуки от Програмен период 2007 – 2013 г. са:

- анализите на портфолио от проекти демонстрира, че финансовите инструменти могат да се използват за преодоляване на финансов недостиг;
- регулаторната рамка има необходимост от реформи (публично-частно партньорство, енергийна ефективност, нивото на задлъжнялост и допълнителните ограничения на общините);
- банките не са склонни да финансират проекти за градско развитие;
- нивото на административна тежест е високо;
- качеството на проектите не е достатъчно високо, най-вече заради недостатъчен капацитет за управление от страна на играчите при търсенето (като малки общини и болници);
- процесът по избиране на мениджъри за Програма „Джесика“ е прекалено дълъг;
- ограничена финансова информация за общините;
- има ограничен брой видове финансови инструменти (ФИ).

Екипът от PwC по отношение на анализа на предлагането констатира, че е налице:

- преглед на портфолио от проекти, които показват търсене от 165 млн. евро в областта на градското развитие;
- анализ на резултатите от проучване, проведено с общините с резултат от 1,901 млн. евро в сферата на градското развитие и 446 млн. евро в енергийна ефективност (жилищен сектор и обществения);

- илюстративно изчисление на нуждите от инвестиции за националната енергийна политика за Програмен период 2014 – 2020 г., основано на преглед на стратегически документ, изразяващ се в 1,530 млн. евро търсене (в жилищни и обществени сгради).

От качествена гледна точка са идентифицирани следните пазарни сегменти:

- търговски площи;
- образователна инфраструктура;
- пътна инфраструктура;
- транспорт и мобилност;
- спортна инфраструктура;
- здравна инфраструктура;
- енергийна ефективност;
- туризъм и културно наследство.

По отношение на количествения анализ са обобщени няколко пазарни неуспехи, включващи:

- административни пречки;
- информационна асиметрия;
- тежки обществени поръчки и процедури по подготовката на проекта;
- ограничен достъп до дългосрочно финансиране;
- липса на капацитет и подходящи умения на участниците на пазара от страна на търсенето;
- недостатъчно развитие на портфолиото от проекти;
- регулаторни ограничения;
- ограничена предвидимост на общинските приходи.

По отношение на анализа на добавената стойност, която ФИ биха могли да допринесат в три установени приоритетни области:

- градско развитие, идентифицирано чрез преглед на портфолиото от проекти, който включва широк кръг от пазарни сегменти. Териториалният фокус на приоритетната област е върху градовете, подпомогнати от ОПРР;
- енергийна ефективност – технически специфична област, в която са необходими специални умения в управлението на финансовите инструменти. Териториалният фокус на сферата е върху градовете, подпомогнати от ОПРР;
- туризъм и културно наследство – област със специфична политическа насоченост, приложена от управляващите органи (УО) при определяне на целеви туристически и културни обекти, които ще бъдат подпомогнати от ОПРР. Териториалният фокус на тази област е върху цялата територия на България.

Основните параметри на добавената стойност на финансовите инструменти включват:

- съфинансиране, ливъридж (ливъридж 1:1 до 2:1 е постигнат през Програмен период 2007 – 2013 г.);
- револвиращ ефект;
- намаляване на значението на безвъзмездната финансова помощ; количествено определяне на добавената стойност (количествено определяне на енергийната ефективност води до 315,630 kWh/година и 729.3 t CO₂/година);
- адресиране на регионални различия; подобрения в достъпа до дългосрочно финансиране;
- подобрение в гъвкавостта чрез намаляване на административната тежест;
- подобрение в капацитета на общините.

По отношение на реализирането на финансовите инструменти, които се отнасят за: устойчивото градско развитие, енергийната ефективност и подпомагането на туризма и културното наследство в България, са предоставени следните препоръки:

- изграждане на база на съществуващия опит с финансовите инструменти;
- осигуряване на техническа подкрепа за създаване на проекти;
- осигуряване на максимална гъвкавост, прозрачност и по-ниски разходи за крайните бенефициенти;
- повишаване на информираността;
- повторно определяне на обхвата на проектите;
- взимане в предвид промяна в регулаторната структура, за да се намалят пазарните неуспехи;
- разделяне на икономическите и политическите времеви хоризонти;
- осигуряване на максимална гъвкавост, прозрачност и по-ниски разходи за крайните бенефициенти.

По отношение на финансовите инструменти, управлявани в предходния програмен период от Министерството на икономиката, използвани по Инициативата „Джереми“, е изготвена Предварителна оценка и стратегия за ефективно прилагане на финансовите инструменти по Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2014 – 2020 г. от финансово-консултантските фирми „NEW i“ и „ЕЛАНА Инвестмънт“ по поръчка на Министерство на финансите по ОП „Техническа помощ“. В нея се посочва, че на база изчисленията за предлагането и търсенето на дългово финансиране е пресметнат недостигът на финансиране по типове финансови продукти като е отразен съответно минималният и максимален недостиг и той е:

- недостигът на краткосрочни заеми, банков овърдрафт и кредитни линии е в границите на 533 и 606 млн. евро;
- недостигът на средносрочни и дългосрочни заеми е в границите на 231 и 377 млн. евро;
- недостигът на лизинг е в границите на 35 и 244 млн. евро.

На практика българските банки и свързаните с тях лизингови компании разполагат с този финансов ресурс, но той не достига до българските малки и средни предприятия (МСП), предвид кредитните рестрикции, които се дължат най-вече на липса на кредитна история и недостиг на обезпечение.

По отношение на търсенето на дялово и рисково финансиране от сийд и акселератори и фондове Рисков капитал (VC) са взети предвид броя на кандидатстващите компании на годишна база като техния среден брой е 1600. Изчислено е, че сумата на потенциалното търсене на фаза акселератори се равнява на 19 656 000 евро. От тези 728 компании едва 10 % имат възможност да достигнат следваща фаза за финансиране, а именно т.нар. сийд фаза – 78 броя. По този начин средната стойност на търсенето на т.нар. сийд финансиране и финансиране от бизнес ангели се изчислява на 25 550 000 евро. Общото търсене на финансиране от акселератори, сийд и бизнес ангели на година се равнява на 45 206 000 евро. От тези 73 компании, които са достигнали етапа на сийд, едва 40 % имат шанс да получат VC финансиране като средната стойност на това търсене за компания се равнява на 1 700 000 евро или за всички 29 компании – 49 300 000 евро. Така се достига до обща сума от 94 506 000 евро за рисков капитал, която се търси на година на ниво акселератори, сийд и VC.

При изготвения от двете консултантски компании т.нар. SWOT анализ са формулирани силните страни в следните аспекти: ефективно и ефикасно администриране и управление на действащите финансовите инструменти, както на ниво Холдингов фонд, така и на ниво финансов посредник; създадени са 5 фонда с различно ниво на участие и съфинансиране от страна на Фонда или външни инвеститори; функциониращите финансови инструменти са добре структурирани и в унисон с потребностите на българските МСП; част от финансовите инструменти са успешно реализирани въпреки краткия срок на функциониране; предоставени са допълнителни и диверсифицирани възможности на компаниите, които търсят финансиране; функциониращите инструменти са добре популяризирани; осигурен е подобрен достъп до капитал за развитие на предприятията; осигурено е финансиране за високорискови инвестиции, както и за проекти, които не биха се реализирали без подобна подкрепа; създадена е предприемаческа еко-система вследствие на успешното управление на фондовете за първоначално финансиране; увеличаване на възможности за дялово финансиране; постигане на 1.6 лостов ефект (ливъридж) към юни 2014 г. на средствата, които са инвестирани по линия на Инициативата „Джереми“.

Някои от слабите страни са: значително е забавянето при подписване на Рамковите и финансови споразумения с Европейския инвестиционен фонд (ЕИФ) за създаване на Холдингов фонд за изпълнението на Инициативата „Джереми“ (в този програмен период се очертава същия проблем); идентифицирани са трудности при привличане на допълнителен частен финансов ресурс за изпълнение на част от инструментите – трудности при набирането на капитал във фондове за дялово финансиране; инвестиционните фондове инвестират само в определени сектори – комуникациите, компютърни системи и електроника; инвестиции са насочени предимно в най-добрите компании в България, които имат силно конкурентно предимство не само на вътрешния пазар, но и на външните пазари; идентифицирани са затруднения при спазване изискванията на действащата нормативна и регулаторна рамка на всяко ниво на функциониране на финансовите инструменти; предлагането на дялов капитал в страната почти не съществуваше в последните няколко години и нямаше практика; наложено е ограничение на фондовете за първоначално финансиране да инвестират до 200 000 евро в компания и това създава ограничения при „следването“ на компаниите и участието на фондовете в тях и на по-късните етапи от тяхното развитие. Това е свързано с невъзможността на фондовете да запазят 8 или 10 процентовия дял, след като компаниите получат допълнително финансиране.

Над два пъти са увеличени средствата за финансов инженеринг (или за финансови инструменти) през настоящия Програмен период 2014 – 2020 г. спрямо предишния –

съответно около 350 млн. евро срещу 777,2 млн. евро, като се включват още две оперативни програми – ОП „Развитие на човешки ресурси“ и ОП „Околна среда“. Всяка една от програмите има собствен ресурс, чрез който ще бъдат създадени няколко подфонда към Фонда на фондовете. Към техния ресурс ще се добави и този на банки или инвестиционни фондове и посредници, и по този начин капиталът на тези подфондове ще бъде увеличен. Изборът на финансовите институции ще става на базата на конкурентния подбор.

За Програмен период 2014 – 2020 г. бе обявена от Европейската комисия (ЕК) т.нар. нова политика на Европейския съюз (ЕС) при използване на финансови инструменти с приемането на Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17.12.2013 г. С него се насърчава предоставянето на подкрепа чрез финансови инструменти на представителите на бизнеса, публичния сектор, респективно и на публично-частното партньорство (ПЧП). Неговите общи разпоредби обхващат и петте Европейски структурни и инвестиционни фонда (ЕСИФ): Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд (ЕСФ), Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР), а също и приложение на финансовите инструменти по всички тематични цели и приоритети. Разпоредбите на Регламента се отнасят също и за обхвата и съдържанието на предварителното проучване за прилагане на финансови инструменти. Важно обстоятелство е, че те също съдействат и за реализиране на финансово устойчиви и целесъобразни проекти и инвестиции.

С учредяването на Фонд на фондовете, България ще администрира самостоятелно финансовите инструменти по оперативните програми за новия Програмен период 2014 – 2020 г. Създаването на Фонд на фондовете не се практикува от всички държави в ЕС. Някои предпочитат да ползват услугите на Европейския инвестиционен фонд. Освен нашата страна и Финландия, Португалия, Полша, Германия, Великобритания и Унгария също са предпочели самостоятелно да управляват финансовите си инструменти.

Предимствата на финансовите инструменти пред безвъзмездната финансова помощ се свеждат до привличане на частни инвестиции и осигуряване на заетост, както и до подпомагане на публично-частното партньорство. Друго предимство е осигуряването на възможност за дългосрочни инвестиционни кредити. Не по-маловажно трето предимство е стимулирането на кредитните институции за участие в публичните политики.

ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ ПО ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РЕГИОНИ В РАСТЕЖ“

Най-голям ръст на обема на финансовите инструменти са по **Оперативна програма „Региони в растеж“ (ОПРР)**. В нея увеличението е над десет пъти на финансовия ресурс за финансов инженеринг спрямо предишния програмен период или от около 25 млн. евро на около 254 млн. евро. Предварителната оценка показва потенциал за териториално разширяване на подкрепата чрез финансови инструменти и идентифицира ситуации, които обосновават използването им за проекти за градско развитие (в т.ч. спортна и културна инфраструктура, интегриран градски транспорт, енергийна ефективност, студентски общежития и други), както и инвестиции за развитие на туризма – в културно-исторически обекти от национално и световно значение. Финансовите инструменти за инвестиции в градско развитие се прилагат в 39 (67) града в страната, вместо в 7 най-големи градове у нас с население над 100 хил. жители, както бе в пре-

дишния програмен период. Няма териториални ограничения по отношение на подкрепата за развитие на туризма и така проекти могат да бъдат финансирани на територията на цялата страна. С разширяването на подкрепата чрез финансови инструменти по ОП „Региони в растеж“ се цели да се привлече допълнителен финансов ресурс. Това се доказва на практика при проектите по „Джесика“, където беше осигурен между 100 % и 200 % допълнителен публичен и частен капитал. От друга страна, финансовите инструменти се налагат като по-ефективна и устойчива алтернатива на безвъзмездните средства. Подкрепените чрез тях проекти са икономически жизнеспособни и устойчиви във времето като не само подобряват условията на живот в градовете, но и създават условия за икономически растеж и нови работни места. Посочено бе, че за относително по-малките 28 града у нас са предвидени финансови инструменти единствено за финансиране на енергийната ефективност в тях, докато за по-големите 39 града с финансови инструменти е възможно да се използват за значително повече дейности (посоченото обстоятелство е предварително и вероятно подлежи на промяна, тъй като нова методика за използване на финансовите инструменти по ОПРР към 27.04.2016 г. все още няма изготвена).

Ресурсът на Оперативна програма „Региони в растеж“ е от Европейския фонд за регионално развитие. Фондът е създаден през 1975 г. и е най-важният инструмент за провеждането на общата „регионална политика“, чиято цел е да допринесе за намаляване на различията между регионите в Общността. Фондът се прилага главно в национални програми за стимулиране на развитието, чрез безвъзмездни субсидии, а също и при финансирането на производствени инвестиции; създаване или модернизиране на инфраструктури, които допринасят за приспособяването на съответните региони; инвестиции за създаване на работни места, проекти за местно развитие и подкрепа на малки фирми; мерки, насочени към експлоатиране на потенциала на вътрешно регионалното развитие; инвестиции в областта на образованието и здравеопазването в по-слабо развити региони; финансиране на проучвания или пилотни схеми относно регионалното развитие на ниво Общност, особено, когато се отнасят до гранични райони на държавите членки, туризъм, урбанистично развитие и култура.

С ресурс от 253,80 млн.евро за финансови инструменти от ОПРР ще бъдат създадени пет фонда. От тях три са за градско развитие – за София, за Северна България и за Южна България. За тези три фонда са отделени 146,5 млн.евро. Другите средства от този ресурс са за туристическа инфраструктура – 63,6 млн.евро и за енергийна ефективност – 43,7 млн.евро. По ОП „Региони в растеж“ средствата се отпускат на общинските администрации, респективно и на местния бизнес, и на ПЧП като право на участие имат 39 града, а 28 по-малки градски общини могат да се възползват от ресурс единствено за енергийна ефективност като по този начин се насърчава публично-частното партньорство. До края на 2015 г., когато изтече последната година от Програмен период 2007 – 2013 г. (2015 г. бе последна за предходния период, поради правилото N+2) бяха реализирани редица инициативи в седемте големи града. Перспективите за прилагане на финансови инструменти по ОПРР 2014 – 2020 г. са значително по-благоприятни, тъй като е разширен обхватът на подкрепата с финансови инструменти, както и значително увеличен броят на градовете, в които те ще се прилагат.

Трудностите пред използването на финансови инструменти в ОПРР по Програма „Джесика“ могат да се синтезират на ИНСТИТУЦИОНАЛНО НИВО като: липса на специализирано законодателство за финансовите инструменти; продължителна процедура на преговори между ЕИБ и фондовете за градско развитие; нотифициране на държавните помощи по „Джесика“; в Закона за публично-частното партньорство – липса на работещ механизъм за ПЧП за градско развитие. Трудностите на ОПЕРАТИВНО

НИВО са: последващо определяне на независими експерти за оценка на проектите в съответствие с Решението на ЕК за държавни помощи; структуриране/изпълнение на проекти за градско развитие; слабо познаване на правилата на Структурните фондове; липса на капацитет в крайните получатели за разработване на бизнес планове, както и необходимост от техническа помощ за подготовка на качествени проекти.

Следната схема илюстрира част от визираните проблеми в тази насока:

В някои случаи рестрикции относно допустимост на определени разходи, поради несъответствие с текстове на ОПРР	2007 – 2013 г.	2014 – 2020 г.
Обхват	МСП, градско развитие, енергийна ефективност на сгради	Задължителна предварителна оценка за финансови инструменти по Програмата
Създаване	Доброволен анализ на нуждите на ниво Холдингов фонд	Финансови инструменти на национално, регионално, транс-национално ниво, ФИ на ниво ЕС – off-the-shelf инструменти
Структуриране	Финансови инструменти на национално и регионално ниво	Плащане на части, обвързано с нивата на плащане към крайни получатели
Плащания на средства от ОПРР	100 % на ниво фонд, сертифициране без да са платени на крайни получатели	Ясно регламентирани правила в регламентите за Програмен период 2014 – 2020 г.
Такса управление	Регулирана чрез последователни промени в регламентите и насоките на ЕС	Задължително. Ясно посочени индикатори, свързани с финансовите инструменти
Докладване	Задължително след 2011 г. по ограничен кръг индикатори	Задължителна предварителна оценка за финансови инструменти по Програмата

Основните дейности по предварителната оценка, която е финализирана през октомври 2014 г. се свеждат до: анализ на случаите на пазарна неефективност; предварителна оценка на допълнителните публични и частни ресурси; оценка на изводите и научените уроци от прилагането на подобни инструменти и инвестиционна стратегия; очаквани резултати и принос на финансовия инструмент за постигането на специфичните цели, определени в рамките на съответния приоритет. При предварителната оценка има наличие на потенциал за подкрепа чрез финансови инструменти по ОПРР с бюджет за финансиране в следните области:

- проекти за градско развитие в размер на 146,5 млн. евро;
- енергийна ефективност на сгради в размер на 43,7 млн. евро;
- проекти за развитие на туризма в обекти от световно и национално значение в размер на 63,6 млн. евро.

Необходимо е да се посочи и съотношението при финансирането от ОПРР в Програмен период 2014 – 2020 г.: авансовото плащане е от 25 % от общия принос от Програмата, за който са поети задължения за финансовия инструмент; второто междинно плащане от до 25 % се осъществяват при инвестиране на 60 % от предходното плащане, а третото и четвъртото междинни плащания се извършват при инвестиране на 85 % от предходното плащане. Таксата за управление при финансовите инструменти за кредити се определя предварително. Налице е възможност за комбиниране на финансови инструменти с безвъзмездна финансова помощ (БФП), която е до ниво, необходимо да компенсира недостатъчната финансова жизнеспособност на проекта.

Изграждането на база на съществуващия опит с финансовите инструменти става чрез разширяване участието на финансовия сектор; повишаване на информираността; осигуряване на техническа подкрепа за създаване на проекти, както и чрез осигуряване на максимална гъвкавост и на по-ниски разходи за крайните бенефициенти.

В случаите, когато в съответния обект от културната инфраструктура се извършва икономическа дейност, инвестициите със средства по ОПРР могат да представляват държавна помощ, попадаща в обхвата на чл. 53 от Регламент (ЕС) 651/2014 на Комисията от 17.06.2014 г. Следва да се има предвид, че подкрепата за културна инфраструктура ще се осъществява само чрез комбинирано финансиране чрез БФП и финансови инструменти, създадени по линия на ОПРР с водещата роля на организацията, изпълняваща финансови инструменти (Фонд), избрана от Фонд на фондовете, създаден към министъра на финансите, и по ред и при условия, различни от тези за финансиране на проекти с БФП. Фондът ще има ангажимент да изследва наличието и приложимия режим по държавните помощи и да определи, както подкрепата по линия на финансовия инструмент, така и необходимия размер на БФП.

При интервенции върху обекти на културната инфраструктура, държавна собственост, в управление на Министерството на културата, конкретният бенефициент следва да кандидатства в партньорство с него като се представи Партньорско споразумение в свободен текст между конкретния бенефициент и министерството. В партньорското споразумение следва да се разпишат правата и задълженията на всеки партньор по проекта. Група дейности „Културна инфраструктура“ ще се реализират само чрез комбинирано финансиране чрез БФП и финансови инструменти, създадени по линия на ОПРР 2014 – 2020 г.

В тази връзка, проектното предложение следва да бъде придружено от Решение на кредитната институция за предоставяне на финансова помощ чрез финансов инструмент, създаден по ОПРР. Проектното предложение по група дейности „Културна инфраструктура“ може да бъде на стойност не повече от 10 млн. лева и да включва интервенции само в обекти на културната инфраструктура с регионален/местен обхват/капацитет. Интервенциите в културна инфраструктура следва да допринасят за социално включване и осигуряване на достъп до културните обекти за хората в уязвимо и неравностойно положение (например: чрез намаление на цената на билетите за деца, пенсионери, хора в неравностойно положение и т.н.).

ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ ПО ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „ИНОВАЦИИ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ“

В Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ (ОПИК) е заделен най-голям ресурс за финансов инженеринг – 355 млн. евро, което е с 5 млн. евро повече от отделения ресурс през изминалия програмен период. Идеята е средствата да бъдат

разпределени в четири фонда – за дялов капитал, мецанин, нисколихвени кредити и Гаранционен фонд. През Програмен период 2014 – 2020 г. по ОПИК е планирано използването на финансови инструменти по три от общо петте приоритетни оси на Програмата като предвиденият общ бюджет за тях е около 233 млн. евро.

Финансовите инструменти ще се използват при Приоритетна ос 1: „Технологично развитие и иновации“. Този ресурс е предназначен за дялови и/или квазидялови инвестиции в следните области: технологичен трансфер, комерсиализация на научни резултати, права по интелектуална собственост, нови идеи и продукти – предвижда се създаването на дялов инструмент (например: за Фонд за технологичен трансфер), който да инвестира в нови иновативни предприятия, високотехнологични предприятия, предприятия, базирани на знанието, нови или съществуващи спин-офи, иновативна инфраструктура и други участници в иновационната екосистема. Предвидена е възможност, инструментът да бъде комбиниран с безвъзмездна финансова помощ по настоящия инвестиционен приоритет, с която да се финансира техническа помощ за специализирана оценка на инвестициите, и за менторство и консултиране в областта на интелектуалната собственост, пазарния анализ и комерсиализация на обектите в които се инвестира. Чрез финансовите инструменти по тази схема е възможна подкрепа с дългови инструменти за иновации в предприятията, включително и за разработване и внедряване на нови продукти, процеси и бизнес модели в предприятия – представлява част от бюджета на дългов инструмент (например: гаранции, покриващи загуби по портфейл от дългове) или самостоятелен инструмент, който обхваща кредити и/или лизинги за инвестиции в активи и/или оборотни средства за разработване и/или внедряване, и/или извеждане на пазара на нов или значително подобрен продукт, стока или услуга, или производствен процес, или нов метод на маркетинг, или нов организационен метод. Поради формата на финансиране се очаква подкрепата да бъде насочена към развити или вече съществуващи предприятия (включително големи предприятия), които се нуждаят от финансов ресурс, но не разполагат с необходимите обезпечения. За този вид финансови инструменти е предвиден индикативен бюджет от 30 млн. евро.

Чрез финансови инструменти ще се осъществи подкрепа за инвестиции, попадащи изключително в тематичните области по цели 1 и 2 на Иновационната стратегия за интелигентна специализация (ИСИС), приета от Министерския съвет през ноември 2015 г. Тя бе изготвена по препоръка на Европейската комисия. Общият планиран бюджет за финансови инструменти по Приоритетна ос 1 е в размер на 60 млн. евро.

Финансови инструменти са предвидени и по Приоритетна ос 2: „Предприемачество и капацитет за растеж на МСП“, Инвестиционен приоритет 2.1. „Достъп до финансиране в подкрепа на предприемачеството“. Предназначението им е за: дялови и квазидялови инвестиции, осигуряващи начален капитал – дейностите ще се изпълняват чрез дялов инструмент (например: Фонд за начално финансиране), който съчетава два допълващи се компонента: компонент акселерация, в който се предоставя първоначално финансиране, допълнено с менторство като този етап приключва с финализирана концепция за продукта, прототип или бета версия; компонент начално финансиране предоставя финансиране на успешно преминалите акселерацията предприятия, както и на други стартиращи предприятия. Предвижда се инструментът да бъде комбиниран с безвъзмездна финансова помощ, с която да се финансира техническа помощ за някои от дейностите на фондовете.

Налице са и друг вид финансови инструменти с индикативен бюджет от 55 млн. евро, които са предназначени за: дялови и квази-дялови инвестиции, осигуряващи капитал за стартиращи предприятия и предприятия, намиращи се в ранни фази на разви-

тие – дейностите ще се изпълняват чрез дялов инструмент (например: Фонд за рисков капитал). Инструментът е с фокус върху микро, малки и средни предприятия (МСП) с дейност в областта на високите технологии, намиращи се във фаза на ранно развитие, които често изпитват трудности при намирането на допълнителен капитал, който да подпомогне техния растеж, тъй като те се считат за твърде рискови. Този вид финансови инструменти е с индикативен бюджет в размер на 25 млн. евро. Общият планиран бюджет за финансови инструменти по Инвестиционен приоритет 2.1. е в размер на 80 млн. евро.

По Инвестиционен приоритет 2.2. „Капацитет за растеж на МСП“ финансовите инструменти са предназначени за: дялови и/или квази-дялови инвестиции за подпомагане на предприятия с висок потенциал за растеж (Фонд за съфинансиране) – дейностите ще се състоят в инвестиции за развитие на МСП като същите могат да обхващат и мецанин капитал. Във фокуса на инструмента ще бъдат предприятия във фаза на растеж или зряла фаза от своето развитие, които имат нужда от допълнително финансиране, за да реализират своята стратегия за растеж. Те са с индикативен бюджет от 40 млн. евро. С тях е възможно да се осъществи подкрепа с дългови инструменти за микрофинансиране, съобразени с нуждите от финансиране за растеж на микро предприятия – ще се осъществява чрез инструмент за микрокредитиране предимно на микро предприятия при облекчени лихвени условия и обезпечения. Инструментът може да бъде структуриран като портфейл от заеми с поделение на риска. Предвиден е и индикативен бюджет в размер на 15 млн. евро. Общият планиран бюджет по Инвестиционен приоритет е 2.1. е в размер на 55 млн. евро, а предвиденият индикативен бюджет на Приоритетна ос 2 за финансови инструменти е в чувствителния по обем размер от 135 млн. евро.

По Приоритетна ос 3: „Енергийна и ресурсна ефективност“ на ОПИК е планирано прилагането на един финансов инструмент по Инвестиционен приоритет 3.1 „Енергийни технологии и енергийна ефективност“ – дългов инструмент за мерки за енергийната ефективност в предприятията. Подкрепата ще бъде предоставяна чрез дългов инструмент (например: гаранции, покриващи загуби по портфейл от дългове), осигуряващ инвестиционни кредити/лизинги за повишаване на енергийната ефективност на предприятията. По инструмента се предвижда фокус върху енергийната ефективност на промишлени сгради и сгради/помещения, използвани предимно за стопанска дейност, вкл. и такива, представляващи част от промишлена система. По посоченият инструмент може бъде привлечен ресурс от международни финансови институции в случай, че същите проявят интерес и предложат приемливи условия за участие в изпълнението на инструмента. Той може да бъде комбиниран с техническа помощ под формата на безвъзмездни средства, която да подпомогне предприятията при идентифициране и оценка на инвестиционни възможности от техническа гледна точка за изпълнение на мерки за енергийна ефективност, а също и за подготовката на банкируеми проекти за енергийна ефективност. Планираният бюджет е в размер на 40 млн. евро.

Част от ресурса на ОПИК, в размер на 102 млн. евро (около 200 млн. лева), е заделен за новата **Оперативна програма „Инициатива за МСП“ 2014 – 2020 г.**, която бе одобрена от Европейската комисия на 13.10.2015 г., а договарянето между Европейския инвестиционен фонд и Министерството на икономиката бе подписан през 2016 г. Това е Програма за предоставяне на кредитни гаранции и нисколихвено кредитиране за фирми от малкия и средния бизнес, която се очаква да започне през май или юни 2016 г. Оперативната програма „Инициатива за МСП“ цели подобряване на достъпа до дългово финансиране за малките и средните предприятия в България. Стратегията на Оперативната програма, като част от изпълнението на Европейските структурни и инвестиционни фондове в България, в съответствие със Споразумението за партньорство за

периода 2014 – 2020 г., е тясно свързана с целите за растеж и заетост, и с приноса на България към постигането на взаимнодопълващите се видове растеж на Стратегията „Европа 2020“, а именно: интелигентен и приобщаващ растеж. Одобряване на заданието за избор на финансовите посредници – банки, които ще предоставят т.нар. кредитни гаранции по начин, който ще е сходен с „Джерми 1“ и „Джерми 2“. Останалите от 675, 2 млн. евро се управляват от Фонда на фондовете.

Методическото ръководство на управлението на финансовия ресурс по ОП „Инициатива за МСП“ ще се осъществява от Европейския инвестиционен фонд и ще се ръководи от Съвет на инвеститорите при гарантирано представителството на Управляващия орган и Европейския инвестиционен фонд. Европейската инвестиционна банка и Европейската комисия също ще участват в Съвета на инвеститорите като наблюдатели.

ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ ПО ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“

Предвидено е към **Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“** (ОПЧР) също да се създадат фондове за използване на финансови инструменти. За тази цел са заделени 20 млн. евро, но парите могат да бъдат увеличени, ако моделът се окаже успешен. Единият фонд от 10 млн. евро е предназначен за микрогарантиране чрез насърчаване на предприемачеството, а другият фонд – за подпомагане на социалните предприятия. Към момента по ОПЧР няма възможност те да бъдат подпомагани с оборотни средства за купуване на техника или други активи. Фондовете ще предоставят получаването на допълнително финансиране като ще доразвият съществувалите в Програмен период 2007 – 2013 г. схеми или мерки за започване на собствен бизнес от безработни лица.

Ресурсът на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ е от Европейски социален фонд (ЕСФ), който е създаден през 1958 г. Този фонд финансира мерки, подпомагащи социалната политика. Мерките за постигане на висока заетост са една от важните политики на ЕС, залегнала в Договора от Амстердам. Основната му задача е осигуряването на финансова подкрепа за изпълнението на Цел 2 и Цел 3 от Договора в борбата с безработицата, като насърчава връщането на безработните и необлагодетелстваните групи към пазара на труда, главно чрез финансиране на мерки за обучение и на системи, осигуряващи заетост. Финансирането по фонда конкретно допринася за: улесняване достъпа до пазара на труда; осигуряване на равни възможности на пазара на труда; развитие на уменията, способностите, повишаването на професионалната квалификация, преквалификация и т.н.; насърчаване създаването на работни места; финансиране на проучвания и пилотни схеми, отнасящи се до аспекти, които са общи за няколко държави членки.

ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ ПО ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „ОКОЛНА СРЕДА“

За първи път **Оперативна програма „Околна среда“** (ОПОС) в Програмен период 2014 – 2020 г. ще оперира с финансови инструменти. В Програмата са заделени 148,4 млн. лв. за финансов инженеринг. Парите ще се използват за нисколихвени кредити и гаранции по водни проекти и в сектора на отпадъците. Потенциални бенефициенти за този ресурс могат да са, както представители на бизнес, така и на общините. Ресурсът на ОП „Околна среда“ е предимно от Кохезионния фонд, който е създаден през 1993 г. като нов инструмент на финансовата солидарност с най-слабо развитите

държави – членки на Съюза. Предвиден е да финансира крупни инфраструктурни обекти и проекти, свързани с опазването на околната среда. За сектор „Отпадъци“ са предвидени финансови инструменти в размер на 26,8 млн. евро, а за сектор „Води“ е предвидена значително по-голям сума по обем в размер на 121,6 млн. евро.

Налице е и **препоръчителен размер на средствата от ос I на ОПОС за финансови инструменти**. В тази връзка са коментарите на Европейската комисия по ОПОС 2014 – 2020 г., които са от юни 2014 г., а именно: „ОПОС следва да финансира инвестиции само в консолидирана област т.е. където има вече само едно регионално ВиК дружество, опериращо с инфраструктурата за цялата област. Инвестиционният избор следва да бъде направен на база на икономическа оценка и регионално предпроектно проучване в съответствие с Плановите за управление на речните басейни (ПУРБ) и Регионалните генерални планове, както и въз основа на оценка на всяка област, в която съответното ВиК дружество оперира. Регионалните предпроектни проучвания следва да анализират техническите и икономически инвестиционни нужди на регионалните ВиК дружества с цел ефективно постигане на съответствие с нормите на водоснабдяване и пречистване на отпадни води, а анализът на вариантите трябва да идентифицира проектите с най-ниските очаквани разходи за техния жизнен цикъл.“

Този анализ следва да осигури съответствие с принципа, възприет в ЕС, че „замърсителят плаща“. Необходимо е да се осигури също възвращаемостта на разходите за инвестициите, както и това да представлява база за дългосрочни инвестиции от страна на асоциациите по ВиК и Комисията за енергийно и водно регулиране. Предвид това, че тези инвестиции са икономически и технически свързани, регионалните предпроектни проучвания следва да предложат не повече от един проект на консолидирана област, който да бъде финансиран от ОПОС, както и на база очакваният среден размер на проектите във ВиК сектора от 50 млн. евро, отчитайки същевременно броят на областите в страната – 28 и средния размер на разходите за инвестиции, който би могъл да се понесе от регионално консолидирано ВиК дружество, изчисленията относно необходимия ресурс, който следва да бъде заделен за финансови инструменти по ос I „Води“ на ОПОС е както следва: 28 регионални проекти за ВиК инфраструктура x 50 млн. евро средна стойност на проект = 1,4 млрд. евро. Максималният размер на съфинансирането за проектите, което би могло да бъде осигурено от страна на ВиК дружествата (предвид тяхното финансово състояние) = ~25 % или 350 млн. евро за цялата Приоритетна ос.

При т.нар. ефект на лоста (ливъридж, използван широко при прилагането на финансовите инструменти) от 1:3, т.е. при заделяне на около 100 млн. евро от Приоритетната ос за финансови инструменти, ще бъдат мобилизирани допълнително около 300 млн. евро от международни и национални финансови институции, което означава, че Фондът за инвестиции във ВиК сектора ще разполага с ресурс от 400 млн. евро, което ще осигури необходимия допълнителен финансов ресурс за реализирането на 28 регионални проекта в сектора. При определяне на окончателния размер на средствата от ос I на ОПОС за финансови инструменти, следва да се вземат предвид и следните фактори:

1. След консултации със заинтересованите страни, е констатирано, че максималният среден размер на съфинансиране, който би могъл да бъде осигурен от едно регионално ВиК дружество е 10 млн. евро (с изключение на няколкото големи ВиК оператори, които биха могли да мобилизират повече средства за съфинансиране).
2. Точният размер на съфинансиране за всеки проект следва да бъде определен на база реалистичен анализ разходи-ползи за всеки конкретен случай при

отчитане на финансовото състояние на съответния ВиК оператор, както и поносимостта на тарифите за ВиК услуги.

3. Към настоящия момент финансови инструменти по смисъла на Регламент 1303/2013 не са прилагани в сектор „Околна среда“ в Република България. Ето защо се счита за препоръчително да се стартира с по-малък размер на средствата от ОПОС за финансови инструменти, за да се избегне риска от неусвояване на тези средства.
4. В случай, че на по-късен етап се окаже, че прилаганите финансови инструменти са работещи и има интерес към тях, предварителната оценка може да се преразгледа и да се увеличи делът на средствата от Програмата за целите на финансовите инструменти.

В Европейския съюз функционира и **Фонд за ориентиране и гарантиране на селското стопанство – (ЕФОГСС)**¹⁵. Този Фонд е създаден през 1962 г. и е основен инструмент за провеждане на Общата селскостопанска политика. Фондът финансира мерки за развитие на селските области и помощи за фермерите. В съответствие с принципите на чл. 39 на Договора за Европейската икономическа общност, финансовото съдействие по фонда е насочено конкретно към изпълнението на следните задачи: укрепване и реорганизиране на селскостопанските и горските структури, включително тези за пазарна реализация и преработка на селскостопанските и горските продукти, и облекчаване на природните затруднения в селското стопанство; осигуряване приспособяването на селскостопанското производство и насърчаване развитието на допълнителни дейности за фермерите от двата пола; подпомагане осигуряването на добър жизнен стандарт; подобряване развитието на социална мрежа в земеделските области, защитата на околната среда и опазването на природата (в т. ч. чрез осигуряване на консервация на природните селскостопански ресурси); предоставяне на техническа помощ и информация, както и на подкрепа за проучвания и пилотни проекти за насърчаване на земеделското развитие на ниво Общност. Фондът има две секции: секция „Гарантиране“ – това е по-голямата част от Фонда и е основен инструмент за гарантиране на цените на селскостопанска продукция и секция „Ориентиране“. Тя служи за провеждане на структурната политика в селското стопанство, субсидира приспособяването на производството към пазара, подобряването на качеството и т.н.

Освен това в ЕС функционира и **Финансовият инструмент за ориентиране на рибарството (ФИОР)**¹⁶. Този Фонд е създаден през 1993 г. Първоначално е функционирал за преодоляване на кризата в сектора, с оглед да съдейства за неговото реструктуриране и да подпомага развитието и модернизирването на риболовната индустрия.

С ресурс от **Програма за развитие на селските райони (ПРСР)** бе създаден Гаранционен фонд към Българска банка за развитие (ББР) в Програмен период 2007 – 2013 г. Към настоящия момент не е ясно дали ще функционира и ако функционира в какъв вид и къде ще се позиционира (в ББР или другаде). В медиите бе публикувано съобщение, че по-голямата част от парите в него са прехвърлени за други схеми в ПРСР в края на 2015 г., когато още не бе завършило разходването на средствата по Програмен период 2007 – 2013 г. Предвидено е в ПРСР да бъде заделен ресурс за финансови инструменти, но колко ще бъде той и кога ще бъде наличен към настоящия

¹⁵ The European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF), www.ec.europa.eu/agriculture/cap-funding/index_en.htm.

¹⁶ The Financial Instrument for Fisheries Guidance (FIFG), www.ec.europa.eu/fisheries/cfp/eff/fifg/index_en.htm.

момент не е ясно. Вероятно този ресурс за финансови инструменти ще бъде наличен не по-рано от втората половина на 2017 г. или началото на 2018 г. и към датата на редакционното приключване на книгата – 27.04.2016 г. няма яснота относно размера му.

При бившето ръководство на Министерството на образованието и науката (МОН) бе създадена Работна група за използването на финансови инструменти (приоритетно за научни изследвания) в новата Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОПНОИР). Тази работна група проведе едно заседание в края на 2015 г. След встъпване в длъжност на новия ръководен екип на МОН през февруари 2016 г., работната група не се е събирала и към датата на редакционното приключване на книгата няма яснота дали по тази Оперативна програма ще се използват финансови инструменти. За тях първоначално заделен ресурс не бе предвиден.

Възможности за финансиране на партньорски мрежи за планиране на действия по Програмата за сътрудничество УРБАКТ III 2014 – 2020 г.; Програма за сътрудничество „ЕСПОН 2020“; Европейски грантови фондове; Програма за транснационално сътрудничество „Балкани – Средиземно море“ 2014 – 2020 г. Други междурегионални програми

Налице са и редица други възможности за използване на финансови инструменти за ПЧП проекти по редица ЕВРОПЕЙСКИ ГРАНТОВИ ФОНДОВЕ (List of European Funding Grants):

1. „ХОРИЗОНТ 2020“ е Рамкова програма за изследвания и иновации. Общ бюджет – 79 млрд. евро.

2. „ЕРАЗМУС +“ е принципно нова Програма в Програмен период 2014 – 2020 г. Тя се отнася за образование, обучение, младежки политики и спорт. Общият ѝ бюджет е 14,774 млрд. евро

3. COSME е нова Програма в Програмен период 2014 – 2020 г. за повишаване на конкурентоспособността на предприятията и преди всичко за малките и средните предприятия. Общият ѝ бюджет е 2,3 млрд. евро.

4. CREATIVE EUROPE (ТВОРЧЕСКА ЕВРОПА) е нова Програма в Програмен период 2014 – 2020 г. за европейско културно и езиково разнообразие. Тя е насочена към нуждите на културния и творческия сектор, целящи да работят извън националните граници и за насърчаването на културното и езиково многообразие. Програмата ще допълва други програми на Европейския съюз (ЕС) като Структурен фонд за подпомагане на инвестициите в културния и творческия сектор, възстановяването на културното наследство, инфраструктурата и услугите, цифровизацията, фондовете за културното наследство и разширяването, и инструменти за външни отношения. Общият ѝ бюджет е 182,2 млн. евро.

Малките и средни предприятия и публично-частните партньорства (ПЧП) могат да ползват парични ресурси и от следните фондове:

1. Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР).¹⁷

Средствата от Фонда са предназначени за финансирането на прилагането на регионалната политика и за намаляване на различията между регионите в ЕС. Това е Структурен фонд на ЕС. От него се предоставят безвъзмездни средства за проекти, които имат за цел ускоряване на икономическото, социалното и териториалното сближаване посредством преодоляването на основните различия между регионите в общността. Общият бюджет на ЕФРР е 183,3 млрд. евро.

2. Европейско териториално сътрудничество (ЕТС)¹⁸ 2014 – 2020 г. е Програма за териториално сътрудничество в ЕС. От нея се отпускат безвъзмездни средства

¹⁷ European Regional Development Fund (ERDF).

¹⁸ European Territorial Cooperation Goal (ETC) – INTERREG 5.

за проекти, които имат за цел ускоряване на териториалното сътрудничество между страните от ЕС. Общият бюджет на Програмата е 10,1 млрд. евро.

3. Европейския социален фонд (ЕСФ)¹⁹ е рамкова грантова схема в Програмен период 2014 – 2020 г. за програми на национално, отраслово или регионално равнище за подпомагане на подобряването на заетостта и за социалното приобщаване. Той е Структурен фонд на ЕС. Общият му бюджет е в размер на 84 млрд. евро.

4. Механизмът за свързване на Европа (МСЕ)²⁰ е нова Програма в Програмен период 2014 – 2020 г. за инвестиране в редица приоритетни проекти на транспортната инфраструктура в страните от ЕС, а също и в транспорта, енергетиката и телекомуникациите. Общият ѝ бюджет е 30,4 млрд. евро. Целта ѝ е подобряване на транспортната свързаност между отделните региони и държави. Република България следва приоритетно да подава качествени проекти по тази Програма с оглед изостаналата си инфраструктура.

5. Програма „Правосъдие“²¹ е предназначена да подпомага развитието и усъвършенстването на правораздавателната система в страните от ЕС. Общият бюджет на тази Програма е 51,45 млн. евро.

6. Заетост и социални иновации (ЗиСИ)²² е Програма за насърчаване правото на труд и постигане на висока степен на заетост; гарантирането на адекватна социална закрила; борба срещу социалното изключване и срещу бедността, както и за подобряването на условията на труд на заетите. Общият ѝ бюджет е 122 млн. евро.

В Европейския съюз функционират и четири междурегионални кооперирани програми, в т.ч.: **ИНТЕРАКТ** (International Network for Terrestrial Research and Monitoring in the Arctic – INTERACT), **ИНТЕРРЕГ** (Innovation&Environment Regions of Europe Sharing Solution – INTERREG IVC), **ЕСПОН** (European Observation Network – ESPON), **УРБАКТ** (URBACT) към Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР). Те обхващат различни аспекти на повишаването на качеството и ефективността на градската и регионалната политика на ЕС. Техният общ паневропейски географски обхват и постепенно подобряващото се развитие на операциите постига максимално взаимно допълване и демонстрира увеличаване броя на дейности и събития като например по време на дните на отворените врати. Освен това, тяхното ноу-хау и мотивирани екипи работят съвместно по редица конкретни дейности и по-специално за рамка за общо разпространение на информация със следните дейности:

- събития за двустранно сътрудничество (Дни на отворените врати, тематични събития и т.н.);
- общи разпространителски дейности (развитие и утвърждаване на европейските показатели, инструменти, данни и методи, доказани добри практики);
- съвместни изложби, работилници и други действия за повишаване на осведомеността по отношение на териториалното развитие;
- в допълнение с УРБАКТ III, създаването на Национални УРБАКТ точки планира в повечето от страните членки и партньори на Програмата усъвършенствана версия на Националните точки за разпространение, работещи в УРБАКТ II;

¹⁹ European Social Fund (ESF).

²⁰ Connecting Europe Facility (CEF).

²¹ Justice Programme.

²² Employment and Social Innovation (EASI).

- те ще отговарят за комуникацията на дейности и резултати по УРБАКТ и ще подкрепят сътрудничеството между местните, регионалните, националните и европейските равнища, както и ще вграждат УРБАКТ резултатите в политиките и практиките (трансфер на добри практики);
- те ще действат като национални платформи за диалог, обмен и обучение за устойчиво градско развитие, което включва различните нива на управление съответното (национално, регионално, местно). Тези дейности ще носят добавена възможности за обмен и сътрудничество с широк кръг организации на ЕС, градски мрежи, местни организации в рамка, която обединява националните и европейските перспективи.

ПРОГРАМА УРБАКТ III – ОБЩ ПРЕГЛЕД

Мрежата **УРБАКТ** (URBACT) е Европейска програма за обмен на опит и обучение, която повече от дванадесет години се финансира от бюджета на Европейската комисия (ЕК). Тя е в тясна взаимовръзка с широк кръг организации на ЕС и с европейските програми за териториално сътрудничество. Програмата следи за синергията и общите действия като отговор, допълващ нуждите на градовете и местните заинтересовани лица. В частност, обобщаването на всички дейности и комуникациите, свързани с тях, предлагат възможности за съвместна работа. Целта на мрежата е да стимулира иновациите в градското обновяване като насърчава градовете да идентифицират, прилагат и да разпространяват добрите практики за устойчиво градско развитие. Тя дава възможност на градовете заедно да разработват решения на основните урбанистични предизвикателства като утвърждава ключовата им роля в отговор на все по-сложните предизвикателства пред обществото.

Чрез Програма УРБАКТ се подпомагат градските агломерации за изготвяне на иновационни и устойчиви прагматични решения, които интегрират икономически, социални и екологични аспекти. Това позволява на градовете да обменят добри практики и да се учат от придобития опит заедно с всички професионалисти, съпричастни към урбанистичната политика в цяла Европа. Програма УРБАКТ е насочена към използване на ресурси и на ноу-хау с оглед укрепване капацитета на градовете в страните от ЕС. Чрез нея им се предоставят възможности за изготвяне на интегрирани градски стратегии, а също и помощ в различни направления според вида на предизвикателствата в урбанистичното им развитие. Основните целеви участници при изпълнението на проекти по УРБАКТ са: кметове, общински съветници, мениджъри и изпълнители, които осъществяват проекти, свързани с градовете, заинтересовани страни от други държавни институции и агенции, представители на частния сектор (бизнеса), както и на гражданското общество.

В Програма УРБАКТ участват 550 градове, 29 страни, 61 мрежи и 7000 активни участници. Централно място в УРБАКТ заема интегрираното градско развитие, обхващащо следните направления:

- икономика;
- управление;
- околна среда;
- включване.

Програмата подпомага развитието на градовете в областите:

- градско планиране;
- изграждане на капацитет;
- изоставени градски пространства;
- култура и културно наследство;
- взаимодействие с хората в неравностойно положение;
- енергийна ефективност;
- финансов инженеринг;
- жилищно строителство;
- намаляване на въглеродните емисии;
- стратегическо планиране;
- градска мобилност;
- градско обновяване;
- разрастването на градовете;
- взаимоотношение между градските и селските райони.

След успеха на програмите УРБАКТ I и УРБАКТ II, УРБАКТ III 2014 – 2020 г. е разработена, за да продължи да насърчава устойчивото интегрирано градско развитие и да допринесе за успеха на Стратегията „Европа 2020“. УРБАКТ III включва всички 28 държави – членки на ЕС, Норвегия и Швейцария. Тя се финансира съвместно от ЕС и държавите членки като делът на ЕФРР в бюджета е 74,3 млн. евро. Тази сума е значително увеличена в сравнение с предишния програмен период.

Програма УРБАКТ III е организирана, с оглед на изпълнението на следните четири основни цели:

1. Развитие на капацитет за водене на устойчиви градски политики, в т.ч. подобряване капацитета на градовете за управление на устойчиви градски политики и практики по един интегриран и ангажиран начин.
2. Провеждане на политика на моделиране чрез усъвършенстване на начина на водене на устойчиви градски политики и практики в градовете.
3. Осъществяване на успешни политики, включително и чрез подобряване прилагането на интегрирани и устойчиви градски стратегии, и действия в градовете.
4. Изграждане и споделяне на знания. Тази цел се постига чрез гарантиране, че вземащите решения и работещите на всички нива имат достъп до знания и споделят ноу-хау във всички аспекти на устойчивото градско развитие, с цел подобряване на политиките за развитие на градовете.

С оглед да се постигнат тези цели, УРБАКТ III се развива в областта на следните три вида интервенции:

- транснационален обмен;
- изграждане на капацитет;
- капитализация и разпространение.

Всяка една от тези интервенции ще надгражда успешните постижения постигнати с УРБАКТ II.

Управлението на Програма УРБАКТ се извършва от СЕКРЕТАРИАТ. Секретариатът на УРБАКТ изпълнява и наблюдава основните дейности на Програмата. Координира и:

Работа в мрежа и изграждане на капацитет: Чрез нея се координира и контролира работата на мрежите, а също се разработват дейностите, които укрепват капацитета на участващите градове.

Капитализация и комуникация: В тази област се надграждат знанията на ниво програма, споделяйки ги с хората, които определят политиката на градовете в Европа.

Управлението на УРБАКТ е концентрирано върху административните и финансовите аспекти на Програмата. В допълнение, Секретариатът извършва подготвителната дейност на Комитета за наблюдение на Програмата и изпълнява неговите решения, а освен това помага в ежедневната му работа.

Програмно управление на Програма УРБАКТ III се осъществява в голяма степен от Европейската комисия (ЕК), която определя и координира цялостната дейност, свързана с използването на Структурните фондове в европейските региони. Като част от тези действия, Програма УРБАКТ и проектите ѝ, са финансирани отчасти от Комисията, която поема част от бюджета на проектите чрез ЕФРР. Тя също така играе консултантска роля в Комитета за наблюдение на УРБАКТ, където е представена от Главна дирекция „Политики за развитие“ – направления „Регионална и градска политика“.

Комитет за наблюдение (КН) на Програма УРБАКТ III. Неговата роля се изразява в определяне на стратегическите насоки и във вземане на решенията за функционирането на Програма УРБАКТ. Той гарантира, че работата на Програмата е ефективна и е с високо качество. Например: Комитетът одобрява проектите по УРБАКТ и решава кога да обяви нови покани за предложения. Той редовно проверява напредъка на проектите и следи бюджетите им като взима всички решения, необходими за осъществяване на Програмата и т.н. В съответствие с принципите на Европейския съюз, той е напълно прозрачна структура в своите дейности. Комитетът създава строги процедури за одобрение и контролира различните нива във всеки момент от функционирането на Програмата. В Комитетът участват по двама представители на всяка държава членка, които са членове на УРБАКТ. Те се срещат три пъти годишно. **Председателят на Комитета за наблюдение** се сменя всяка година.

Управляващ орган е Главният комисариат за териториално сближаване (ГКТС) към френския министър-председател. Този Управляващ орган е отговорен за изпълнението на Програмата като следи тя да се управлява в съответствие със закона и с европейските финансови процедури.

Бюджетът на Програма **УРБАКТ III** се финансира от:

- Европейски фонд за регионално развитие;
- финансиране от Норвегия и Швейцария;
- национално участие – плащания от страните членки и партньорските страни, базирани на дела на тяхното население спрямо общото европейско население;
- локално участие – плащания от градовете и регионите пропорционално на тяхното участие в Програмата;

- за УРБАКТ III 2014 – 2020 г. общия бюджет възлиза на 96,3 млн. евро (включително участието на Норвегия и Швейцария), съфинансиране от ЕФРР (77,1 %), национално участие (5,7 %) и локално участие (17,2 %).

Ключовите моменти от функционирането на Програма УРБАКТ досега са:

- 2003, февруари** – Публикуване на първата покана за набиране на проектни предложения по УРБАКТ I.
- 2007, октомври** – Одобрение програмата на УРБАКТ II от Европейската комисия.
- 2008, ноември** – Одобрени 24 проектни предложения по първа покана на Програма УРБАКТ II за изпълнение.
- 2010, юни** – Одобрени 9 проектни предложения по втора покана за изпълнение.
- 2012, януари** – Създаване на 6 тематични капитализирани работни потоци.
- 2012, декември** – Затворени 9 проекта по втора покана и публикации за препоръки относно крайните резултати.
- 2013, януари** – Одобрени 15 проектни предложения по трета покана за изпълнение.
- 2013, декември** – Обявяване на 9 нови пилотни мрежи.
- 2014, декември** – Програма УРБАКТ III е одобрена от Европейската комисия.
- 2015, март** – Публикуване на първата покана за набиране на проектни предложения по УРБАКТ III.

Българското правителство одобри съдържанието на две програми, които ще бъдат изпълнявани от всички държави – членки на Европейския съюз, както и от страните партньори Норвегия и Швейцария. Това са УРБАКТ III и ИНТЕРРЕГ ЕВРОПА 2014 – 2020.

Програма УРБАКТ III се фокусира върху специфичен инвестиционен приоритет в рамките на тематична цел 1.1.: *„Повишаване на институционалния капацитет и ефективна публична администрация“* чрез единствена Приоритетна ос – *„Подкрепа за интегрирано устойчиво градско развитие“*. Дефинирани са четири специфични цели, които ще бъдат реализирани от партньорите в проекти чрез участието им в три вида мрежи – за планиране на действия, за изпълнение и за трансфер на опит. Чрез тях Програмата предоставя механизъм, с който участващите заинтересовани страни да разработват и да осъществяват по-добри политики и действия за интелигентна, приобщаваща и устойчива урбанистична политика в градовете. Допустими партньори са градове (общини), сдружения и местни агенции.

През 2015 г. е публикувана първата Покана за набиране на проектни предложения, която бе с краен срок – 31.03.2015 г. Поканата е обявена от Управляващия орган на УРБАКТ III, Генералният комисариат за равнопоставеност на териториите на основание решението на Мониторинговият комитет и функционира от 10.03. 2015 г. В рамките на първата покана са одобрени за финансиране 20 проекта за партньорски мрежи за планиране на действия. Основната цел на мрежите за планиране на действия е да се подобри капацитета на европейските градове за управление на устойчиви градски политики и по-конкретно да се подобрят уменията им за разработване на интегрирани стратегии за устойчиво градско развитие. Посредством участие в мрежите за планиране

на действия, градовете обменят опит, споделят проблеми и начини за намиране на решения, генерират нови идеи за посрещане на предизвикателствата на устойчивото градско развитие. Главна дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ в Министерство на регионалното развитие и благоустройството, която е определена за Национален орган по Програма УРБАКТ III, ще сключва договори за предоставяне на национално съфинансиране в размер на 55 801 евро или 15 % от одобрения бюджет на българските партньори в проекти и ще определя контролори за извършване на верификация на разходите. Програмата за междурегионално сътрудничество УРБАКТ III обяви през 2016 г. Покана за подаване на предложения за изграждане на „мрежи за изпълнение“. Крайната дата за подаване на проектните предложения е 22.06.2016 г.

ПРОГРАМА „ЕСПОН 2020“

Програмата „ЕСПОН 2020“ има за цел да насърчава европейското териториално сътрудничеството чрез трансфер на знания и политика, подкрепяща обучението на държавни органи и политически участници на всички нива. Тя се стреми към пълноценно сътрудничество, подобряващо ефективността на кохезионната политика на ЕС и на други секторни политики и програми, развивани чрез европейските структурни и инвестиционни фондове, и чрез националните и регионални политиките за териториално развитие. Това сътрудничество се осъществява чрез създаване, разпространение и популяризиране на добри практики в областта на териториалното развитие, обхващащо цялата територия на ЕС – 28 държави членки и 4 партниращи държави – Исландия, Лихтенщайн, Норвегия и Швейцария.

Основната цел на „ЕСПОН 2020“ е разширяване на политиката за сближаване като се получи максимален ефект в подкрепа на Стратегия „Европа 2020“ и като преди всичко се укрепи капацитета на икономиката на ЕС, чрез нарастване на иновациите и създаването на нови работни места. Освен това е необходимо да се формира положително и дълготрайно въздействие в териториалното сближаване и хармоничното развитие, както в отделните региони на ЕС, така и в държавите членки като цяло. Нейната цел е, чрез подкрепата на националните и регионални власти, те активно да участват в осъществяването на Стратегия „Европа 2020“, както и да съдействат за териториалното сближаване на отделните страни и региони. Програмата за сътрудничество „ЕСПОН 2020“ има и друга цел, която се свежда да доразвие значимо общоевропейското териториалното сътрудничество и да съдейства за изследванията, които са успешно осъществени чрез програмите „ЕСПОН 2006“ и „ЕСПОН 2013“.

Програма „ЕСПОН 2020“ е съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие. Неговото участие е в размер на 41,3 млн. евро за периода 2014 – 2020. Първата част на Програмата за сътрудничество предоставя преглед на основните поуки от предишните програми, заедно с нуждите и бъдещите предизвикателства. Тя представя цялостна стратегия и цели.

През 2015 г. са отворени седем тематични покани за набиране на оферти за извършването на приложни изследвания в рамките на „единствената операция“ по Програмата за сътрудничество „ЕСПОН 2020“. Резултатите от поканите ще допринесат за подобряването на процесите по създаване на европейски териториални данни чрез извършването на приложни изследвания и анализи, както и чрез допълнително развитие на съществуващата база с научни изследвания. Повече информация относно отделните тематични направления, срокове за подаване на оферти и размер на предвидените средства е достъпна на интернет страницата на Програмата²³.

²³ www.espon.eu.

1. География и нова динамика на работната сила в Европа.
2. Светът в Европа, глобални потоци на чуждестранни директни инвестиции към Европа.
3. Малките и средни предприятия в европейските региони и градове.
4. Територии и нисковъглеродна икономика.
5. Вътрешни периферии: национални територии, посрещащи предизвикателствата за достъп до основни услуги от общ интерес.
6. Възможни европейски териториални перспективи.
7. Сравнителни анализи за териториално управление и системи на пространствено планиране в Европа.

На 4.02.2016 г. Комисията по Бюджет и финанси при Народното събрание разгледа законопроект за ратифициране на Споразумението между Великото херцогство Люксембург и държавите членки, и партниращите държави относно системата за изпълнение, наблюдение и контрол на Програмата за сътрудничество „ЕСПОН 2020“, включително Референтен документ относно Механизма за отговорност на Европейската група за териториално сътрудничество за ЕСПОН, № 502-02-40/ 17.12.2015 г.

Налице са и други програми за регионално сътрудничество, от които българския публичен сектор и ПЧП могат да потърсят финансиране. От 2016 г. функционира и **Програма за транснационално сътрудничество „Балкани – Средиземно море“ 2014 – 2020 г.** Тя е предназначена за представителите на местните, регионалните и националните публични власти, публично-правни и неправителствени организации. Публикувана е вече първата покана за предложения по нея. Програмата обхваща следните два приоритета: „Предприемачество и иновации“ и „Околна среда“. На 11.02.2016 г. в София бе проведен Информационен ден по тази Програма и бе обявен краен срок за набиране на проекти – 15.04.2016 г. Условието е да участват проекти с екипи от повече от една страна от Балканския полуостров.

Програмата за междурегионално сътрудничество „ИНТЕРРЕГ ЕВРОПА“ 2014 – 2020 е отворена за набиране на проектни предложения в периода от 5.04.2016 г. до 13.05.2016 г. За нея отговаря Главна дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ при Министерството на регионалното развитие и благоустройството от българска страна, а тази Програма се ръководи от Съвместен секретариат. Бенефициенти по тази Програма са представителите на местните, регионалните и националните публични власти, публично-правни и неправителствени организации, университети, висши училища и други.

Програмите за трансгранично сътрудничество ИПП/ ИНТЕРРЕГ ИПП между Република България и Република Сърбия, Република България и бивша Югославска Република Македония, и Република България и Република Турция“, (Република България/Република Македония) представляват интерес за кандидатстване с проекти от представителите на местните, регионалните и националните публични власти, публично-правни и неправителствени организации, научни организации, университети и други.²⁴

²⁴ <http://ec.europa.eu/europeaid/prag/document.do> и www.mrrb.government.bg.

УРБАКТ II
ТАБЛИЦА НА БЕНЕФИЦИЕНТИТЕ (БЪЛГАРСКО УЧАСТИЕ 11 ПРОЕКТА/РУМЪНИЯ 37 ПРОЕКТА)

ПИЛОТЕН УРБАКТ II МРЕЖИ						
Проект	Съдържание	Участници	Общ бюджет	Общ ERDF бюджет Евр. Регионален фонд за разв.	Норв. фонд.	Швейц. фонд.
Мрежи за трансфер – Общо 6 проекта/Румъния 2 проекта Мрежи за доставка – Общо 3 проекта/Румъния 2 проекта Проекти по трети УРБАКТ II THIRD URBACT II PROJECT S - Общо 15 проекта/Румъния 6 проекта						
Европейски университетски градове	Подобряване връзките между университетите	Delft (NL) - Lead Partner Magdeburg (DE), Aschen (DE), Ghent (BE), Aveiro (PT), Lecce (IT), Varna (BG), Lublin (PL), Tampere (FI), Linköping (SE)	689 900,00 €	514 590,00 €		
PREVENT	Привличане на родителите в презентацията на преддъв ременното напускане на училище	Nantes (FR) - Lead Partner Gijon (ES), Catania (IT), Sofia (BG), Tallinn (EE), Stockholm (SE), Usti Nad Labem (CZ), Munich (DE), The Hague (NL), Antwerp (BE)	700 000,00 €	513 233,00 €		
Родители/Събития	Родители/Събития					
Работни групи (само за фаза развитие) - Общо 3 проекта/Румъния 1 проект, 1 лидер на проект Тематични мрежи (фаза изпълнение) - Общо 12 проекта/Румъния 8 проекта, 1 лидер на проект						
Финансиране	Устойчиво саниране на наличния жилищен фонд с цел намаляване потреблението на енергия	Echirolles (FR) - Lead Partner Frankfurt am Main (DE), Bridgend County Borough (UK), Ptolemaida (EL), Yambol (BG), Tatabánya (HU), Brindisi (IT), Les Mureaux (FR), Sønderborg (DK), Utrecht (NL), Conseil régional Rhône-Alpes (FR)	647,040,20 €	486,905,64 €		
Urbanenergy	Създаване на устойчиви енергийно ефективна градска среда, чрез разработване на интегрирани рамки за подобряване на енергийната ефективност и оптимално използване на възобновяеми енергийни източници	Avrig (RO) - Lead Partner Pyrgos (EL) Durham County Council (UK) Dive Mogili (BG) Tulln (AT)	74,970,00 €	57,050,00 €		
Първи проекти по УРБАКТ II (фаза изпълнение) Работни групи - Общо 7 проекта/Румъния 3 проекта						
Обединени усилия	Стратегия и управление на големи градове	Agence de développement et d'urbanisme de Lille Métropole (FR) - Lead Partner Bourgas (BG) Krakow Instytut Rozwoju Miast (Institute of Urban Development) (PL), BRUSSELS Capital Region Regional Secretariat for urban development (Srdub) (BE),	250 000,00 €	190 000,00 €		

NODUS	Устройство на територията и обновяване на градската среда	Generalitat de Catalunya (ES) - Lead Partner Regione Emilia Romagna (IT), Samorząd Wojewodztwa Mazowieckiego (PL), The Alba Iulia Intercommunity Association for development (RO), Amsterdam (NL), Dobrich (BG), Katowice (PL)	254 710,00 €	187 697,00 €	
	Тематични мрежи – 19 projects/ RO 13 projects				
Active A.G.E. Активни възрастни	Стратегии за градове със застаряващо население	Rome (IT) - Lead Partner Prague (CZ), Maribor (SI), Edinburgh (UK), Thessaloniki (EL), Dobrich (BG), Sevilla Global (ES), Starograd (PL), Wolverhampton (UK)	640 550,00 €	478 885,00 €	
Collet	Подходи за укрепване на социалното обличаване в кварталите	Berlin Senate Department for Urban Development (DE) - Lead Partner Liverpool (UK), Vauk-en-Velin (FR), Alba Iulia (RO), Sofia (BG), Brussels (BE), Apeldoorn (NL), Malmö, district of Fosie (SE), Gijon (ES), Zabrze (PL), Palermo (IT)	644 319,41 €	471 519,93 €	
C.T.U.R.	Cruise traffic and Urban Regeneration Круизен трафик и градско възстановяване	Naples (IT) - Lead Partner Varna (BG), Alicante (ES), Matosinhos (PT), Rhodes (EL), Dublin (IE), Helsinki (FI), Port Authority of Leixoes (PT) Generalitat de la Comunitat Valenciana (ES), Rostock (DE), Trieste (IT), Port Authority of Naples (IT)	667 885,37 €	509 641,63 €	
OPENCities (Fast Track Network) Отворени градове (мрежа за бърз трафик)	Отворени към строителството градове за привличане и задържане на човешкия капитал	Belfast (UK) - Lead Partner Bilbao (ES), Sofia (BG), Dublin (IE), Vienna (AT), Dusseldorf (DE), Poznan (PL), Bucharest (RO), The Self Governing Region of Nitra (SK), The British Council Madrid (ES), Gdansk (PL)	576 500,00 €	428 610,00 €	
RegGov (Fast Track Network) Регионални правителства (мрежа за бърз трафик)	Governance in integrated urban development Регионални правителства в интегрирано градско развитие	Duisburg (DE) - Lead Partner Södertälje (SE), Ruda Slaska (PL), Nyiregyhaza (HU), Belovo (BG), Kobanya (HU), Halandri (EL), Nijmegen (NL), Satu Mare (RO), Siracusa (IT)	584 041,71 €	430 370,26 €	
Пилотни мрежи за бърз трафик – Общо 3 проекта/Румъния 2 проекта					

Възможности за финансиране, указания за избор на проекти и за попълване на документацията на проекти от бизнеса, публичния сектор и публично-частното партньорство в Република България по линия на т.нар. План „Юнкер“, осъществяван чрез публично-частно партньорство от Фонда за стратегически инвестиции на Европейския съюз и финансиране от частни донори

С оглед стимулиране на инвестициите в Европейския съюз (ЕС) и преодоляване на технологичното изоставане от САЩ, Япония, Корея и други страни, които доскоро бяха в категорията „развиващи се“, на 26.11.2014 г. Европейската комисия (ЕК) обяви **„План за инвестиции за Европа“**, известен още и като **т.нар. План „Юнкер“**. Той предвижда мобилизиране на средства от публични и частни източници на финансиране, при което всяко евро от публичните средства се използва за генерирането на допълнителни частни инвестиции, без да се създава нов дълг. Планът за действие се основава на три взаимно подсилващи се направления или стълбове на Инвестиционния план. Европейският фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ) е основният елемент на Инвестиционния план за Европа. С него се очакват инвестиции за 315 млрд. евро в икономиката на 28 държави от ЕС в следващите три години. Целта му е да мобилизира допълнителни публични и частни инвестиции в Европа, включително и в България, за проекти с голямо социално и икономическо значение, както и да допринесе за развитието на малките и средните предприятия (МСП). Инвестиционният план за следващите три години разчита преди всичко на частни инвестиции, основно чрез дългосрочно кредитиране. Гаранцията, която ЕС дава е в размер на 16 млрд. евро (от тях – 3,3 млрд. евро от „Свързана Европа“ и 2,7 млрд. евро от „Хоризонт 2020“), още 5 млрд. евро са гаранциите от Европейската инвестиционна банка (ЕИБ). С тях се формира т.нар. ЕФСИ с размер от 21 млрд. евро. Целта е до 2017 г. тези средства да нараснат 15 пъти. Фондът вече събра над 25,5 млрд. евро, при това още преди да е стартирал. За момента от държавите – членки на ЕС три са се включили с по 8 млрд. евро – Германия, Италия и Франция. Испания предоставя 1,5 млрд. евро, а Люксембург – 80 млн. евро. До декември 2015 г. вече има 50 млрд. евро, мобилизирани от Фонда в над 20 страни, което ще направи така, че през следващите няколко месеца близо 80 хиляди малки и средни предприятия да могат да се възползват от тези вече локирани средства. Към началото на февруари 2016 г. по Плана „Юнкер“ е одобрено финансиране в размер на 9 млрд. евро, което е мобилизирано инвестиции за 61,5 млрд. евро. Одобрени са проекти в 22 държави, включително и България (в банковата сфера).

Инвестиционният план има три основни стълба:

Първи стълб. С Регламент ЕС 2015/1017 на Европейския парламент и на Съвета от 25.06.2015 г. се създава **Европейски фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ)** в партньорство между Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) и Европейската комисия. Фондът ще осигури целенасочен капацитет за поемане на риска за икономически жизнеспособни проекти. Посочено бе, че се основава на гаранция в размер на 16 млрд. евро от бюджета на ЕС като част от парите са от инструмента „Свързана Европа“, който е за инфраструктурни проекти в целия ЕС, която е допълнена от 5 млрд. евро от ЕИБ.

Фондът ще има потенциал да мобилизира допълнително финансиране, надхвърлящо 315 млрд. евро. Той заработи през септември 2015 г. и се създава първоначално за срок от три години в периода 2015 – 2017 г. като след оценка на неговата активност ще се вземе решение, дали ще продължи да функционира.

Втори стълб. С приетия Регламент се създава и Европейски портал за инвестиционни проекти (ЕПИП) със значение на ниво ЕС и на ниво държави членки, в съчетание с Европейски консултантски център по инвестиционни въпроси (ЕКЦИВ), който обединява изградения до момента капацитет за подкрепа на реализацията на проекти по различни инициативи на ЕС. Предвижда се активно участие на държавите членки и предоставяне на всеобхватна техническа помощ, за да могат инвестициите да бъдат насочвани там, където са необходими. Европейският портал за инвестиционни проекти ще бъде публично достъпен, интернет-базиран, създаден с цел да ускори процеса по реализацията на инвестиционни проекти в ЕС и по този начин да допринесе за по-голяма заетост и икономически растеж. В тази връзка, ЕК отправи запитване към държавите членки за предоставяне на проектни предложения, които те биха желали да бъдат качени на портала. За да бъде включен даден проект в ЕПИП, той трябва да отговаря на няколко условия. На първо място: проектът (или програмата, която се състои от по-малки проекти) трябва да има минимален бюджет в размер на 10 млн. евро от гледна точка на необходимите инвестиции като е възможно да се комбинират по-малки проекти за достигане на тази стойност. Проектът трябва да попада в някой от секторите, посочени в чл. 9, параграф 2 от Регламента за Европейския фонд за стратегически инвестиции като в проектната форма са включени общо 24 възможни сектора. Възможно е проектът да попада едновременно в два от тях; организаторът трябва да бъде правен субект, установен в държава – членка на ЕС. Освен това проектът трябва да е съвместим с правото на Съюза и с правото на съответната държава членка, както и изпълнението му трябва да се очаква да започне в рамките на три години от подаването на заявлението за включване в ЕПИП.

Необходимо е да се има предвид от бенефициентите, че евентуалното публикуване на дадено инвестиционно намерение в ЕПИП не означава, че то е одобрено или ще получи финансиране от Европейския съюз или Европейската инвестиционна банка. Порталът ще служи основно за осигуряване на редовен и структуриран публичен достъп до информацията относно инвестиционни проекти в ЕС, за да могат потенциалните инвеститори да имат достъп до прозрачна и надеждна информация, при надлежно спазване на изискването за защита на важни търговски тайни. Съгласно решението на ЕК, включването на проекти на частния сектор в ЕПИП е свързано с такса за обработване на заявлението на всеки проект в размер на 250 евро. Проектите, които бъдат подадени преди февруари 2016 г., ще заплатят по-ниска такса в размер на 100 евро. Проектите се подават на типова бланка за попълване на детайлите по предложението за включване в ЕПИП. Попълнените, съгласно указанията на ЕК бланки, следва да бъдат изпратени на електронен адрес: eipp-project@ec.europa.eu. На същия електронен адрес се подават и въпроси относно инициативата, на които съответните служби ще направят всичко възможно да отговорят в рамките на три работни дни.

Третият стълб на Инвестиционния план се свързва с идентифицирането на предизвикателствата пред инвестициите и предприемането на действия за преодоляването им, което води до подобряване на бизнес климата в ЕС и намаляване на бюрокрацията и регулаторната тежест. Тези стъпки са в основата на стълба, а като част от него ЕК осъществи бърз преглед на настоящето състояние на регулаторната и административната тежест на ниво ЕС. Тя се ангажира да продължи усилията в посока на намаляването ѝ. Основна приоритетна област в тази връзка е доизграждането на Единния па-

зар, а най-важни са усилията в посока на: задълбочаване на Единния пазар на стоки, Единния пазар на услуги, създаването на Единен цифров пазар, изграждането на Съюза на капиталовите пазари и на Енергийния съюз. Европейската комисия очаква тези инициативи да доведат до съществено подобряване на инвестиционната среда. Успоредно с това, със своята Инициатива за по-добро регулиране, ЕК има за цел да гарантира, че тя изпълнява своите приоритетни дейности по най-ефективния и опростен начин, както относно новите законодателни предложения, така и чрез непрекъснат преглед на съществуващите регулации на ниво ЕС. Това ще допринесе за подобряване на качеството и предвидимостта на регулаторната среда като заинтересованите страни могат да изразят своето мнение през целия жизнен цикъл на политиките. По този начин ще се позволи да се осъществи амбициозната политика на Европейската комисия и Европейския парламент (ЕП), чрез която ЕС ще стане по-привлекателно място за инвестиции като се отстранят регулаторните пречки пред реализацията им.

Правителството на България обяви, че участва със 100 млн. евро в Инвестиционния план за Европа, което ще стане чрез съфинансиране на одобрени проекти от Българската банка за развитие (ББР) заедно с Европейския фонд за стратегически инвестиции. По този начин се проявява солидарност към европейските ангажименти от страна на България, която става осмата държава, която се е съгласила да съфинансира Фонда. Инвестицията ще има значителен мултиплициращ ефект за България и ще привлече необходимите потоци от частни средства в икономиката, които да стимулират по-висок икономически ръст и да създадат повече и по-добре платени работни места. Българската банка за развитие е избрана поради това, че експертите в нея притежават нужния опит и експертиза за осъществяването на Инвестиционния план на ЕС. Тя има опит в предоставянето на банкови гаранции на частните инвеститори чрез Националния гаранционен фонд, както и в ефективното предоставяне на ресурси на публичните субекти (засага в относително по-малки размери). В ЕС се отделя подобаващо място на националните банки за развитие, които във водещите страни на общността, имат важно значение за насърчаването на инвестициите. По принцип, държавите членки може да допринасят директно към капитала на ЕФСИ с гаранции или парични средства, като условието тук е, че Фондът се управлява автономно от Европейската инвестиционна банка и финансовият принос на дадена страна не ѝ дава влияние върху управлението. По този начин могат да се съфинансират проекти от ББР и от ЕФСИ проект по проект или чрез инвестиционни платформи. Участието на България чрез ББР означава, че нашата страна може да избира какво да съфинансира т.е. – национални проекти, а няма да се предоставят 100 млн. евро на ЕФСИ, където няма да може да се контролира къде са насочват тези средства. Остава да се намерят подходящи български проекти за финансиране, тъй като не става дума за система на грантове, а за система на финансиране на инвестиции в публичния и частния сектор. При този механизъм липсват различни квоти за страните и няма конкретни схеми по региони, защото няма гаранции, че във всеки регион на Европа ще се появят жизнеспособни проекти, които да могат да спечелят такова финансиране.

С договорените действия по реализацията на т.нар. План „Юнкер“ се предвижда да бъде повишено качеството на живот на следните субекти, ползващи финансовия ресурс:

1. Потребители: Европейската комисия ще предприеме действия, за да гарантира, че МСП и стартиращите предприятия в ЕС могат да имат значителен принос към икономиката. Все още редица предприемачи (особено от Източна Европа) напускат Европа (най-вече в посока САЩ, Канада, но вече и към Сингапур, Хонконг и други) или се преселват в по-развити страни от ЕС, защото не могат да реализират своите но-

ваторски бизнес идеи на пазара в собствените си страни. В контекста на Плана за инвестиции и на Съюза на капиталовите пазари се полагат усилия за облекчаване на достъпа до финансиране за МСП. Освен това, Комисията възнамерява да опрости уредбата на ДДС, да намали разходите за регистриране на дружества, да представи предложение относно несъстоятелността на предприятията и да направи достъпна цялата информация за регулаторните изисквания на един единствен портал. Европейската комисия ще работи и за приемане на по-ясни и по-благоприятни за МСП правила в областта на интелектуалната собственост и ще предприеме последните необходими стъпки, за да може единният патент да се превърне в привлекателен и достъпен начин за европейските предприятия, включително МСП, да печелят от своите идеи.

2. Иноватори, извършващи новаторски услуги: Предстои ЕК да разработи Европейска програма за икономиката на споделянето (sharing economy). Новите бизнес модели носят ползи, както за гражданите, така и за предприятията и помагат за оптималното използване на съществуващите ресурси. Остават открити въпроси, дали съществуващите разпоредби все още вършат работа или са необходими нови правила. В същото време следва да се гарантира, че се зачитат целите на публичната политика, както в областта на защитата на потребителите, така и в спазването на данъчното и трудовото законодателство.

3. Специалисти: Европейската комисия ще подобри възможностите за трансгранична мобилност на предприятията и специалистите. Предвижда се да се подобри признаването на професионалните квалификации и улесняването на трансграничното предоставяне на бизнес, строителни и други услуги, които създават растеж. Заедно, тези действия, ще улеснят достъпа на специалистите и предприятията до нови пазари и ще дадат възможност на малките и средните национални предприятия да се превърнат след известно време, когато се вложат в тях крупни инвестиции, в големи трансевропейски или най-добре в мощни транснационални компании.

В средата на декември 2015 г. Европейската комисия публикува и пълния списък с проектни предложения на 28 държави членки. Общият им брой е над 2000, а общата им стойност е около 1,3 трилиона евро. Част от българските предложения са за изграждането на няколко скоростни пътища, жп линии и далекопроводи, както и всички проекти за пречиствателни станции за питейна вода. Фондът се фокусира върху проекти с по-висок риск и най-вече в подкрепа на инвестиции от частния сектор. Той предоставя заеми и на публично-частни партньорства, но не и на изцяло на публични инвестиции.

В Регламент ЕС 2015/1017 на Европейския парламент и на Съвета от 25.06.2015 г. за Европейския фонд за стратегическите инвестиции се урежда създаването и функционирането на Европейски фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ). С него ще се предостави гарантиране на риска при дългосрочни инвестиции в ЕС, както и ще се осигури по-голям достъп до рисково финансиране за МСП и дружествата със средна пазарна капитализация. За целите на предоставената от ЕС гаранция е създаден гаранционен фонд, от който се гарантират инвестициите, осъществени в рамките на ЕФСИ. Той е предназначен да предоставя ликвиден резерв за бюджета на ЕС в случай на загуби, понесени от ЕФСИ в процеса на реализация на инвестициите. Фондът ще функционира като част от структурата на Европейската инвестиционна банка, с оглед да се ползва опита и експертизата на банката. Тай осигурява допълнителни източници на капацитет за поемане на риск и е насочен към проекти от голямо социално и икономическо значение, както и към такива, които насърчават създаването на работни места и допринасят за икономическия растеж в дългосрочен план. Европейската комисия е сключила споразумение с ЕИБ относно управлението на ЕФСИ, в което са регламентирани всички

финансови въпроси по участието на ЕИБ във Фонда и предоставянето на гаранцията от ЕС, въпросите, свързани с управлението на Фонда, процедурите при избора на проекти и други.

Управленската структура на ЕФСИ включва Управителен съвет, който ще определя стратегическата ориентация и Инвестиционен комитет, състоящ се от независими експерти, който отговаря за разглеждането на всички потенциални операции и за одобряването на подкрепата по линия на гаранцията на ЕС. За оперативното управление на ЕФСИ и подготовката на председателството на заседанията на Инвестиционния комитет е назначен управляващ директор. Бившият български служебен вицепремиер Илияна Цанова е утвърден от ЕП за заместник-управител на Инвестиционния фонд.

Основните прерогативи на ЕФСИ се свеждат до: осигуряване на възможности, с оглед финансовите продукти, предоставени от ЕИБ като капиталови инструменти, дългови инструменти или гаранции, да могат да отговорят на потребностите на инвеститорите; подпомагане на стратегическите инвестиции с висока икономическа и обществена добавена стойност основно в инфраструктурата, иновациите; подпомагане на МСП; развитие на човешкия капитал и други. Чрез Европейския инвестиционен фонд се извършва работата на Фонда, свързана с осигуряване на достъп до рисково финансиране за МСП и дружествата със средна пазарна капитализация. Налице е възможност за допълване чрез ЕФСИ на текущите програми на ЕС и на традиционните дейности на ЕИБ. Европейският фонд за стратегически инвестиции е насочен и към проекти с по-висок риск, отколкото е поеман досега като са ползвани съществуващите инструменти на ЕИБ.

В един проект е възможно да има различни видове финансиране, в т.ч.: всякакви видове частно съфинансиране; публична помощ; всякакви източници на финансиране от Съюза, включително инструментите в рамките на Европейските структурни и инвестиционни фондове и на трансевропейските мрежи, и политиките в областта на промишлеността; да участват във финансирането на проекти, отговарящи на условията за допустимост, в които ЕИБ инвестира самостоятелно или чрез ЕИФ с подкрепата на гаранцията на ЕС. Следва да се има предвид, че държавното и грантовото съфинансиране от ЕС трябва да отговаря на изискванията за отпускане на държавна помощ. Финансираните проекти следва да отговарят и на критериите за допустимост и по-общо на целите и принципите, приложими съгласно правната рамка на съответните инструменти и на ЕФСИ. Участието в проекти от частния сектор по линия на ЕФСИ може да се осъществи посредством директна инвестиция като дялово участие в ЕФСИ; чрез кандидатстване за получаване на финансиране директно от ЕИБ по линия на ЕФСИ в посочените области: по линия на Инфраструктурния и иновационен прозорец; чрез участие или съфинансиране по конкретен проект; чрез инвестиционни платформи с различни партньори или директно по линия на Прозореца за МСП, ако кандидата отговаря на условията за категории предприятия, които ще се подпомагат посредством ЕИФ съгласно инициативата според Регламента. Следва да се има предвид, че специфичните изисквания за всеки отделен финансов продукт зависят допълнително от условията, договорени с ЕФСИ, както и от самия посредник, предлагащ финансиране.

Секторите, в които ЕФСИ следва да съсредоточи инвестициите си са:

1. Научни изследвания, развитие и иновации, в т.ч.: проекти, които са в съответствие с „Хоризонт 2020“; научноизследователски инфраструктури; демонстрационни проекти и програми, както и внедряване на свързаните с тях инфраструктури, технологии и процеси; оказване на подкрепа на академич-

ната общност, включително сътрудничество с промишлените отрасли; трансфер на знания и технологии.

2. Развитие на енергийния сектор в съответствие с приоритетите на Енергийния съюз, включително за насърчаване на сигурността на енергийните доставки, както и политики в областта на климата и енергетиката съответно за 2020 г., 2030 г. и 2050 г., в т.ч.: разширяване на използването или доставките на енергия от възобновяеми източници; енергийна ефективност и енергоспестяване (като се обръща специално внимание на намаляването на търсенето на енергия посредством управление на търсенето и саниране на сградите); развитие и модернизиране на енергийната инфраструктура (по-специално на междусистемните връзки, интелигентните мрежи на равнище разпределение, съхранението на енергия и синхронизирането на мрежите).
3. Развитие на транспортната инфраструктура и оборудване и на иновативните технологии за транспорт, в т.ч.: проекти и хоризонтални приоритети, които отговарят на условията за финансиране съгласно регламенти **(ЕС) № 1315/2013** и **(ЕС) № 1316/2013**; проекти за интелигентна и устойчива градска мобилност (насочени към достъпността, намаляването на емисиите на парникови газове, енергийното потребление и произшествията); проекти, свързващи транспортни възли с инфраструктурата на трансевропейската транспортна мрежа.
4. Финансова подкрепа чрез ЕИФ и ЕИБ за образувания, които имат до 3 000 служители, със специална насоченост към МСП и малки дружества със средна пазарна капитализация, в т.ч.: предоставяне на оборотен капитал и инвестиции; предоставяне на финансиране на риска от самото създаване до разрастването на МСП, новите предприятия, малките дружества със средна пазарна капитализация и дружествата със средна пазарна капитализация с цел заемане на водещи в технологично отношение позиции в иновативните и устойчиви сектори.
5. Развитие и внедряване на информационните и комуникационните технологии, в т.ч.: цифрово съдържание; цифрови услуги; високоскоростни телекомуникационни инфраструктури и широколентови мрежи.
6. Околна среда и ефективно използване на ресурсите, в т.ч.: проекти и инфраструктури в сферата на опазването и на управлението на околната среда; укрепване на екосистемните услуги; устойчиво развитие на градовете и селските райони и действия за борба срещу изменението на климата.
7. Човешки капитал, култура и здравеопазване, в т.ч.: образование и обучение; сектори в областта на културата и творчеството; иновативни решения в здравеопазването; нови ефективни лекарства; социални инфраструктури, социална и солидарна икономика, и туризъм. Очакванията са чрез Планът „Юнкер“ да се увеличат инвестициите в проекти с добавена стойност, които имат потенциала да повишат заетостта сред младите хора и да предоставят нови възможности за стажантски програми. Публично-частните партньорства могат да бъдат успешен начин за промотиране на тези практики.

Гаранционният фонд на ЕИБ е възможно да покрива рискове чрез следните финансови инструменти:

- а) предоставяни директно от ЕИБ заеми, гаранции, насрещни гаранции, инструменти на капиталовия пазар, всякакви други форми на инструменти за финансиране или инструменти за кредитно подобрене, капиталови или квазикапи-

талови участия, включително в полза на национални насърчителни банки или институции, инвестиционни платформи или фондове;

- б) финансиране или гаранции от ЕИБ за ЕИФ, който е към нея, позволяващи му да осигурява заеми, гаранции, насрещни гаранции и всякакви други форми на инструменти за кредитно подобрене, инструменти на капиталовия пазар и капиталови или квазикапиталови участия, включително в полза на национални насърчителни банки или институции, инвестиционни платформи или фондове;
- в) гаранции от ЕИБ за създаването на различни финансови продукти от национални насърчителни банки или институции, инвестиционни платформи или фондове при насрещна гаранция от ЕС.

Критериите за участие или критериите за допустимост за използването на гаранцията на ЕС чрез ЕФСИ са посочени в чл. 6 и чл. 9 и Приложение II на Регламента. Те са:

- а) проектите да са икономически жизнеспособни съгласно анализ на разходите и ползите, извършен в съответствие със стандартите на ЕС като се взема предвид евентуалната подкрепа и съфинансиране на проектите от страна на частни и публични партньори;
- б) проектите да са съгласувани с политиките на ЕС, включително с целта за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, създаване на качествени работни места и икономическо, социално и териториално сближаване;
- в) проектите да спомагат, където това е възможно, за максималното мобилизиране на капитал от частния сектор;
- г) проектите да са жизнеспособни от техническа гледна точка;
- д) проектите да осигуряват допълняемост, с оглед да се избегне дублиране на съществуващите финансови инструменти. Гаранцията на ЕС може да допълва, да се комбинира или да подобрява други съществуващи програми или други източници на финансиране от ЕС;
- е) по време на инвестиционния период на ЕФСИ инвестициите, получили подкрепа от ЕФСИ като правило не изместват използването на други финансови инструменти на ЕС;
- ж) добавената стойност се измерва с приноса за постигането на целите на ЕФСИ;
- з) необходимо е финансовите операции да се осъществяват или само в рамките на ЕС, или да включват образувания, намиращи се или установени в една или повече държави членки като обхващат една или повече трети държави.

Налице са и редица възможности за кандидатстване пред ЕФСИ за финансови посредници. За финансиране по линия на ЕФСИ могат да участват, включително като партньори: образувания с всякакъв размер, включително предприятия за комунални услуги, предприятия със специално предназначение или дружества за проекти, МСП или дружества със средна пазарна капитализация; национални насърчителни банки или институции, или финансови институции за посредничество; капиталови/дългови фондове и всякаква друга форма на дружества за колективно инвестиране; инвестиционни платформи; образувания от публичния сектор (независимо дали са териториални или не, но с изключение на операции с подобни образувания, които пораждат пряк риск за държавата членка и предприятия от типа на образуванията от публичния сектор. Друг

вид финансов посредник са инвестиционните платформи, които са дружества със специална цел, управлявани сметки, договорно съфинансиране или договорености за споделяне на риска, или договорености, постигнати по всякакъв друг начин, чрез които образуванията насочват финансово участие с цел финансиране на различни инвестиционни проекти като те могат да включват: национални или поднационални платформи, които обединяват няколко инвестиционни проекта на територията на дадена държава членка; многонационални или регионални платформи, които обединяват партньори от няколко държави членки или трети държави, които проявяват интерес към проекти в даден географски район, както и тематични платформи, които обединяват инвестиционни проекти в даден сектор.

По отношение на т.нар. прозорец на Европейския инвестиционен фонд за МСП е характерно, че се създава чрез част от гаранцията за ЕФСИ и има за цел да подпомогне малкия и среден бизнес. Той се управлява чрез Европейския инвестиционен фонд към Европейската инвестиционна банка и има за задача да осигури рисково финансиране за МСП и дружествата със средна пазарна капитализация (с до 3000 служители) чрез различни инструменти, осигуряващи по-добър достъп до финансиране, като фокусът ще бъде върху МСП. Необходимо е да се има предвид, че финансова подкрепа чрез ЕИФ и ЕИБ се предоставя за фирми, които имат до 3 000 служители, със специална насоченост към МСП и малки дружества със средна пазарна капитализация. Микро, малки и средни предприятия се считат тези, които отговарят на определението в чл. 2 от приложението към Препоръка 2003/361/ЕО на Комисията. Така наречените „Малки дружества със средна пазарна капитализация“ означават образувания, които имат до 499 служители, които не са МСП. „Дружества със средна пазарна капитализация“ означават образувания, които имат до 3 000 служители, които не са МСП, нито малки дружества със средна пазарна капитализация.

Видовете възможна подкрепа от ЕФСИ са: предоставяне на оборотен капитал и за инвестиции, както и предоставяне на финансиране на риска от самото създаване до разрастването на МСП, новите предприятия, малките дружества със средна пазарна капитализация и дружествата със средна пазарна капитализация с цел заемане на водещи в технологично отношение позиции в иновативните и устойчиви сектори.

Твърде съществен момент е да се познава от потенциалния бенефициент кога ще може той да кандидатства и къде? Реалният старт на инициативата бе през септември 2015 г., но ЕИБ получи зелена светлина предварително да финансира проекти, които отговарят на определени от нея критерии, и които впоследствие да бъдат включени в гаранционното покритие на Фонда. През септември 2015 г. бяха одобрени първите такива проекти. Възможно е кандидатстване директно към ЕИБ или ЕИФ, без посредничество от държавата, в зависимост от типа желано финансиране – Прозорец за МСП – ЕИФ и Инфраструктурен и иновационен прозорец – ЕИБ.

За потенциалните бенефициенти е налице възможност за оказване на техническа помощ от новосъздадената структура за тази цел – Европейският консултантски център по инвестиционни въпроси (ЕКЦИВ). Управлението на ЕКЦИВ се осъществява от ЕИБ и той има за цел да подпомага процеса на разработване на проекти в Европейския съюз. Този център се изгражда на основата на експертизата на Европейската комисия, Европейската инвестиционна банка, националните насърчителни банки и Управляващите органи, отговорни за Европейските структурни и инвестиционни фондове в държавите членки. Консултантският център координира мрежата от национални насърчителни банки и Управляващите органи в държавите членки. Организаторите на проекти, публични институции и частни компании могат да получат техническа помощ, чрез която

да бъдат подпомогнати техните проекти и да ги превърнат в готови за реализация, да получат консултация относно възможни устойчиви източници за финансиране на проектите, както и достъп до широка гама финансова и техническа експертиза. Центърът може да се ползва не само за проекти, допустими за финансиране от ЕИБ. Той се състои от три допълващи се компонента: единно входящо звено за консултантски услуги, програми и инициативи за техническа помощ за публични и частни бенефициенти; платформа за сътрудничество, обмен и споделяне на опит между партньорските институции, както и инструмент за оценка и адресиране на нови потребности чрез разширяване на съществуващите консултантски услуги или създаване на нови такива, при възникване на необходимост. На сайта²⁵ на ЕКЦИВ е публикувана контактна форма, чрез която заинтересованите страни могат да инициират процедура по искане за консултантска подкрепа от този център.

На сайта на Министерството на финансите е публикувана типова бланка за участие в Европейския портал за инвестиционни проекти и Указания на ЕК за попълване. Порталът ще служи основно за осигуряване на редовен и структуриран публичен достъп до информация относно инвестиционни проекти в ЕС, за да могат потенциалните инвеститори да имат достъп до прозрачна и надеждна информация, при надлежно спазване на изискването за защита на важни търговски тайни.

Основните документи, необходими за потенциалните бенефициенти, са обявени в Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейската централна банка, Европейския икономически и социален съвет, Комитета на регионите и Европейската инвестиционна банка относно План за инвестиции за Европа и могат да се открият на интернет страницата на Европейската инвестиционна банка²⁶ и интернет страницата на Европейската комисия²⁷.

В Република България е важно да се имат предвид следните контакти: Министерство на финансите, дирекция „Икономическа и финансова политика“, електронна поща: inv.plan@minfin.bg.

Правителството на Република България обяви също така, че ще партнира с Българската банка за развитие (ББР)²⁸ по линия на съфинансиране на проекти по ЕФСИ, от наша страна, и Министерски съвет одобри 100 млн. евро за банката.

От значение е да се познават и: Доклад на Работната група за стратегически инвестиции, сформирани в края на октомври, 2014 г. съвместно от Европейската комисия, Европейската инвестиционна банка и държавите членки с цел идентифициране на проекти от европейско значение, които не са реализирани до момента поради икономически, юридически или други причини, както и приложения към Доклада на работната група за стратегически инвестиции, съдържащи идентифицираните индикативни списъци с проекти от европейско значение²⁹.

При възможност бенефициентът следва да консултира проектната идея с екипа на ЕИБ в България³⁰ или директно с централния офис на ЕИБ³¹. Контактната информа-

²⁵ www.eib.org.

²⁶ <http://www.eib.org/about/invest-eu/index.htm?media=shortlink>.

²⁷ http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/index_en.htm.

²⁸ <http://www.bbr.bg/bg/contacts>.

²⁹ http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/docs/project-list_part-1_en.pdf;
http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/docs/project-list_part-2_en.pdf;
http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/docs/project-list_part-3_en.pdf.

³⁰ <http://www.eib.org/infocentre/contact/offices/ue/bulgaria.htm>.

ция за Европейския консултантски център за инвестиционни въпроси може да се намери на: <http://www.eib.org/eiah/contact/index>.

Европейският портал за инвестиционни проекти (ЕПИП) е обществено достъпен уеб портал, в който организатори на проекти от ЕС разполагат с възможност да представят проектите си на потенциални инвеститори от целия свят. Той ще служи като прозрачен, ориентиран към бъдещето механизъм за утвърждаване на инвестиционни проекти, засилващ вярата на инвеститорите в перспективите за икономиката на ЕС. Порталът е неразделна част от парадигмата на благотворния цикъл: повече инвестиции водят до повече работни места и по-голям икономически растеж, а целта на ЕПИП е да стимулира инвестиционния процес. Основните компоненти на ЕПИП са следните: база данни на проектните фишове (структурирана обобщена информация за отделните проекти); интерактивна карта на проектите, както и интерактивна директория на проектите в таблична форма. Правното основание на ЕПИП е посочено в Регламент (ЕС) 2015/1017 от 25.06.2015 г. за Европейския фонд за стратегически инвестиции, Европейския консултантски център по инвестиционни въпроси и Европейския портал за инвестиционни проекти (по-специално чл. 15 и съображения 55 – 57) и Решение (ЕС) 2015/1214 на Комисията от 22.06.2015 г. за създаване на Европейски портал за инвестиционни проекти и определяне на неговите технически спецификации.

Досега редица инвеститори се оплакват, че липсата на прозрачен механизъм за утвърждаване на инвестиционни проекти на ЕС, който е ориентиран към бъдещето, е възпрепятствала инвестициите в общността, особено в периода след финансовата криза от 2008 г. Същите инвеститори приветстват подхода на ЕПИП за установяване на обща платформа за популяризиране на проекти, в която да имат достъп до проекти, както от различни страни от ЕС, така и от различни сектори и мащаби. Някои мултинационални инвеститори отбелязват повишена ликвидност през последните години, без да е налице съответно увеличаване на инвестиционните възможности. Междувременно с Инвестиционния план на ЕС се подчертава необходимостта да бъде даден тласък и да се увеличат наличните ограничени публични финанси чрез осигуряване на повече външни инвестиции. Организаторите на проекти предпочитат и да разполагат с повече от един вариант за финансиране на техните проекти, така както инвеститорите предпочитат да проучат повече проекти, преди да изберат в кои от тях да инвестират. Инвестиционни проекти в ЕПИП ще могат да представят, както организации от публичния, така и от частния сектор, а също и ПЧП. Порталът е разработен с цел да допринесе за създаване на платформа за популяризиране на проекти в ЕС, която да подпомогне увеличаването в значителна степен на инвестициите в ЕС. Авторитетни международни организации като ОИСР, Г-20 и МВФ одобриха и приветстваха усилията за създаване на прозрачен портал за проекти на ЕС. Първите две се стремят активно към създаването на прозрачни механизми за утвърждаване на проекти. От началото на 2016 г. със съдействието на държавите членки и на частни организации, Европейската комисия събира предварителна база данни с проекти, която ще се появи още със стартирането на Портала.

Проектите, представени за одобрение по Плана „Юнкер“, следва да имат минимален бюджет от 10 млн. евро; да попадат в някой от секторите/областите, изброени в чл. 9, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2015/1017; да бъдат съвместими с правото на Съюза и правото на съответната държава членка; да се очаква да започнат в рамките на три години от подаването на заявлението за включване в ЕПИП; проектите трябва да бъдат организирани от правни субекти, установени в държава членка (физически лица не може да подават проекти), и публикуването на даден проект може да бъде отказано, ако

³¹ <http://www.eib.org/infocentre/contact/index.htm>.

информацията е неточна или ако е възможно оповестяването ѝ да доведе до рискове за репутацията, или за националната сигурност. Въведена е лесно приложима процедура за проверка, при която Европейската комисия и държавите членки на ЕС имат право да се противопоставят на проекти на база на посочените критерии.

Редът и условията за Европейския портал за инвестиционни проекти (наричани Р&У) са поместени във Формуляра за подаване на заявление за включване на проекти. Чрез дерогация от последното изречение от третия параграф на т. 3 от Р&У, докато бъде пуснат онлайн формулярът, посочен в тази разпоредба, за информация, питання или въпроси може да се свързвате със службата за съдействие на ЕПИП на електронен адрес: eiipr-project@ec.europa.eu. Службата за съдействие на ЕПИП ще направи всичко възможно да отговори в рамките на 3 работни дни след запитването, без обаче да е в състояние да гарантира това. Съгласно т. 7 от Р&У таксата за обработване на заявлението за даден проект, която се заплаща от организатори от частния сектор по време на периода преди пускането на портала, е 100 евро, а след това таксата е 250 евро.

След като подадат своя проект, организаторите от частния сектор ще получат подробна информация за плащането. Държавата е вписана предварително във формуляра. Ако е необходимо да се смени това поле, трябва да се изпрати искане на електронен адрес: eiipr-project@ec.europa.eu като се посочи съответната държава, и организаторите ще получат нов формуляр. В Раздел „Идентификация на организацията“ се попълва името на организацията, правната форма, ДДС или друг национален идентификационен номер с официални данни за правния субект. Всички правни субекти трябва да имат поне един национален регистрационен номер (ДДС или друг). Изключения се допускат единствено за публични органи. Публичен орган означава правен субект, създаден като публичен орган от национално законодателство, или международна организация. Освен формуляра организаторите на проекти трябва да предадат следните документи: сканирано копие на извлечение от регистрацията за организатори от частния сектор и копие от акта, закона, указа или решението за създаване на организацията като публичен орган (или, ако такъв документ не съществува, всякакъв друг официален документ, който го доказва) за организатори от публичния сектор. Данните за връзка са необходими за бъдещи контакти относно проекта. Те няма да бъдат публикувани в ЕПИП. Ако инвеститори или други страни се интересуват от конкретния проект, те ще трябва да кликнат върху бутон „Контакт“, който ще отвори онлайн формуляр за връзка. Така организаторите ще виждат данните за връзка на отправящия запитването, но той няма да вижда техните. Това ще позволи избягването на нежелани контакти. В случай на промяна на данните за връзка, трябва да се подаде информация на имейл адрес: eiipr-project@ec.europa.eu. След пускането на Портала лицето за контакт, посочено в този раздел, ще стане назначен представител на правния субект (LEAR) за организацията. То ще отговаря за управлението на организацията в рамките на системата ЕПИП (напр. за управлението на правата за достъп по проекта). На по-късен етап ще бъде поискано представянето на удостоверение за упълномощаването на лицето за контакт да представлява организацията. Препоръчва се да се качи лого за по-добро визуално представяне на проекта. Допустимите минимални размери са 100x100 пиксела, а каченият файл не трябва да надвишава 200 Kb. Може да се създаде и лого под формата на снимка. Европейската комисия използва надеждна система за контрол на автентичността – ECAS (European Commission Authentication Service), с която идентифицира всеки индивидуален ползвател на предлаганите от нея онлайн услуги. Ако операторът има действаща ECAS регистрация (базирана на имейл), е необходимо да се потвърди, за да се използва за проекта. Бенефициентите, които нямат такава регистрация, ще трябва да се регистрират на по-късен етап на адрес: http://ec.europa.eu/visits/documents/ecas-step-by-step_bg.pdf.

Раздел „Описание на проекта“ предвижда кратко описание на проекта да се появява в резултат от търсене или в обобщени таблици. Дългото описание ще фигурира в проектния фиш под формата на резюме на подадената от бенефициентите информация. Инвеститорите ще може да го използват за популяризиране на проекта с информационна цел. Освен логото е добре да се качи и картинка на проекта за по-доброто му визуално представяне. Допустимите минимални размери са 1 000x200 пиксела, а каченият файл не трябва да надвишава 1 Mb. Тази картинка може да съдържа (комбинация от) схема, карта или друг визуален материал с промоционална цел (с изключение на видео-запис). Допускат се трансгранични проекти с държави извън ЕС, стига инвестицията и реализацията да са поне частично в държава – членка на Съюза като това трябва да се посочи в поле „Описание“. Съгласно Решението на Комисията прогнозните разходи по проекта трябва да бъдат поне 10 млн. евро. Сходни, по-малки проекти, може да се комбинират в един проект или програма, стига страната, организираща проекта (координиращо звено), да подаде едно заявление за включване на проект в ЕПИП. Съгласно Решението на Комисията изпълнението на проекта би трябвало да започне в срок от три години от подаването на заявление за включване в ЕПИП. В икономическата обосновка трябва да бъде обяснено защо инвеститорите да обмислят инвестирането в подобен проект. За проекта трябва да се изберат максимум 2 сектора от изброените 24 възможности. Съгласно Решението на Комисията проектът трябва да попада в някой от секторите, посочени в чл. 9, параграф 2 от Регламента. Мястото на осъществяване на проекта ще се вижда на интерактивна карта на проектите. За удобство може да се използва <http://www.latlong.net/>. Раздел „Финансиране на проекта“ дава възможност да се разкрие информация за вече подsigурено частично финансиране на проекта. Тази информация не е задължителна, но има вероятност външните инвеститори да обърнат по-сериозно внимание на проекти, за които организаторите осигуряват част от средствата. Раздел „Допълнителна информация“ дава възможност да се сподели всякаква информация за проекта, например: условия за изграждане, структуриране на проекта/споделяне на риска и други. Необходимо е също така да се предостави информация за съответствието на проекта с целите на ЕС за създаване на работни места, стимулиране на икономическия растеж, постигане на по-интегриран общ пазар, популяризиране на цифровата икономика и т.н.

С Решение от 19.05.2015 г. Европейската комисия създаде и Платформата „REFIT“, за да провежда диалог с държавите членки и заинтересованите лица за подобряване на законодателството на ЕС в контекста на Програмата за пригодност и резултатност на регулаторната рамка. Платформата „REFIT“ се състои от две постоянни групи – една за експерти на държавите членки („правителствена група“) и една за представители на бизнеса, социалните партньори и гражданското общество („група на заинтересованите лица“). Те имат възможност да коментират документи като пътни карти и оценки на въздействието. Европейската комисия също така активно се допитва до гражданите и други заинтересовани страни по време на изготвянето на всички важни политически инициативи. Заинтересованите страни могат и да изразяват своето мнение по предложения на ЕК след приемането им, както и по свързаните с тях оценки на въздействието. От българска страна в Платформа „REFIT“ участва г-жа Ася Кавръкова като представител на European Citizen Action Service (ECAS).

Държавите – членки на ЕС следва да идентифицират и да адресират и на национално ниво намеренията на представителите на бизнеса за по-мощни инвестиции. От началото на икономическата криза динамиката на инвестиционната активност се разви по различен начин в отделните държави членки, както по отношение на частните, така и на публичните инвестиции. Все още са налице, както регулаторни, така и нерегулаторни предизвикателства пред инвестициите. С оглед да подпомогнат държавите член-

ки, службите на Комисията стартираха общ преглед на най-важните пречки пред инвестициите на национално равнище. В края на ноември 2015 г. Европейската комисия публикува доклад в тази връзка, в който за всяка държава членка са идентифицирани десет основни предизвикателства, включително и за България. Основните предизвикателства, установени на този етап и обобщени в инвестиционния профил на всяка конкретна страна, ще бъдат допълнително анализирани в рамките на Европейския семестър, най-подробно в националните доклади. Службите на Комисията възнамеряват да започнат диалог с държавите членки за идентифициране на тези предизвикателства и възможните действия, за да бъдат преодолени, включително и чрез тематични дискусии в Съвета и неговите комитети.

В края на 2014 г. България кандидатства за финансиране по Плана „Юнкер“ с 18 проекта на стойност над 3,5 млрд. евро. Тези проекти бяха представени от българското правителство, а не каквито са препоръките от ЕФСИ – от представители на българския бизнес. Допълнително бе представен и един газов проект като е твърде вероятно да се получат 38 млн. евро за него. Това е съвместен проект с Гърция – изграждане на междусистемната газова връзка между двете страни, което би позволило България да получава природен газ, който ще се доставя до Солун с танкери. Проектът е приоритетен за ЕС, с оглед осигуряването на енергийна независимост на държави като България, които в момента получават газ единствено от Русия. От доклада на Работната група, която на база на стратегическите приоритети на ЕС вече е подбрала примерни проекти, които ще получат финансиране, става ясно още, че интерконекторната връзка между България и Гърция би струвала 48 млн. евро (38 млн. евро, от които ще бъдат финансирани по Плана „Юнкер“).

Налице е необходимост този списък с проекти да бъде актуализиран и да останат само тези, които носят на България значителна добавена стойност. Следва да се възползваме от опита на други страни, които имат финансирани проекти. Например: френското правителство получава подкрепа за своята програма за саниране на частни домове, която обаче ще се реализира в партньорството с банки, чрез отпускане на нисколихвени заеми. Френският проект е за 600 млн. евро в следващите три години, от които 400 млн. евро ще са от ЕИБ по Плана „Юнкер“. България също кандидатства с подобна схема, но Националната програма за саниране се рекламира от българското правителство като „безплатна“, но всъщност ще бъде платена от българските граждани, без всички да получат тази услуга. Ето защо последната не получи финансиране от Плана „Юнкер“. България кандидатства и по други финансови инструменти на ЕС – „Механизма за свързана Европа“ и „Хоризонт 2020“. Реален шанс за финансиране имат няколкото предложени от МС проекта за изграждане на нова електропреносна мрежа, но ако се изготвят с помощта на бизнес ориентирани модели, в които е обособена добавената стойност, която ще донесат, в т.ч и сроковете за изплащането им. България е възможно да се възползва и да предложи проекти подобно на Испания, където е финансиран проект за научно-изследователски център в областта на медицината, или на Великобритания – за оптимизиране на газопреносната мрежа и т.н.

Необходимо е да се посочи, че в България се обсъжда да бъде създаден първият Регионален консултативен център за техническа помощ, който ще подпомага бизнеса и общините за изготвяне на проекти за финансиране по Плана „Юнкер“ – Европейски фонд за стратегически инвестиции. Засега консултантска помощ на проекти по Плана би следвало да оказва ББР, предвид сключен договор с ЕФСИ. От българска страна в платформата „REFIT“, както и в Регионалния консултативен център за техническа помощ следва да се включат и представители на работодателските и браншови организации, които задължително трябва да предлагат и да подпомагат изготвянето на проекти на своите членове, реални субекти от бизнеса.

ПРИОРИТЕТНИ ОТРАСЛИ, ФИНАНСИРАНИ ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ ФОНД ЗА СТРАТЕГИЧЕСКИ ИНВЕСТИЦИИ

EUR 61.5 bn

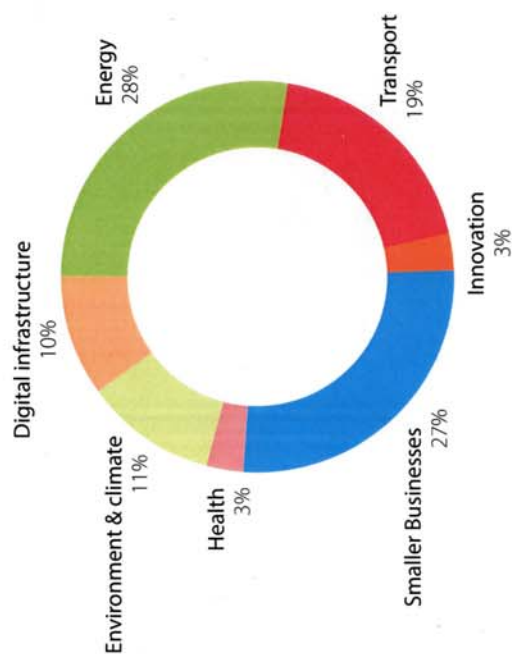
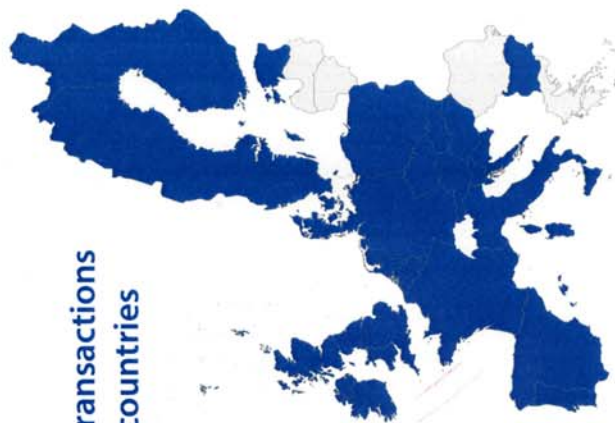
Total investment related to EFSI

Financing approved/signed

EFSI financing by sector

Some 145 transactions
in 22 of 28 countries

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Освен, че това е становище на авторите на книгата, но и редица други експерти в областта на работата с еврофондовете са съгласни, че финансовите инструменти са надеждно средство за чувствително ограничаване на отклоняването на евросредства. Чрез тяхното използване значително се ограничава възможността за прехосване на евросредства, тъй като те следва да се върнат от ползвателя им, за разлика от безвъзмездното грантово финансиране, характерно досега.

Чрез значително по-широкото използване на финансови инструменти в настоящия Програмен период 2014 – 2020 г. ще се редуцира „безмисленото“ харчене на еврофондове за екопътеки или туристически и културни информационни центрове в места, където туристи почти не ходят. Тези обекти бяха построени с ресурс от грантовите схеми по Оперативна програма „Регионално развитие“ и Програмата за развитието на селските райони. Имаше финансиране на обекти и с финансови инструменти по Програма „Джесика“ със спорна необходимост, например: магическия замък на фокусника Астор в София или втория стадион в Стара Загора на футболен клуб „Верея“. В настоящия програмен период следва да се избегне финансирането на такива ненужни строежи.

Налице е потребност от подготвени финансисти, които да менажират новите фондове, които ще се създадат по отделните оперативни програми, Програма COSME и други. Може да се наложи за фондмениджъри да бъдат поканени по-подготвени експерти и от други страни от ЕС, които имат повече опит в рисковото финансиране. В това няма нищо лошо, но бе възможно финансовата дисциплина „Финансов инженеринг“ (дял от финансовата наука, в който се изучават финансовите инструменти) да се преподава в българските икономически университети или факултети поне от 10-ина години, както е в другите страни от ЕС. По този начин у нас досега щеше да има обучени и подготвени експерти, които да са в състояние да управляват финансовите инструменти.

В следващите няколко години до 2021 г. тези проблеми при използването на финансовите инструменти следва да бъдат разрешени. Европейската комисия категорично е заявила намерение, че в следващия Програмен период 2021 – 2028 г., финансовите инструменти ще преобладават пред грантовото финансиране и ще надхвърлят 50 % от европейското финансиране по Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС. Грантово финансиране е възможно да остане само при финансирането на администрацията, съдебната система и на някои социални програми и проекти, за които не е целесъобразно и възможно да се търси печалба и добавена стойност, респективно връщане на парите на донора. Ето защо в следващите няколко години въпроса за използването на финансови инструменти, които все още почти не се познават от по-голямата част от представителите на бизнеса у нас, а и от администрацията (особено в по-малките населени места) ще стане много актуален.

